

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА

Збірник матеріалів обласної науково-практичної
інтернет-конференції
(22 – 23 травня 2013 року, м. Черкаси)

ЧЕРКАСИ

ЧОПОПІ

2014

ББК 74.204.66

Д. 70

Рекомендовано до друку Вченою радою ЧОПОПП.

Протокол № 2 від 28 травня 2014 року

УКЛАДАЧ:

Розіна Н.В., методист лабораторії розвитку освіти та інноваційних технологій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Руденко І.М., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради;

Чиркова С.І., методист лабораторії розвитку освіти та інноваційних технологій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

Д. 70 Досвід професійного саморозвитку молодого педагога: матеріали обласної науково-практичної інтернет-конференції /[уклад. Н.В. Розіна]. – Черкаси : ЧОПОПП ЧОР, 2014. – 106 с.

Збірник містить матеріали молодих вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, які представили свій досвід роботи, який був обговорений на обласній науково-практичній інтернет-конференції «Досвід професійного саморозвитку молодого педагога».

Метою конференції стало узагальнення досвіду професійного саморозвитку молодих педагогів. Авторами у своїх дописах було розкрито такі питання як: використання ІКТ та можливостей Інтернет; участь у семінарах, конференціях; педагогічні читання та вивчення досвіду авторських шкіл; опрацювання та застосування педагогічних інноваційних технологій.

Матеріали розраховані на використання у навчально-виховному процесі молодими вчителями.

©ЧОПОПП, 2014.

РОЗДІЛ I. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВЧИТЕЛЯ

<i>Животова О.М.</i> Переваги та недоліки використання ІКТ у навчальному процесі.....	4
<i>Колісник О.О.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернет при викладанні біології.....	9
<i>Добровольська Н.А.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернет в початковій школі.....	11
<i>Дорофій Г.О.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернет для саморозвитку молодого педагога.....	15
<i>Кудіян В.В.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернет на уроках історії.....	19
<i>Белік С.М.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернету при проектуванні уроку.....	24
<i>Вовк І.О.</i> Веб-ресурси як складова професійного саморозвитку молодого педагога.....	29
<i>Юстик І.В.</i> Огляд сервісів мережі Інтернет та впровадження їх у процес освіти.....	32
<i>Чернявська Т.М.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернет на уроках хімії.....	37
<i>Нестеренко Ю.В.</i> Застосування ІКТ на уроках суспільствознавчих дисциплін.....	41
<i>Трепак Н.В.</i> Застосування ІКТ на уроках математики.....	45
<i>Костенко Н.В.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернет на уроках іноземної мови...	49
<i>Безпалий О.П.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернет на уроках історії.....	53
<i>Дзеціна С.І.</i> Застосування ІКТ та можливостей Інтернет на уроках німецької мови.....	57

РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

<i>Демиденко Н.В.</i> Педагогічні читання та вивчення досвіду авторських шкіл.....	62
<i>Мусідрай К.П.</i> Вивчення досвіду О.А. Захаренка.....	64
<i>Бондар О.П.</i> Застосування педагогічних інноваційних технологій на уроках української мови...	67
<i>Миронович Ю.І.</i> Застосування інтерактивних методів навчання на уроках історії.....	71
<i>Левченко А.М.</i> Застосування педагогічних інноваційних технологій на уроках фізичної культури.....	73
<i>Костяна Я.І.</i> Застосування ігрових форм роботи у навчанні пасивного лексичного матеріалу	77
<i>Негодуйко Н.С.</i> Застосування педагогічних інноваційних технологій на уроках історії..	82
<i>Ханько А.І.</i> Застосування педагогічних інноваційних технологій на уроках англійської мови.....	86
<i>Холод Д.А.</i> Інноваційні технології навчання на уроках математики.....	89
<i>Денисенко С.В.</i> Застосування інноваційних педагогічних технологій в початкових класах.....	93
<i>Корнієнко В.В.</i> Застосування педагогічних інноваційних технологій у навчальному процесі.....	97
<i>Щербина М.Г.</i> Застосування педагогічних інноваційних технологій на уроках біології та екології.....	102

I. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВЧИТЕЛЯ

О. М. Животова,
учитель фізики та інформатики
Золотоніської загальноосвітньої
школи I-III ступенів №6
Золотоніської міської ради

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІКТ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сьогодні інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає й система навчання. Тобто актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет. Вони дають змогу вчителю краще подати матеріал, зробити його більш цікавим, швидко перевірити знання учнів та підвищити їхній інтерес до навчання. Вчитель має можливість отримувати найостаннішу інформацію, активно спілкуватися з колегами, учнями та батьками. Завдяки цьому підвищується авторитет вчителя, він дійсно може бути носієм культури, знань, усього передового.

Впровадження ІКТ в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору – одне з пріоритетних напрямів сучасної державної політики. На це націлює Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» №1497/2005, Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки», рішення колегії МОН України від 21.03.2008р, наказ МОН України від 24.03.2009р. №54 «Науково-методичні основи використання ІКТ у навчально-виховному процесі в середовищі: «1 учень – 1 комп'ютер» на базі шкільних нетбуків».

Концепція інформаційних технологій була додана до елемента комунікації і виникла у 1980-ті роки. Наразі ІКТ включають апаратні засоби (комп'ютери, сервери, тощо) та програмне забезпечення (операційні системи, мережеві протоколи, пошукові системи, тощо) [1, с.22]. Їхні можливості широко застосовують під час навчального процесу, звідси ІКТ можна вважати педагогічною технологією.

До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання відносяться Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання).

Інтернет - це джерело інформації, корисної з точки зору навчальної діяльності, її аналізу та оцінювання. Вчитель може використовувати інформаційні ресурси Інтернет за наступними напрямками:

- самоосвіта, тобто вивчення досвіду колег в інших містах України й інших країн;
- підготовка конспектів, дидактичних та атестаційних матеріалів;
- позакласна робота учнів при підготовці рефератів, доповідей, повідомлень, індивідуальних творчих завданнях;
- використання безпосередньо на уроках при самостійній роботі з документами, що вивчаються, довідковими матеріалами, навчальними інтерактивними моделями тощо (за умови наявності підключення класу до Інтернету);
- тестування знань учнів з окремих предметів або розділів курсів;
- участь у дистанційних предметних олімпіадах, вікторинах.

У будь-якому варіанті доступ в Інтернет для вчителя підвищує і рівень підготовки самого вчителя, і рівень проведення занять, і якість знань учнів. При цьому інтерес більшості учнів до комп'ютера й Інтернету підвищує мотивацію навчання.

Мультимедійні програмні засоби дозволяють поєднувати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію. Одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дозволяє підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу [5].

ІКТ як засіб підвищення конкурентоздатності молодого вчителя

Модернізація післядипломної педагогічної освіти сьогодні пов'язується саме із запровадженням різних видів мережевих систем, які дають змогу об'єднувати інформаційні ресурси, створювати освітній простір, що сприяє розвитку конкурентоспроможності педагогічних працівників.

Якісно новими характеристиками таких освітніх інформаційно-комунікаційних мережевих систем є: орієнтація на потреби професійної діяльності педагога, серед яких пріоритетною є потреба у неперервному самовдосконаленні та самореалізації; доступність і відкритість будь-якої форми дистанційного підвищення кваліфікації для педагога, за умови достатнього рівня володіння ним інформаційно-комунікаційними технологіями; гнучкість інформаційно-комунікаційної мережевої системи, її швидке реагування на освітній попит педагогічних працівників, врахування різних темпів навчання; інтеграція формальних і неформальних видів освіти, створення цілісного освітнього поля для навчання, самоосвіти та взаємонавчання педагогів; широке використання ІКТ на будь-якому етапі професійної діяльності педагогічних працівників.

Лекції та семінари на курсах підвищення кваліфікації супроводжуються мультимедійними презентаціями. Перегляд відеофільмів, відеофрагментів уроків з наступним аналізом дає можливість відпрацьовувати сучасні технології, методи, прийоми та їх ефективне застосування на різних етапах навчально-виховного процесу. Навчальним планом курсів підвищення кваліфікації передбачено ознайомлення вчителів з потенційними можливостями Черкаського освітянського порталу (сайту Черкаського ОПОПП). Крім цього, вчителі мають змогу розробити інформаційні матеріали для розміщення на сайті в Колекції цифрових ресурсів, яка на сьогодні налічує 616 матеріалів для початкової школи. Це і мультимедійні

презентації до уроків, дидактичні матеріали; тести, графічні зображення, таблиці, дидактичні ігри, фото, ілюстрації, інформаційні довідки, розробки виховних заходів.

Для підвищення ефективності самоосвітньої діяльності молодого педагога на Черкаському освітянському порталі започаткований розділ «Віртуальна школа професійного становлення молодого педагога» створений для організації дистанційної форми методичної роботи з педагогами-початківцями. Вчителі, стаж роботи яких не перевищує трьох років, мають змогу скористатись Інтернет-скринькою корисної інформації, у дистанційному консультпункті отримати відповіді на різні питання освітньої діяльності, взяти участь у роботі віртуальних майстер-класів та інших Інтернет-заходах в режимі он-лайн, а також висловити власні думки з актуальних питань освітньої діяльності шляхом участі у дискусійних форумах та експрес-опитуваннях [7]

Використання ІКТ у роботі педагога дає можливість:

- самоосвіти педагога, підвищення його професійного рівня;
- отримувати найсучаснішу інформацію по темі, оновлювати навчальний та дидактичний матеріал;
- мати доступ до методичної бази розробок;
- спілкуватися з колегами на різних форумах;
- публікувати свої матеріали та брати участь в обговоренні опублікованих матеріалів;
- брати участь в професійних конкурсах;
- обмінюватися досвідом з колегами з інших регіонів і країн [4, с.34].

Наприклад, саме завдяки співпраці з Віртуальною школою професійного становлення молодого педагога 12 грудня 2012 року я, як вчитель фізико-математичного циклу, мала чудову можливість взяти участь у віртуальному майстер-класі з метою обговорення уроку досвідченого вчителя математики Кам'янської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1– Стелли Іванівни. Тобто, за сприяння Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників та Золотоніського відділу освіти на базі міської СШТ №2, всі молоді спеціалісти міста мали змогу поставити запитання вчителю-новатору, причому, слід зазначити, що віртуальний майстер-клас дав змогу отримати велику економію у часі. Адже перегляд уроку кожен учасник здійснив у зручний і вільний для себе час, без матеріальних витрат на подолання не одного десятка кілометрів, що властиве для очних семінарів і конференцій, а на проведення віртуального майстер-класу затрачено не більше години, тобто в позаурочний час і без відриву молодих учителів від основної діяльності.

Тож, головне завдання на сьогодні – використання та впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес здійснювати виважено, та ретельно підготовлено і продумано, що призведе до виграшної ситуації для вчителів, їхнього бажання вдосконалюватися.

Переваги та недоліки використання інформаційно-комунікаційних технологій

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні - одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. У вітчизняних

навчальних закладах в останні роки комп'ютерна техніка й інші засоби ІКТ стали все частіше використовуватися при вивченні більшості навчальних предметів.

При підготовці до уроку з використанням ІКТ вчитель не повинен забувати, що це урок, а значить складає план уроку виходячи з його цілей, при відборі навчального матеріалу він повинен дотримуватися основних дидактичних принципів: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін. При цьому комп'ютер не замінює викладача, а тільки доповнює його [6, с. 210].

Використання ІКТ дає можливість вирішувати такі актуальні питання:

- використовувати у навчанні здобутки новітніх інформаційних технологій;
- удосконалювати навички самостійної роботи учнів в інформаційних базах даних, мережі Інтернет;
- інтенсифікувати історичну освіту, поліпшити засвоєння учнями знань зі шкільного курсу історії, зробити процес навчання цікавішим і змістовнішим.

Використання ІКТ в комплекті з традиційним підручником сприяє наступному:

- забезпечує особистісно орієнтований та диференційований підхід у навчанні;
- забезпечує реалізацію інтерактивного підходу (постійне спілкування з ПК, постановка запитань, які цікавлять учня та отримання відповідей на них);
- підвищує пізнавальну активність учнів за рахунок різноманітної відео- та аудіо-інформації;
- здійснює контроль завдяки тестуванню і системи запитань для самоконтролю [2, с.26-30].

Враховуючи всі позитивні та негативні наслідки використання інформаційно-комунікаційних засобів можна зробити висновок, що вони є ефективними за умови поєднання з традиційними методами та сприяють якісному формуванню вмінь та навичок учнів.

Але, поряд з плюсами, виникають різні проблеми як при підготовці до таких уроків, так і під час їх проведення.

Існуючі недоліки та проблеми застосування ІКТ:

- відсутність комп'ютера в домашньому користуванні багатьох учнів і вчителів, час самостійних занять у комп'ютерних класах відведено далеко не у всіх школах;
- у вчителів недостатньо часу для підготовки до уроку, на якому використовуються комп'ютери;
- недостатня комп'ютерна грамотність вчителя;
- у робочому графіку вчителів не відведено час для дослідження можливостей Інтернет;
- існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на уроках, учитель перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів [3, с.153].

Отже, на сучасному етапі інформатизації суспільства все більшого поширення в різноманітних сферах життя набувають комп'ютерні технології, вони виступають як один із інструментів пізнання. Тому однією із задач сучасної освіти є підготовка викладача, який вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі, використовуючи сучасні комп'ютерні технології. Цей напрямок вважається перспективним, адже в цілому освіта характеризується як велика система, якісне

функціонування якої неможливе без використання сучасних телекомунікаційних і комп'ютерних засобів зберігання, опрацювання, передавання, подання інформації.

Збільшення комп'ютерної техніки та подальше її вдосконалення поширює можливості викладачів використовувати комп'ютерні технології не тільки при вивченні інформатики, але й поєднанні викладання інших дисциплін із використанням ІКТ. Новітні розробки в цій галузі змінюють спосіб їх застосування при вивченні різних дисциплін у процесі навчання.

Нині відбувається активне впровадження в навчальний процес ІКТ, зокрема, мультимедіа та інтерактивних технологій. Застосування ІКТ у навчальному процесі дозволяє реалізувати ідеї індивідуалізації та диференціації навчання, що є основними завданнями сучасної системи освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іванова О. Підвищення інформаційно-комп'ютерної компетентності педагогів / О. Іванова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – №2. – С. 22.

2. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс] / С. Дишлева. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/technol/6804>

3. Коваль Т.І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. / Т.І. Коваль. – К.: Вид. центр НЛУ, 2009. – 380 с.

4. Открытое образование – объективная парадигма XXI столетия / под. общ. ред. В.П. Тихонова. – М., 2000. – 288 с.

5. Степікова Т.В. Соціальне партнерство – НОУ-ХАУ чи реальність / Т.В. Степікова // Профтехосвіта. – 2009. – №5. – С.29 – 31.

6. Хейнсоо Е. ІТ-просунуті ризикують здоров'ям // Ділові відомості. – 2006. – № 17 (477). – С. 23.

7. Сприяння підвищенню конкурентоздатності вчителя поч.кл. в інформаційно-комунікаційному освітньому просторі ЧОПОПП. [Електронний ресурс] / Н.М. Чепурна – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua/>

8. Проект Програми розвитку сфери інформаційно-комунікаційних технологій в Україні [Електронний ресурс]. / Держінформнауки, липень 2013. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційно-комунікаційні_технології.

О. О. Колісник,
учитель біології та географії
Жашківської спеціалізованої школи № 1
з поглибленим вивченням окремих предметів
Жашківської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ ПРИ ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЇ

*Людина освічена – це та, яка знає,
де знайти те, чого вона не знає*
Георг Зиммель

Освіта ХХІ століття – це освіта для людини, її стрижень – розвиваюча, культуро-творча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти й саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв’язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни [1, с.108].

В останні роки все частіше піднімається питання про застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій у загальноосвітній школі. Це не тільки нові технічні засоби, але і нові форми і методи навчання, новий підхід до процесу навчання. Основною метою навчання є формування і розвиток комунікативної культури школярів.

Інформатизація шкільної освіти викликає певний інтерес, який виявляється до впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій. Комп’ютер дає нові можливості для творчого розвитку дітей, можливість вирішувати більш цікаві і складні завдання.

При використанні комп’ютерних засобів навчання вчитель перестає бути для учня єдиним джерелом інформації, носієм істини, стає партнером. Тому сам вид комп’ютерного уроку залежить від його загальної дидактичної структури; варіанта використання засобів ІКТ; виду використовуваних комп’ютерних засобів (текстові, відео, аудіо); їхнє правильне застосування підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу. Первісне ознайомлення з новим матеріалом може відбуватися фронтально, без комп’ютера або з комп’ютером. Також можна використовувати індивідуальне спілкування з комп’ютером, яке має ту перевагу, що взаємодія здійснюється одночасно по всіх каналах сприйняття «текст — звук — відео — колір».

ІКТ учитель може використовувати на різних етапах уроку. Традиційний комбінований урок поєднує в собі етапи повторення, контроль за рівнем досягнень, пояснення, закріплення, домашнє завдання. На кожному з цих етапів можливе використання комп’ютера.

Повторення. У першій частині уроку в комп’ютерному варіанті може бути представлено в будь-якому форматі (текст – звук – зображення): репродуктивним тестуванням, експериментальними задачами, проблемними ситуаціями, розвивальними іграми тощо. Для узагальнення та систематизації навчальної

інформації використовуються графічні можливості комп'ютера, а для досягнення гарантованих результатів навчання – програми-тренажери.

Контроль за навчальними досягненнями. Комп'ютерний контроль порівняно з традиційним має істотні переваги: ураховується різна швидкість роботи учнів, завдання диференціюються за ступенями складності; підвищується об'єктивність оцінки; учень бачить детальну картину власних недоробок; оцінка може видаватися (причому швидко) не тільки по закінченні роботи, а й після кожного запитання.

Закріплення. Застосування комп'ютера дозволяє або застосувати індивідуальне програмування, розгалужену програму закріплення, або організувати внутрішню класну групову диференціацію. При цьому структура уроку стає нелінійною.

Звичайно клас поділяється на три групи:

1) учні з низькою успішністю, не впевнені у своїх знаннях, які не вміють їх застосовувати;

2) учні із середньою та достатньою успішністю, здатні осмислити зв'язки між поняттями та навичками самостійної роботи;

3) учні, які вміють узагальнювати, виділяти головне, відшукувати нешаблонне, раціональне рішення.

Кожна група працює за своїм варіантом і своєю програмою.

Домашнє завдання. Кожен учень може одержувати відео кліп, з якого він повинен змонтувати свої «відповіді», озвучивши його текстом відповідно до пройденого на комп'ютерному уроці матеріалу. Це документальний комп'ютерний кліп, фільм, автором якого стає сам учень [2].

Широке використання в навчальну процесі інформаційно-комунікаційних технологій, що базується на комп'ютерній підтримці є потужним зарядом педагогічного впливу і дає можливість:

1. Підвищити ефективність навчального процесу;

2. Розвинути особистісні якості учнів (пізнавальний інтерес, творчі здібності, самонавчання, вміння використовувати свої знання на практиці);

3. Прищепити учневі навички роботи з сучасними технологіями;

4. Сприяти оновленню змісту, форм, методів, процесу навчання і виховання.

Сучасному вчителю необхідно іти в ногу з часом, опановуючи інноваційні технології навчання, потрібно розвивати набутий поколіннями досвід навчання, трансформувати його на більш сучасному рівні з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Так, більшість учителів із задоволенням працювали б за своїми підручниками і зошитами, але не мають ні змоги, ні часу до їх написання, тому використовують той матеріал, який є і ретельно його відбирають. Нам важливо, щоб школярі не тільки мали міцні знання з предмету, а й могли ними скористатись у нестандартних ситуаціях, які пропонуються на співбесідах та тестуванні. Тому ми повинні шукати нові підходи до викладання предмету, особливо при недостатній кількості годин та великому обсязі матеріалу.

Біологія – це наука про життя у всіх його проявах, а саме: рослини, гриби, віруси, тварини. Тому біологія є одним з тих навчальних предметів, що дає насичений та багатий матеріал для відпрацювання різноманітних методів і прийомів роботи з інформацією. А саме застосування інформаційно-комунікативних

технологій дозволяє швидко опрацювати інформацію у вигляді таблиць, схем, діаграм, визначити залежність між об'єктами та явищами, будовою та функціями [3].

Останнім часом на допомогу вчителю створено декілька програмних педагогічних засобів. Здебільшого я використовую наступні ППЗ: «Загальна біологія – 10 клас», «Біологія – 9 клас», «Біологія – 8 клас». Найбільш ефективним є їх використання під час вивчення нового матеріалу, оскільки вони дозволяють відобразити суттєві сторони біологічних об'єктів, наочно представити навчальний матеріал, ефективно перевірити його засвоєння, урізноманітнити організаційні форми роботи з учнями та методичні прийоми вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа). Нормативно-правове забезпечення освіти. У 4 ч. – Харків: Видав. «Основа», 2004. – Ч. I. – 144 с.

2. Слипчук И. Ю., Мороз И. В. Использование компьютерных технологий в процессе реализации целей и задач современного биологического образования.

3. Використання ІКТ на уроках біології. [Електронний ресурс] / Степаніченко О. М. Режим доступу:

http://cikavabiologiy.blogspot.com/p/blog-page_695.html

4. Биков В.Ю. Дистанційні технології навчання в сучасній освіті / В.Ю. Биков // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. праць.– К.: Педагогічна думка, 2004. – Вип. 5 – С. 15 – 22.

5. Козленко О.Г. Мультимедійні програми з біології: порівняння можливостей / О.Г. Козленко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 2. – С. 24 – 25.

6. Кравцов Г.М., Сидорович М.М. Мультимедійний програмно-методичний комплекс Віртуальна біологічна лабораторія: Матеріали III Міжнар. наук.-метод. конф. «Інформатизація освіти України: стан, проблеми, перспективи». – Херсон, 2005. – С. 82.

Н. А. Добровольська,
вчитель початкових класів
Кобриновогребельської
загальноосвітньої школи I-II ступенів
Тальнівської районної ради
Черкаської області

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Великий потенціал при вивченні предметів у початкових класах має використання інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет. Це питання тісно пов'язане із проблемами взаємодії «дитина – комп'ютер» та використанням учителем початкових класів комп'ютерної техніки у своїй діяльності.

Сучасна школа, крім озброєння учнів конкретними знаннями основ наук, повинна наділити їх також уміннями і навичками постійного самостійного

поповнення своїх знань, тобто створювати умови для саморозвитку особистості учня. Одним із шляхів досягнення зазначеної мети є послідовне використання обчислювальної техніки у навчанні. Однак пошук нових шляхів навчання елементів комп'ютерної грамотності дітей потребує глибокого психолого-педагогічного обґрунтування. Необхідна особлива методика і випробувані програмні засоби для навчання учнів початкових класів.

Теоретичною основою раннього ознайомлення дітей з елементами комп'ютерної грамотності може стати концепція розвивального навчання, розроблена Д.Б. Ельконіним, В.В. Давидовим та ін., у якій психологи підкреслюють виняткову важливість молодшого шкільного віку для формування творчого мислення.

Сьогодні перед нами, звичайно, вже не стоїть питання: «Чи варто вчити дітей працювати з комп'ютером?». Необхідно вчити дітей грамотно «спілкуватися» з комп'ютером. А от запитання «З якого віку слід вчити користуватися комп'ютером? Як вчити працювати з комп'ютером? Які знання і навички повинні отримати діти, користуючись комп'ютером та інтернетом?» є достатньо актуальними зараз.

Важливими аспектами комп'ютерного навчання дітей залишаються безпечність, корисність та цікавість. Можливість використання комп'ютера у навчальному процесі вимагає врахування наступних факторів:

- вплив комп'ютера на здоров'я дітей;
- відповідність програмного забезпечення, що є у наявності, санітарно-гігієнічним та психолого-педагогічним вимогам;
- наявність навчальних ігрових середовищ, а також програм, які допомагають конструювати завдання;
- використання у навчальному процесі комп'ютера.

Вирішення цих аспектів забезпечить можливість впровадження, на відповідному рівні, комп'ютерної техніки у початковій школі.

На даний час, я вважаю, відбуваються позитивні зміни завдяки тому, що як кількість, так і якість навчальних програмних засобів, які випускають на ринок, зросли. Презентації, Інтернет, навчальні комп'ютерні програми стали зовсім природним засобом пізнання навколишнього світу, як для попередніх поколінь ними була книга.

Комп'ютер значно розширює можливості пред'явлення навчальної інформації. Застосування кольору, графіки, мультиплікації, звуку - всіх сучасних засобів відеотехніки дозволяє відтворити реальну сферу діяльності демонстрованого предмета чи явища.

Використання комп'ютера у навчальній і позаурочній діяльності школи все більше стає для дітей природним станом їх існування і одним з ефективних засобів підвищення мотивації, диференціації та індивідуалізації їх навчання, створення сприятливого емоційного фону, розвитку творчих здібностей та ін.

Педагогічно обґрунтоване використання ІКТ та Інтернету для розвитку творчості може перевести на новий рівень навчальний процес у початковій школі. Але всі ці засоби потрібно використовувати тільки тоді, коли вони вносять щось нове у вирішення навчальних завдань.

На сьогодні створено безліч педагогічних програмних засобів (ППЗ), які значною мірою відрізняються одна від одної. Науково обґрунтовану їх класифікацію ще не розроблено, і в літературі можна зустріти різноманітні типи їх класифікацій.

Найбільшого поширення на сьогодні набули ППЗ, які забезпечують безпосередню взаємодію з учнем. Основна увага спрямована на класифікацію саме цих навчальних засобів. Під час уроків я використовую такі ППЗ: ігрові, тестуючі, опитувальні (їх називають інколи програмами).

Ефективність реалізації функції комп'ютера як технічного засобу можлива лише за наявності якісних комп'ютерних навчальних програм, розробка і проектування яких вимагає централізованого підходу і колективних зусиль педагогів, психологів, програмістів.

В умовах сьогодення, коли з'являються реальні можливості широкого застосування інформаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи, актуальними стають розробки і впровадження ППЗ, які можна використовувати для вивчення широкого спектру шкільних дисциплін.

Особисто я використовую можливості комп'ютера та Інтернету у підготовці та проведенні уроків, починаючи з другого класу. Для цього використовую у своїй роботі цілу низку навчальних комп'ютерних програм із різних предметів, де пояснення нового матеріалу діти чують не від учителя, а від казкових персонажів.

Так, наприклад, уроки математики дітям подають у цікавій формі Равлик та Сонечко. Учні із захопленням слухають, про що їм розповідають герої уроку. Це стимулює роботу вихованців, заохочує до праці.

Цінну і пізнавальну інформацію містить у собі електронний матеріал до уроків природознавства. Кожен мультимедійний урок розкриває конкретну тему згідно з навчальною програмою та містить теоретичний матеріал, багатий ілюстративний матеріал, цікаву анімацію природних процесів та явищ, інтерактивні моделі, відеофрагменти, звуковий супровід до уроку. Також до кожної теми пропонується тестовий контроль, який можна доповнити, скориставшись конструктором тестових завдань.

В електронному конструкторі уроків з читання вміщені медіапрезентації до кожного уроку, дидактичні та додаткові матеріали, різноманітні ілюстрації. Приємно бачити, коли дитячі оченята переповнюються радістю від задоволення.

Мультимедійні уроки, на мою думку, допомагають засвоїти базові знання з предмета, систематизувати засвоєний матеріал, сформувати навички самоконтролю та мотивації до навчання, а також надають навчально-методичну допомогу учням у самостійній роботі. Використання на уроці таких програм сприяє кращому засвоєнню матеріалу та підвищенню інтересу учнів до предмета, формує в них уміння активно й самостійно працювати, розвиває системність і послідовність мислення, забезпечує інформаційну та емоційну насиченість уроків, забезпечує зв'язок навчального матеріалу з навколишнім життям. Також з метою розвитку творчих умінь дитини та її інтелектуального розвитку я проводжу розвиваючі ігри, які мають на меті формування і розвиток у дітей загальних розумових здібностей, розвиток фантазії, уяви, емоційного і естетичного розвитку. У таких іграх немає явно заданої мети – вони є інструментами для творчості, для самовираження дитини.

Я вважаю, що головне завдання вчителя початкових класів – навчити дитину вчитися, самостійно здобувати знання. Помиляються ті вчителі, які думають, що у XXI столітті можна навчити дитину вчитися і закріпити міцні знання учня лише за допомогою класної дошки і крейди.

Упровадження інновацій повинно розпочатися ще в дошкільному закладі й обов'язково бути безперервним у школі – від 1-го класу до 11-го. Тому, що дитина в сім'ї користується телевізором, DVD, комп'ютером, телефоном, а коли, прийшовши до школи, бачить лише вчителя, нерухому дошку і таблицю, то інтерес до навчання зникає з перших же днів.

Сучасна дитина живе в світі електронної культури. Для неї комп'ютер, Інтернет не предмет навчання, а засіб.

Таким чином, упровадження ІКТ та використання Інтернету полегшує роботу вчителя, а навчання дітей робить більш цікавим і ефективним.

Не безпідставно вважають, що комп'ютер дозволить глибше розвинути резерви дитини, дасть змогу вчителю працювати творчо, ініціативно, з більшою професійною майстерністю.

Насамперед учителю має бути цікавим те, що він робить, як веде урок. Коли вчитель задоволений створеним уроком, то й енергія та бажання пізнати щось нове обов'язково передається дітям, стимулює їх креативність.

Я переконана, що розбудити допитливість у душах сучасних учнів можна лише шляхом використання сучасних форм і методів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛУТЕРАТУРИ

1. Демушкин А.С. Компьютерные обучающие программы/ А.С. Демушкин, А.И. Кирилов, Н.А. Савиана и др. // Информатика и образование. – 1995.– №3. – С. 15-22.
2. Левшин М. Електронний підручник у системі навчально-методичного забезпечення / М. Левшин, Ю. Прохур, О. Муковіз // Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис. – 2007.– №1.– С.60-67
3. Марченко В.И. Радуга в компьютере. Компьютерные игры в начальной школе / В.И. Марченко // – Начальная школа. – 2007.– №10. – С.35.
4. Перші кроки на ниві наукових досліджень. Збірник наукових праць.– Умань: ФОП Жовтий О.О., 2012 – 173 с.
5. Петлюшенко М.І. Упровадження комп'ютерних технологій у початковій школі // «Початкове навчання та виховання», – 2012, №1 (293). – С. 12-13.

Г.О.Дорофій,
вихователь групи продовженого дня
Золотоніської загальноосвітньої школи
I-III ступенів №5 Золотоніської міської ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ ДЛЯ САМОРОЗВИТКУ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА

Бурхливий розвиток програмно-технічних засобів створення, збереження й обробки інформації у світі дедалі швидше змінює орієнтації сучасного суспільства. Входження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у різні сфери діяльності людини не оминає й галузь освіти, тому і система навчання вимагає революційних змін.

Звідси можна сказати, що актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет.

У зв'язку з цим, особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного викладача на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності, готовність використовувати ІКТ як допоміжний навчальний ресурс. Законами України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про освіту», Національною доктриною розвитку освіти України в ХХІ столітті та іншими офіційними документами передбачається забезпечення ефективного впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання [7; с.17-20].

Під інформаційними технологіями розуміють сукупність методів технічних засобів збору, організації, збереження, обробки, передавання й подання інформації, що розширюють знання людей, розвивають їхні можливості з управління технічними й соціальними процесами.

З появою персональних комп'ютерів з'явився термін «нові інформаційні технології», під яким розуміють впровадження нових підходів до навчально-виховного процесу, що орієнтований на розвиток інтелектуально творчого потенціалу людини з метою підвищення його ефективності, завдяки застосуванню сучасних технічних засобів.

Сучасні інформаційні технології характеризуються наявністю всесвітньої мережі Інтернет, такими сервісами, як електронна пошта, телекомунікації, що надають широкі можливості. Жива комунікація невід'ємна від інформаційних технологій, тому на сучасному етапі розвитку технічних програмних засобів інформаційних технологій їх називають інформаційно-комунікаційними.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це конкретний спосіб роботи зі інформацією: сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, спосіб та засоби збору, обробки та передавання інформації для набуття нових відомостей про об'єкт, що вивчається [6].

ІКТ спрямовані на те, щоб дати якомога більше інформації за допомогою цифрових навчальних засобів. До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання належать: Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання).

Інтернет – це джерело інформації, корисної з точки зору навчальної діяльності, її аналізу та оцінювання [2]. Учитель може використовувати інформаційні ресурси Інтернет за наступними напрямками:

- самоосвіта, тобто вивчення досвіду колег в інших містах України й інших країн;
- підготовка конспектів і дидактичних матеріалів. Підготовка атестаційних матеріалів;
- позакласна робота учнів при підготовці рефератів, доповідей, повідомлень, індивідуальних творчих завданнях;
- використання безпосередньо на уроках при самостійній роботі з документами, що вивчаються, довідковими матеріалами, навчальними інтерактивними моделями тощо;
- тестування знань учнів з окремих предметів;
- участь у дистанційних предметних олімпіадах, вікторинах.

Завдяки Інтернету, учитель при проектуванні уроку може використовувати такий програмний продукт як Skype, за допомогою котрого він може проводити Web-конференції, чат-заняття, Web-заняття.

У будь-якому варіанті доступ в Інтернет для вчителя підвищує і рівень підготовки самого вчителя, і рівень проведення занять, і якість знань учнів. При цьому інтерес більшості учнів до комп'ютера й Інтернету підвищує мотивацію навчання.

Мультимедійні програмні засоби дозволяють поєднувати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію. Одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дозволяє підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу. Мультимедійні програмні засоби дають змогу імітувати складні реальні процеси, ситуації, візуалізувати абстрактну інформацію за рахунок динамічного представлення процесів, демонструвати фрагменти передач, фільмів, віртуальних екскурсій тощо. Можна використовувати готові мультимедійні засоби, а можна створювати власні додатки до уроків.

Велику допомогу при підготовці та проведенні уроків надають педагогу офісні програмні продукти, зокрема пакет Microsoft Office, який включає в себе крім відомого всім текстового процесора Word ще й систему баз даних Access і електронні презентації PowerPoint. Текстовий редактор Word дозволяє підготувати роздатковий та дидактичний матеріал. Електронні презентації дають можливість викладачу при мінімальній підготовці і незначних витратах часу підготувати наочність до уроку. Уроки, складені за допомогою PowerPoint, цікаві та ефективні в роботі над інформацією. Електронні підручники та системи дистанційного навчання є корисними для організації дистанційної форми навчання та електронної методичної підтримки навчання у класі [9].

Традиційна класно-урочна система зорієнтована на трансляцію знання від учителя до учня. Використання ІКТ у навчально-виховному процесі дозволяє перейти від навчання, в основі якого – інформація, почута з вуст викладача або прочитана в підручнику, до навчання через сприйняття інформації з електронних ресурсів, Інтернету, навколишнього середовища тощо. На будь-якому уроці вчитель, оперуючи різноманітними цифровими навчальними ресурсами, може організувати дослідницьку діяльність учнів, зорієнтувати в індивідуальному пошуку інформації, навчити оцінювати надійність різних інформаційних джерел, створювати власні електронні продукти (малюнки, мультимедійні презентації, електронні моделі).

Завдяки поєднанню традиційних педагогічних технологій та ІКТ вдається значно ефективніше розвинути і примножити здібності учнів і педагогів. ІКТ дозволяють досягти високих результатів навчальної діяльності, забезпечити для кожного учня формування і розвиток власного освітнього шляху [8].

Під час підготовки до уроку вчитель має визначитися чи треба використовувати комп'ютер на цьому уроці. Якщо так, то на якому саме етапі уроку використання комп'ютера буде найбільш доцільним.

Роботу учнів за комп'ютерами слід чергувати з іншими видами навчальної діяльності. Не є обов'язковим також використання комп'ютерів всіма учнями одночасно. Інколи достатньо одного комп'ютера і підключеного до нього мультимедійного проектора. Не завжди слід прагнути до того, щоб весь матеріал, який передбачено опрацювати на уроці, супроводжувався використанням ІКТ. Важливішим видається інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у вибрані етапи традиційного подання матеріалу, яка допомагає збагатити урок, показати паралельні рішення, здійснити узагальнення, стимулювати уяву учнів, виконати експеримент, прискорити процес навчання.

Зміст навчального предмету, можливості комп'ютерних програм, різний фаховий рівень підготовки вчителів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, вікові особливості учнів мають вирішальне значення. Застосовуючи комп'ютер у процесі навчання, слід дотримуватися загальних принципів при плануванні та проведенні уроку з використанням ІКТ:

- адаптивності: використання комп'ютера потрібно пристосовувати до індивідуальних особливостей дитини;
- керованості: у будь-який момент вчитель повинен мати можливість скорегувати процес навчання;
- інтерактивності і діалогового характеру навчання;
- оптимального поєднання індивідуальної та групової роботи;
- підтримання стану психологічного комфорту учня при спілкуванні з комп'ютером.

Комп'ютер може використовуватися на всіх етапах навчального процесу: при поясненні (введенні) нового матеріалу, узагальненні, повторенні, перевірці та корекції знань, умінь, навичок школярів [3; с.33-34].

Технологія взаємодії та поєднання зусиль вчителя і роботи учнів на комп'ютерах залежить від типу уроку. Наведемо приклад структури найбільш

поширеного типу уроку – комбінованого. Структура комбінованого уроку з використанням комп'ютерів може бути наступною:

1. Звучить тема, яка буде розглядатись на уроці, але учнів попереджають про те, що для вивчення нової теми необхідно перевірити, як вони засвоїли попередній матеріал. Після цього частина учнів починає працювати за комп'ютером, а з рештою працює вчитель (фронтальна бесіда, самостійна робота, диктант).

2. Після оголошення теми, плану уроку та мотивації навчальної діяльності вчитель переходить до наступного етапу уроку – пояснення нового матеріалу. Кращі учні можуть вивчати новий матеріал за комп'ютером, а з рештою учнів працює вчитель.

3. Опрацювавши новий матеріал, учитель та учні переходять до нового етапу уроку – первинного осмислення вивченого матеріалу. Тут, знову ж таки, група учнів працює за комп'ютером самостійно, а з рештою класу – вчитель.

Учні, що знаходяться за комп'ютером, можуть виконувати завдання, складені за цій опрацьованим матеріалом. У разі виникнення проблем, учитель бачить на що варто звернути увагу під час повторення даної теми на наступному уроці. Наприкінці заняття вчитель підбиває підсумки, школярі отримують домашнє завдання.

Як ми бачимо, використання ІКТ у навчально-виховному процесі відіграє велику роль. Тому, що ІКТ формують вміння працювати з інформацією, розвивають комунікативні здібності, тобто виховують особистість «інформаційного суспільства». Також поліпшується якість навчання за допомогою більш повного використання доступної інформації, причому комп'ютер виступає в ролі засобу, а не суб'єкта навчальної діяльності, він помічник педагогу, а не його заміна.

За рахунок використання комп'ютерних технологій, на уроках надається можливість використання додаткового матеріалу, підвищується ступінь наочності, посилюється мотивація навчання і, як наслідок, підвищується інтерес до предмета. Все це неминуче призводить до розвитку творчих здібностей школярів. У психологічних дослідженнях зазначається, що ІКТ впливають на формування теоретичного, творчого та модульно-рефлексивного мислення учнів, що комп'ютерна візуалізація навчальної інформації має суттєвий вплив на формування уявлень, які займають центральне місце в образному мисленні. А образність уявлень тих чи інших явищ і процесів в пам'яті поліпшує сприйняття навчального матеріалу, дозволяє підвищити ефективність навчання [5].

Отже, слід розуміти, що комп'ютер чи Інтернет – це лише один з численних інструментів, якими користується вчитель. У будь-яких технологіях закладені ті чи інші можливості, але виявитися вони можуть лише у поєднанні з педагогічними прийомами. Інтернет-ресурси не замінюють певні педагогічні прийоми, а роблять їх більш результативними. Використання ресурсів Інтернету повинно оптимізувати працю вчителя, зробити навчальний процес більш ефективним, стимулювати пізнавальний інтерес до предмета, надати навчальній роботі учнів проблемний, творчий, дослідницький характер, індивідуалізувати процес навчання і розвивати самостійність учнів. Комбінація інноваційних педагогічних підходів та

інформаційно-комунікаційних технологій – це ключ, який отримує учитель, а вже як він ним скористається, залежить лише від нього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонов В.А. Інтерактивна дошка SMART та використання її в навчальному процесі / В.А. Антонов, В.Д. Леонський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 8. – С. 22-26.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К., 2004. – 1207с.
3. Гевал П. А. Загальні принципи використання комп'ютера на уроках різних типів // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2000. – № 3. – С. 33-34.
4. Дементієвська Н.П, Морзе Н.В. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. праць / За ред. В.Ю. Бикова, Ю.О. Жука. – К. : Атака, 2005. – С. 76-95.
5. Дишлева С.В. Інформаційно-комунікаційні технології та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс] / С.В. Дишлева. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/technol/6804>
6. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании: Уч. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
7. Лапінський В. Навчальне середовище нового покоління й особливості навчально-виховного процесу // Інформатика. – 2007. – № 41-42. – С.16-21.
8. Современные информационные технологии в образовании [Электронный ресурс] / С.А. Зайцева, В.В. Иванов. Режим доступа: <http://sgpu2004.narod.ru/infotek/infotek2.htm>
9. Сутність поняття «Інформаційно-комунікаційні технології» та їх значення на сучасному етапі модернізації освіти [Електронний ресурс]/ Н.Ю. Фоміних
Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2009_5/files/ped905_77.pdf

*В. В.Кудіян,
учитель історії Мліївської
загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 1
Городищенської районної ради*

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Мліївська загальноосвітня школа імені Героя Радянського Союзу Буркута Івана Сидоровича (уродженця Млієва) - одна з найбільших сільських шкіл району, вона є хранителем та продовжувачем великих справ у форматі інноваційного навчального закладу авторської моделі – комплексу «Школа - село». У системі навчального закладу значною мірою відображаються нові вимоги щодо якості підготовки учнів до самостійного життя в складних умовах розвитку сучасного соціуму. Підвищується роль сільської школи як головного осередку освітнього і

культурного життя села. Зникають протиріччя між містом і селом, що тривалий час визначало критерії якості роботи школи: рівень знань, відсоток тих, хто вступав до навчальних закладів I – IV рівнів акредитації, працевлаштування, знання комп'ютерної техніки, дозвілля.

У закладі налагоджена систематична робота щодо впровадження нових інформаційних технологій у навчально-виховний процес та адміністративну діяльність. Кількість комп'ютерів в школі – 25 штук. Працюють 2 кабінети інформатики, один із кабінетів має вихід до мережі Інтернет, в одному із навчальних кабінетів розміщено інтерактивну дошку. Тому педагоги школи мають можливість широко використовувати ІКТ на уроках з метою підвищення якості навчальних досягнень учнів. Мій педагогічний стаж становить 2 роки. Маючи добрі знання з предмету, отримані в Черкаському національному університеті ім. Б. Хмельницького, хороших педагогів – наставників, використовуючи належну матеріальну-технічну базу закладу, як учитель історії, намагаюся впроваджувати в навчально-виховний процес інтерактивні форми роботи, інноваційні педагогічні технології. Тому, з огляду на сучасні реалії, я, як молодий спеціаліст, намагаюся вносити в навчальний процес нові методи подачі інформації, тобто ІКТ. Виникає питання, навіщо це потрібно?

Це потрібно для того, щоб з використанням комп'ютерних мереж і он-лайнних засобів, мати можливість подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити кожного учня.

А тому прагну навчити кожну дитину за короткий проміжок часу освоювати, перетворювати і використовувати в практичній діяльності величезний об'єм інформації, організую процес навчання так, щоб дитина в міру своїх можливостей, активно, з цікавістю і захопленням працювала на уроці, бачила плоди своєї праці і могла їх оцінити. Використання комп'ютера на уроці дозволяє зробити процес навчання мобільним, строго диференційованим та індивідуальним.

Під час проведення уроків намагаюся добитися того, щоб кожна дитина відчувала комп'ютер рівноправним партнером, здатним дуже тонко реагувати на дії і запити, такого партнера дітям часом не вистачає. Вважаю, що цей метод навчання є досить привабливим не лише для учнів, а й для вчителів: допомагає краще оцінити здібності і знання дитини, зрозуміти її.

Як зробити навчальний процес цікавим? Як створити індивідуальну зацікавленість у здобутті знань? Як виробити вміння в учнів застосовувати здобуті знання в повсякденні? І ще багато як... Не секрет, що велику роль відіграє здатність учителя зацікавити учня, зокрема, і - за допомогою застосування комп'ютерних технологій.

Ми вбачаємо, що головне завдання при використанні комп'ютерних технологій - це розширення інтелектуальних можливостей учня, адже комп'ютер використовують як найдосконаліший інформаційний засіб під час уроків гуманітарного циклу, поруч із використанням книжки, телевізора, відеомагнітофона. Комп'ютер - засіб зв'язку учня з учителем, лаборантом, іншими учнями.

Особливо актуальне питання використання інформаційних технологій під час проведення уроків історії. Історія як наука, включає опис минулого та нинішнього,

оперує точними поняттями, датами, цифрами й художніми образами. Аналіз історичного процесу свідчить про наявність стійких взаємозв'язків багатьох явищ. Ось чому, застосовуючи комп'ютерні програми, у викладанні історії, я організовую індивідуальну роботу, використовую диференційований підхід щодо навчання, роботу у групах, самостійну роботу учнів. При проведенні уроку у 7 класі тема якого «Культура Західної Європи в V-XV ст.», було проведено відповідні види робіт, зокрема презентаційний матеріал, який було підготовлено і запропоновано учням, використовуючи інтерактивну дошку:

Дослідити відмінності романського і готичного стилю (диференційоване завдання)

Романський стиль	Готичний стиль
За основу взято римську базиліку	Каркасний тип будівлі
Прості форми, товсті стіни, важке плетіння	Гостроверхі башти зі шпиталями та рілчасті арки
Широкі приземкуваті фасади	Великі довгасті вікна
Масивні вежі, невелику вікна	Фресок мало

З метою закріплення знань, пропоную учням ряд запитань. На екранах комп'ютерів висвітлюється вікторина із запитаннями:

- Марія Шампанська – це ..
- Оригінальну поезію латинською мовою створили...
- Кого в Середні віки називали жонглерами?
- Англійський поет Джефрі Чосер, автор знаменитих...
- У 1445 році виникло...
- Головними рисами романського стилю були..
- Назвіть архітектурні споруди готичного стилю?
- Яка країна стала колыскою культури Відродження?
- Вищою цінністю гуманістів була...

10. Франческо Петрарка вважається родоначальником...

11. Автором «Декамерона» -

12. Засновником живопису італійського Відродження був...

Підготовка презентацій - творчий процес, часто співпраця учителя і учня. Презентації ефективно використовую на різних етапах уроку й у позаурочної діяльності, що дозволяє швидше, і глибше сприймати новий матеріал. Наприклад, щодо теми «Велика Вітчизняна війна» можна використовувати відеофрагменти фільмів «Один в полі воїн» Геннадія Вірта, «Війна на західному напрямку» Тимофія Левчука. Під час підготовки презентацій учні проводять величезну дослідницьку роботу, використовують дуже багато джерел інформації, виявляють творчий підхід досліджуваному предмету. У процесі демонстрації презентації набувають досвід публічних виступів та виступають у ролі вчителя.

На уроках історії із застосуванням ІКТ триває робота з закріплення навчальних навичок та формування умінь здійснювати дослідницьку діяльність. Під час розгляду книгодрукування в XV столітті учням запропонувала, користуючись

матеріалами інтернету, додатковими матеріалами учителями, розміщеними в комп'ютері, дослідити питання винайдення книгодрукування (1445 рік).

Як видно із вище зазначеного стає зрозуміло, що в учнів, які працюють із комп'ютером, формується вищий рівень самоосвітніх навичок, умінь орієнтуватися у величезному потоці інформації, вміння аналізувати, порівнювати, аргументувати, узагальнювати, робити висновки.

Фундаментальна обізнаність із комп'ютером дає можливість виявляти творчість, індивідуальність, уникнути застосування формули для підготовки домашнього завдання, які зазвичай я пропоную учням різнорівневі: доповнити матеріал підручника відповідним матеріалом з інтернету, підготувати випереджувальне завдання, матеріали з преси, інтернету. Електронний з'язок дає мені можливість надавати консультації індивідуально учням при підготовці домашніх завдань.

Комп'ютер - елемент молодіжної культури, я і мої вихованці знаємо його можливості добре, а тому прагну добитися, щоб учні сприймали комп'ютер як робочий інструмент.

Пріоритет дослідницьких мереж і проектних технологій у викладанні історії припускає використання широкої бази історичних джерел, яка є доступною для учнів навчального закладу у кабінеті інформатики та шкільній бібліотеці. Можливості інформаційно-комунікативних технологій зі збереження та передачі інформації дозволяють вирішити завдання: підвищити інформаційну насиченість уроку, вийти далеко за межі шкільних підручників, доповнити і поглибити їхній зміст.

Інформаційні технології розширюють можливості діагностики рівня засвоєння історичної інформації. Різноманітні тестові системи та оболонки дозволяють, як відмічено було раніше, індивідуалізувати процес оцінювання знань учнів, розвивати здатність учнів до самооцінки.

Під час підготовки до уроків історії учитель має можливість з наявної бази підібрати по різних типах і формах уроків текстовий зміст, документи, різні види наочності, рекомендації з подальшим їх використанням, в якій є розробки уроків, пізнавальні завдання, ігри, слайд-фільми – «Олександр - і Наполеон», «Від Кремля до рейхстагу» та інших.

Отже, застосування Інтернету на уроках історії пов'язані з передачею текстової, звукової, графічної і відеоінформації. Причому користувачі мають можливість вибирати джерела інформації - базова інформація на серверах, бази даних провідних бібліотек, музеїв, наукових центрів ВНЗ, матеріалів ЧОІПОПП. Ось чому потрібно включати Інтернет у процес навчання шляхом педагогічно обгрунтованої урочної і позаурочної діяльності.

Інтернет дає можливість здійснювати спільні проекти з учнями інших шкіл й інших регіонів. Наш навчальний заклад у 2008 році став лауреатом виставки Освіта Черкащини з номінації «Використання методів проектів в управлінській діяльності», а звідси і народження плану – проекту засідання школи молодого вчителя під час якого я обрала проблему над якою буду працювати три роки «Прагнення вдосконалення себе та своїх учнів». Разом із наставником був складений проект «Мій край легендами уславлений». Працюючи над даним

проектом, створені групи учнів збирають матеріал, обмінюються думками через інтернет про історію виникнення села Мліїв. Всі зібрані матеріали були оброблені і записані. Як результат – є в наявності три легенди про історію виникнення назви села, про Хропалів хутір і його назву, про Семчину гору та Івашкове поле, про золоті монети, завдяки яким вийшов у друк перший Кобзар Т.Г. Шевченка. Учні найшли криничку, долину, ставки та місце, де ріс велетенський дуб, біля якого Тарас Григорович починав писати поему «Гайдамаки». Збір легенд про Мліїв на цьому не закінчується, тому що ряд учнів продовжать їх збирати і разом ми вивчатимемо історію села Мліїв.

Отже, інформаційні технології здатні: стимулювати пізнавальний інтерес до своєї історії, надати навчальній роботі проблемний, творчий, дослідницький характер, багато в чому сприяти оновленню змістовної боку предмета історія, індивідуалізувати процес навчання дітей і розвивати самостійну діяльність школярів.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології здатні: стимулювати пізнавальний інтерес до історії, додати навчальній роботі проблемний, творчий, дослідницький характер, багато в чому сприяти відновленню змістовної сторони предмета історія, індивідуалізувати процес навчання й розвивати самостійну діяльність школярів. Однак, я, як молодий учитель, що використовує ІКТ на уроках та в позаурочний час, не повинна забувати, що в основі будь-якого навчального процесу лежать педагогічні технології, а головне, як говорить мій наставник, мудре слово учителя. Ось чому інформаційні освітні ресурси повинні не замінити його, а допомогти бути більш результативним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інформатизація загальної середньої освіти: Науково-методичний посібник/под ред. Д. Ш. Матроса. - М.: Педагогічне суспільство Росії, 2004.
2. Женин Л.В., Маткін А.А. Історія Методичні рекомендації з використання інформаційно-комунікаційних технологій в циклі соціально-економічних дисциплін в загальноосвітній школі/під ред. І. Г. Семакіна. - Пермь: видав. Приспів, 2004.
3. Антонова Т.С. Перший комп'ютерний підручник "Історія Росії. XX століття" / Т.С. Антонова, Т.В.Батаєва//Викладання історії в школі. - 1998. - № 4.
4. Гребнева М.І. (Муніципальна гімназія № 10 м. Новосибірськ.) Актуалізація історичних знань шляхом використання нових інформаційних технологій// Матеріали ІХ Міжнародної конференції-виставки «Інформаційні технології в освіту». М., 3-6 листопада 1999.
5. Антонова Т.С. Мультимедійний підручник. Пошуки жанру / Т.С.Антонова, А.Л. Харитонов // Комп'ютер-Прес. - 1998. - № 9.

С.М. Белік,
психолог Шукайводської загальноосвітньої
школи I-III ступенів Христинівської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТУ ПІД ЧАС ПРОЕКТУВАННЯ УРОКУ

Бурхливий розвиток програмно-технічних засобів створення, збереження й обробки інформації у світі дедалі швидше змінює орієнтації сучасного суспільства. Входження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у різні сфери діяльності людини не оминає і галузь освіти. У зв'язку з цим особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного викладача на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності, готовність використовувати ІКТ як допоміжний навчальний ресурс. Законами України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про освіту», Національною доктриною розвитку освіти України в ХХІ ст. та іншими офіційними документами передбачається забезпечення ефективного впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання. ІКТ здатні допомогти формуванню поінформованих громадян і критично мислячих читачів, які можуть перетворювати інформацію на знання. Роль Інтернету в цьому особливо значна, оскільки його використання дозволяє збільшити кількість джерел інформації і уникнути довіри тільки одному джерелу. Інтернет також сприяє тому, щоб учні опановували вміння зіставляти різні інтерпретації фактів, критично оцінювали їх і не перетворювалися на об'єкти маніпуляцій[9].

Сутність інформаційно-комунікаційних технологій

Під інформаційними технологіями розуміють сукупність методів технічних засобів збору, організації, збереження, обробки, передавання й подання інформації, що розширює знання людей розвивають їхні можливості з управління технічними й соціальними процесами.

З появою персональних комп'ютерів з'явився термін нові інформаційні технології", під яким розуміють впровадження нових підходів до навчально-виховного процесу, що орієнтований на розвиток інтелектуально творчого потенціалу людини з метою підвищення його ефективності, завдяки застосуванню сучасних технічних засобів.

Сучасні інформаційні технології характеризуються наявністю всесвітньо мережі Інтернет, такими сервісами, як електронна пошта, телекомунікації, що надають широкі можливості. Жива комунікація невід'ємна від інформаційних технологій, тому на сучасному етап розвитку технічних програмних засобів інформаційних технологій називають інформаційно-комунікаційними [7].

Поняття "інформаційно-комунікаційні технології" (ІКТ) є не однозначним.

Узагалі ІКТ можна визначити як сукупність різноманітних технологічних інструментів ресурсів, як використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією. Під цими

технологіями мають на увазі комп'ютери, мережа Інтернет, радіо та телепередач, а також телефонний зв'язок.

В. Тірайнев до складу ІКТ відносить сукупність методів та програмно-технічних засобів, що об'єднані в технологічний ланцюг, який забезпечує збір, обробку, збереження та відображення інформації з метою зниження використання, а також для підвищення надійності й оперативності [5].

Методи ІКТ включають моделювання, системний аналіз, системне проектування, методи передач, збору, продукування, накопичення, збереження, обробки, передач та захисту інформації.

Засоби ІКТ поділяють на: апаратні: персональний комп'ютер його основні складові, локальні та глобальні мережі, сучасне периферійне обладнання; програмні: системні, прикладні, інструментальні.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання мають давати відповіді на запитання: як організувати в комп'ютерному середовищі навчальний процес з урахуванням специфіки конкретно навчальної дисципліни, навчальних та практичних цілей, яким змістом їх наповнити, як контролювати їх якість. Це ціла низка запитань, на які неможливо відповісти, не проводячи спеціальних педагогічних пошуків та експериментів[8].

Інформаційно-комунікаційні технології пов'язані зі створенням, збереженням, передачею, обробкою та управлінням інформацією. Цей термін включає всі технології, що використовуються для роботи з інформаційними ресурсами. Загалом, використання ІКТ в навчальному процесі виступає як комп'ютерно-орієнтована складова педагогічної технології, яка відображає деяку формалізовану модель певного компонента змісту і методики навчання, що представлені педагогічними програмними засобами, інформаційно-орієнтованими методами навчання і комунікаційними мережами для розв'язання дидактичних завдань або їх фрагментів. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні базується на загальному розумінні зміни ролі інформації в освітньому процесі та загальних принципах інформаційної взаємодії в інформаційно-комунікативному середовищі[3].

Традиційна класно-урочна система зорієнтована на трансляцію знання від учителя до учня. Використання ІКТ у навчально - виховному процесі дозволяє перейти від навчання, в основі якого — інформація, почута з вуст викладача або прочитана в підручнику, до навчання через сприйняття інформації з електронних ресурсів, Інтернету, навколишнього середовища тощо. На будь-якому уроці вчитель, оперуючи різноманітними цифровими навчальними ресурсами, може організувати дослідницьку діяльність учнів, зорієнтувати в індивідуальному пошуку інформації, навчити оцінювати надійність різних інформаційних джерел, створювати власні електронні продукти (малюнки, мультимедійні презентації, електронні моделі). Замість насичення пам'яті дитини значним обсягом знань набагато важливіше навчити її знаходити, користуватися та застосовувати їх на практиці. Завдяки використанню ІКТ діти працюють в індивідуальному темпі, що створює ситуацію успіху для кожного учня, процес здобуття знань мотивує до навчання [4].

Проте комп'ютер ніколи не зможе повністю замінити вчителя.

- По-перше, тільки вчитель може зацікавити учнів, викликати допитливість, завоювати їх довіру;
- по-друге, він може спрямувати їх увагу на ті або інші важливі аспекти предмету, який вивчається;
- по-третє, тільки педагог зможе відзначити їх старанність та знайти шляхи спонукання до навчання.

Проте вчителю варто пам'ятати, що будь-який навчальний процес базується на використанні педагогічних технологій, тому ІКТ мають набути педагогічного змісту. Застосування ІКТ повинно оптимізувати енерговитрати педагогів, підвищити ефективність навчального процесу, розвантажити вчителя і допомогти йому зосередитися на індивідуальній і творчій роботі[2].

При проектуванні уроку вчитель може використовувати різні програмні продукти:

1. Мови програмування - за їх допомогою вчитель може скласти різні програмні продукти, які можна використовувати на різних етапах уроку, але їх застосування для викладача-предметника важко. Складання проекту за допомогою мови програмування вимагає спеціальних знань і навичок і великих трудовитрат.

2. Можливо при підготовці та проведенні уроку використання готових програмних продуктів (енциклопедій, навчальних програм і т.п.).

3. Велику допомогу при підготовці та проведенні уроків надає вчителю пакет Microsoft Office, який включає в себе крім відомого всім текстового процесора Word ще й систему баз даних Access і електронні презентації PowerPoint.

4. Система баз даних передбачає велику підготовчу роботу при складанні уроку, але в підсумку можна отримати ефективну і універсальну систему навчання та перевірки знань.

5. Текстовий редактор Word дозволяє підготувати роздатковий та дидактичний матеріал.

6. Електронні презентації дають можливість вчителю при мінімальній підготовці і незначних витратах часу підготувати наочність до уроку. Уроки, складені за допомогою PowerPoint видовищні і ефективні в роботі над інформацією [1].

Переваги використання ІКТ:

- індивідуалізація навчання;
- інтенсифікація самостійної роботи учнів;
- зростання обсягу виконаних на урок завдань;
- розширення інформаційних потоків при використанні Internet.

Комп'ютер дає вчителю нові можливості, дозволяючи разом з учнем отримувати задоволення від захопливого процесу пізнання, не тільки силою уяви розсовуючи стіни шкільного кабінету, але за допомогою новітніх технологій дозволяє зануритися в яскравий барвистий світ. Таке заняття викликає у дітей емоційний підйом, навіть відсталі учні охоче працюють з комп'ютером.

Інтегрування звичайного уроку з комп'ютером дозволяє вчителю перекласти частину своєї роботи на ПК, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним. Зокрема, стає більш швидким процес запису

визначень, теорем та інших важливих частин матеріалу, тому що вчителю не доводиться повторювати текст кілька разів (він вивів його на екран), учневі не доводиться чекати, поки вчитель повторить саме потрібний йому фрагмент.

Цей метод навчання дуже привабливий і для вчителів: Допомагає їм краще оцінити здібності і знання дитини, зрозуміти його, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи навчання, стимулює його професійний ріст і все подальше освоєння комп'ютера.

Застосування на уроці комп'ютерних тестів і діагностичних комплексів дозволить вчителю за короткий час отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається у всіх учнів і своєчасно його скоректувати. Для учня важливо те, що відразу після виконання тесту (коли ця інформація ще не втратила свою актуальність) він отримує об'єктивний результат із зазначенням помилок, що неможливо, наприклад, при усному опитуванні.

Але, поряд з плюсами, виникають різні проблеми як при підготовці до таких уроків, так і під час їх проведення.

Недоліки та проблеми застосування ІКТ:

- немає комп'ютера в домашньому користуванні багатьох учнів і вчителів, час самостійних занять у комп'ютерних класах відведено далеко не у всіх школах;

- у вчителів недостатньо часу для підготовки до уроку, на якому використовуються комп'ютери;

- недостатня комп'ютерна грамотність вчителя;

- відсутність контакту з учителем інформатики;

- у робочому графіку вчителів не відведено час для дослідження можливостей Інтернет;

- складно інтегрувати комп'ютер у поурочні структуру занять;

- не вистачає комп'ютерного часу на всіх;

- у шкільному розкладі не передбачено час для використання Інтернет на уроках;

- при недостатній мотивації до роботи учні часто відволікаються на ігри, музику, перевірку характеристик ПК і т. д.

Існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на уроках, учитель перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративним методам.

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні - одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. У вітчизняній загальноосвітній школі в останні роки комп'ютерна техніка й інші засоби інформаційних технологій стали все частіше використовуватися при вивченні більшості навчальних предметів [6].

Отже, завдяки поєднанню традиційних педагогічних технологій та ІКТ вдається значно ефективніше розвинути і примножити природні здібності учнів і педагогів. Використання ІКТ у навчанні історії зумовлює появу нових навчальних цілей та необхідність оновлення змісту історичної освіти. ІКТ дозволяють досягти високих результатів навчальної діяльності, забезпечити для кожного учня формування і розвиток власного освітнього шляху. Безмежність педагогічних можливостей для індивідуалізації і диференціації навчального процесу, його

адаптації до індивідуальних особливостей учня пов'язана із застосуванням у цьому процесі додаткових інформаційних навчальних ресурсів, широкого спектру педагогічних методів і технологічних варіантів навчання, посиленням навчальних комунікацій, мультимедійних характеристик засобів навчання, розширенням простору інноваційної педагогічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беспалов П.В. Компьютерная компетентность в контексте личностно-ориентированного обучения / П.В.Беспалов // Педагогика. – 2003. – № 4. – С. 45-50.
2. Забарна А. Шкільні технології. Комп'ютерно — орієнтовані технології в навчально - виховній діяльності/ А. Забарна // Завуч. – 2004. – №8. – С. 1-7.
3. Литвинова С. Г. Інформатизація сучасної освіти / С.Г.Литвинова // Інформатика в школі. – 2009. – № 9. – С. 16-18.
4. Мельник Ю. Формування інтелектуального компонента культури розумової праці молодших школярів засобами інформаційних технологій / Ю. Мельник // Наукові записи ТНПУ ім. В. Гнатюка. Педагогіка. – Тернопіль.– 2002.– С.50–55.
5. Несторенко О.В. Інформаційне суспільство і масова інформаційна просвіта / О.В. Несторенко// Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 4. – С. 5-11.
6. Ткачук В. Комп'ютеризація шкільної освіти: переваги та сфери ризику / В. Ткачук // Вища освіта України. – 2004. - №4. – С.77 – 81.
7. Спирін О.М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики / О.М. Спирін // [Електронний ресурс] Сайт Інституту інформаційних технологій і засобів навчання АПН України, 2007-2009. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/3733/2/09somtio.htm>
8. Свистунова Т.М. Проблема формування інформаційної культури школярів в умовах становлення Інтернет-суспільства / Т.М. Свистунова // Інформатика в школі. – 2010. – № 12. – С. 2-12.
9. Селеменев С.В. Знаковая наглядность / С.В. Селеменев // Образование в современной школе. – 2003. – № 2. – С. 33-42.

І. О. Вовк,
учитель англійської мови
Старосільської загальноосвітньої школи
I- III ступенів Городищенської районної ради

ВЕБ-РЕСУРСИ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА

*Учитель готується до хорошого уроку все життя.
Така духовна і філософська основа професії й
технології нашого труда; щоб дати учням іскру
знань, учителю потрібно увібрати ціле море світла.
В. Сухомлинський*

Учитель - основна дійова особа у реформуванні сучасної освіти. Змінюються орієнтири освіти – змінюється й сам вчитель, змінюється мета й завдання його освітньої діяльності. Сьогодні учитель має бути готовим до змін мало не кожної хвилини, адже життя не стоїть на місці. Ось чому актуальним є питання неперервності освіти, що дає змогу молодому педагогу розвинути свою майстерність, підняти на новий щабель свій професійний рівень, покращити свої знання.

Одним з найважливіших, на мою думку, пунктів у плані навчання учителя є самоосвіта. Саме вона є основним джерелом саморозвитку педагога. Прагнення до знань, психологічна готовність педагога до об'єктивної потреби навчатись протягом своєї педагогічної кар'єри є безперечним гарантом його професійного становлення. Самоосвіта визнається одним із найефективніших шляхів розвитку професійної компетентності, який зумовлює наступність, послідовність післядипломної освіти педагога.

Загальновідома істина: добитися успіху може лише той вчитель, який постійно знаходиться на сучасному рівні знань, вільно адаптується до нових тенденцій життя. Поняття «самоосвіти» трактується вченими як: постійне поповнення професійної і загально-культурної інформації та систематичне оновлення індивідуального й соціального досвіду. Самоосвіта є об'єктивною потребою, яка мотивується такими чинниками:

- щоденна робота з інформацією;
- творча атмосфера;
- конкуренція;
- зміни в суспільстві;
- громадська, суспільна думка.

В умовах сучасного життя потрібно максимально використовувати наявні й доступні нині можливості науки й техніки. З розвитком комп'ютерної техніки масового поширення почала набувати й всевітня павутина. Сьогодні вона є невід'ємною частиною нашого життя. Удома чи на роботі, на відпочинку чи у відраженні ми можемо дізнатися останні новини, поспілкуватися з рідними чи

забронювати місце в готелі. Кількість доступної інформації зростає кожної секунди. Саме тут молодий педагог може втамувати свою «спрагу» до саморозвитку.

Де ж і що потрібно шукати? Як не загубитися в неймовірній кількості веб – сторінок і знайти необхідну інформацію? У цьому зараз спробуємо розібратися.

Необхідною умовою для використання Інтернету є наявність персонального комп'ютера з встановленою операційною системою та підключення до мережі. На жаль у кожному регіоні України проблемою часто є вибір провайдера та ціна на вибраний тариф. Далі нам необхідний веб - браузер (Opera, Mozilla, Internet Explorer – вибір великий). У строчку пошуку вписуємо необхідну нам інформацію (запит повинен максимально точно описувати шукане питання – це зменшить кількість сторінок пошуку), натискає Enter – і перед очима величезна кількість матеріалу. Але все ж часто доводиться затратити чимало часу, поки знайдеш необхідну інформацію. Далі я спробую запропонувати та описати використовувані мною ресурси, якими користуюсь дуже часто й які допомагають мені як вчителю англійської мови та класному керівнику.

Перш за все слід згадати YouTube – сайт з неймовірною кількістю відео файлів. Відеозвіт про будь-яку подію чи відео урок можна знайти саме тут. А канал YouTubeEdu містить просто величезну кількість уроків на різноманітну тематику. Тут дуже легко знайти необхідний матеріал до уроку, наприклад, коротенький фрагмент про британську пресу чи біографію видатного письменника. Для самоосвіти й розвитку дуже корисними є відео уроки від англійських юзерів, які викладають неймовірно цікавий матеріал на різну тематику.

Дуже цікавими й корисними є блогерські сторінки досвідчених вчителів України та світу, де детально описані новітні прийоми та методи роботи з дітьми, зібраний та підсумований величезний життєвий та педагогічний досвід людей нашої важкої та водночас цікавої професії. Найпопулярніші – Живий Журнал (Live Journal), Vlog post та багато інших.

Далі йдуть сайти, які дають змогу спілкуватися користувачам та обмінюватися ресурсами. Найбільшими є «Учительський журнал он - лайн» (Teacher Journal) та «Методичний портал» (www.metodportal.net). Ці сайти дають змогу спілкуватися як досвідченим педагогам, так і молоді, що дає змогу останнім швидше та ефективніше переймати досвід старших колег. Також можна викласти свої власні доробки, почути думки та рекомендації щодо них. Ці ресурси об'єднують учителів з усіх куточків України та дають змогу в режимі он-лайн спілкуватись. А велика колекція цифрових ресурсів, книг, статей на найрізноманітнішу тематику та стосовно будь-яких предметів дає шанс для подальшого відточення своєї майстерності.

Сайти навчальної тематики, такі як LinguaLeo дають змогу знайти новий цікавий матеріал для уроків. Також можна заагітувати учнів для навчання на них. Зокрема, це якісно покращує знання граматичних структур та лексичних одиниць. За наявності бажання в учня й учителя можна суттєво покращити результати учнів з англійської мови.

Надзвичайно цікавими та корисними для молодого учителя є сайти обласних інститутів післядипломної освіти педагогічних працівників. Тут можна знайти необхідну документацію, методичні рекомендації, нормативно – правові документи

та зібрання цифрових ресурсів. Дуже корисною є школа молодого педагога, де молоді учителі мають змогу поспілкуватися й поділитися досвідом.

Програма IP – телефонії Скайп (Skype) та обміну миттєвими повідомленнями Qip дають змогу спілкуватися один з одним по всій земній кулі. За допомогою Скайпу легко й абсолютно безкоштовно можна спілкуватися як з насіями мови так і з колегами по всьому світу наживо.

Останнім часом надзвичайного поширення набули соціальні мережі. Найпоширенішими в Україні є В контактї, Однокласники та Фейсбук. Кількість користувачів даних ресурсів постійно збільшується, аудиторія різновікова. Дуже багато найрізноманітніших груп за інтересами присутні на даних сайтах. Відповідно на даних ресурсах є певна кількість педагогічних кадрів, які теж об'єднані у групи. Спілкування, обмін досвідом – це лише мізер від всіх можливостей використання перелічених джерел. Дуже корисним є підписка на сторінки такі як Just English, English for every day та інші. Дані джерела можна використовувати для навчання учнів, адже більша частина з них проводить багато часу в соцмережах. Наприклад, можна дати завдання наступного плану: знайти цікаві факти про святкування певного свята, заздалегідь попередивши, де можна знайти матеріал. Шукаючи його, учню доведеться проглянути певну кількість інформації, не пов'язану із заданою темою, але пов'язану з англійською мовою, спрацює механізм запам'ятовування і певний процент знань буде отримано як додаток до основної роботи. Це якісно відобразиться на вивченні мови учнем.

Впровадження ІКТ та можливостей Інтернет в усі сфери життя і освіти зокрема дає шанс як учителю так і учню творчо реалізувати себе та свої можливості. А педагогу, як відомо, потрібно навчатися протягом всього життя. Користуючись всіма можливостями новітніх технологій, можна заощадити свій час, оптимізувати процес роботи та навчання, що в подальшому дасть кращий результат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития. Инновационный курс. Кн. 1. / В. И. Андреев. – Казань: Изд.-во Казан., ун-та, 1996. – 577 с.
2. Коджаспирова Г.М. Культура професійної самоосвіти педагога. / Г.М. Коджаспирова – М., 1994 – 189 с.
3. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності: методичні рекомендації. – Херсон: РПО, 2012. – 48 с.
4. Радченко А.Є. Професійна компетентність учителя / А.Є. Радченко. – Х. : Вид.група «Основа», 2006. – 126 с.

І.В. Юстик,
учитель інформатики та математики
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 19
Черкаської міської ради

ОГЛЯД СЕРВІСІВ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЇХ У ПРОЦЕС ОСВІТИ

Сьогодні у світі існує досить велика кількість різних монографій, публікацій, Інтернет-порталів, присвячених в тій чи іншій формі концепції управління знаннями. Регулярно проводяться конференції, створюються форуми для обговорення проблем та перспектив впровадження технології управління знаннями в організаціях. Все це свідчить про те, що менеджмент знань, перебуваючи на стику різних дисциплін, являє собою абсолютно новий, дуже актуальний в сучасних умовах напрямок, вивчення якого є предметом робіт багатьох дослідників по всьому світу [1, с.16-18].

Одними з перших, хто спробував зробити огляд сучасних сервісів і показати можливе застосування таких ресурсів у роботі вчителя та поділилися своїм досвідом були співробітники МГУ з ННІ управління знаннями. Ними була створена публікація «Інтернет в образовании: путеводитель».

У ній описано пошукові сервіси, де надана детальна інформація про основні пошукові системи, такі як: Яндекс, Рамблер, Google, Yahoo, а також описано принцип їх роботи. Тут наводиться гарний опис закладок, їх види та принцип роботи з кожним сервісом, який надає таку послугу. Одним із основних розділів підручника є робота з джерелами учбової інформації та підготовка учбової інформації.

У цьому розділі говориться про сервіси, які дозволяють організувати роботу з закладками на джерела на прикладі сервісу Evernote. Для підготовки учбової інформації як приклад наводять сервіс Uduku (<http://www.uduku.com>) – безкоштовний сервіс для розробки електронних курсів [2, с.28].

Для зберігання і поширення учбових матеріалів наводяться три найбільш відомих он-лайн середовища зберігання даних: DropBox, Clip2Net, Box. Детально описано встановлення їх на наші носії інформації, принцип роботи та інструкції по використанню таких середовищ. Для поширення матеріалів в соціальних мережах описано Slideshare, Youtube [2, с.34].

Для підготовки до занять описано деякі сайти, портали та сервіси пошуку різних матеріалів. Серед них TED.com, Teachertube, Google videos, Viki. Наприклад, Teachertube – це портал, який включає в себе різні матеріали для вчителів (відео, аудіо, документи, презентації), які організовані по категоріях і дисциплінах.

Для внеаудиторних занять описано різні блоги, наприклад Twitter а також сервіси для обміну повідомленнями чи онлайн-спілкування, наприклад Skype [2, с.38-46].

Також дослідженнями в даній галузі займаються спеціалісти МАЙТ, ними була створена публікація «Путеводитель по использованию Интернет ресурсов в образовании». Тут описана одна з освітніх мереж gcekyrgyzstan.ning.com на

платформі Нінг. Метою освітньої мережі є неформальна комунікація учнів, проведення он-лайн проектів, оголошення різних конкурсів та заходів. Мережа заснована англійською мовою, що допомагає школярам покращувати свій рівень англійської мови, спілкуючись он-лайн з однолітками з США. Освітня мережа є платформою, де вчителі англійської мови діляться своїм досвідом, своїми роздумами, і нарешті, освітня мережа об'єднує учасників програми СТО [3, с.3-12].

Однією з найцікавіших речей, яка описана в даному посібнику, є Google Site – ресурс для створення сайтів шкіл. А саме, як можна швидко створювати сторінки майбутнього сайту, налаштування оформлення. Також є опис основних сервісів, які надає Google [3, с.43-54].

Інформаційні комунікаційні технології (ІКТ) в освіті

Важливою відмінною рисою сучасного етапу розвитку суспільства є розширення процесу інформатизації. В останні роки він набув глобального характеру. Інформатизація є одним з найбільш значущих напрямків світового науково-технічного прогресу і являє собою постійно зростаюче виробництво і використання інформації, перш за все знань за інтересами людини і суспільства в цілому. Фактично це означає, що інформаційне середовище дає вирішення глобальної проблеми доступу до знань в будь-який момент часу і в будь-якому місці.

Інформатизація освіти є однією з найважливіших умов успішного розвитку процесів інформатизації суспільства, оскільки саме у сфері освіти готуються і виховуються ті люди, які не тільки формують нове інформаційне суспільство, але яким також належить самим жити і працювати в цій новій середовищі.

Інформатизація освіти являє собою не що інше, як процес створення науково-освітнього інформаційного середовища (НОІС).

Цей процес не тільки пов'язаний з розвитком необхідної матеріально-технічної бази системи освіти, але і припускає підготовку учбово-методичних матеріалів нового покоління, формування нової культури викладання в умовах застосування інформаційно-освітнього середовища [4, с.6-7].

Сфери і способи використання інформаційних технологій вельми різноманітні і дозволяють:

- змінювати характер розвитку, придбання і розповсюдження знань;
- відкривати можливості для оновлення змісту навчання та методів викладання;
- розширювати доступ до загального та професійної освіти;
- змінювати роль вчителя в процесі освіти (постійний діалог, перетворюють інформацію в знання і розуміння).

Саме тому пошук та розгляд нових засобів та способів викладання є зараз дуже важливим та актуальним.

Особливо важливим є дослідження різноманітних сервісів, які надає мережа Інтернет. Відбір найбільш ефективних саме для учбового процесу, їх вивчення та впровадження у освітній процес.

Для мене, як для вчителя інформатики пошук та дослідження таких сервісів стоїть на першому місці, тому що саме з уроків інформатики і починається

знайомство з усіма можливостями інформаційно-комунікаційних технологій. Дуже важливо знайти та підібрати зручний сервіс, який дозволяти підвищувати ефективність засвоєння учнями знань.

Нижче я розглядаю два досить зручних сервіси, які можна застосовувати в учбовому процесі та які я вже застосовую безпосередньо зі своїми учнями. Такими сервісами є два хмарних середовища: Dropbox та Диск Google.

Dropbox – це хмарне середовище збереження даних. Фактично це електронний флеш-накопичувач або ж умовно безкоштовний он-лайн сервіс, що дозволяє зберігати файли, документи, відео і таке інше. Тобто усе, що можна представити у цифровому і текстовому форматі. Умовно – тому що безкоштовно він дає змогу зберігати лише до 2 Гб інформації.

Основною перевагою Dropbox над іншими файловими хостингами є те, що встановивши спеціальну програму, у користувача на комп'ютері з'явиться папка, в яку можна додавати файли. Коли туди додається інформація, для її перегляду або збереження не потрібно запускати браузер. Даним хостингом можна користуватися і з телефону, головне зайти під своїм акаунтом на сайт Dropboxу. Файли з нього завантажуються одразу, без будь-яких таймерів. Також в цю ж папку через браузер можна буде завантажити файли, і по приходу додому, коли комп'ютер ввімкнеться, програма автоматично завантажує додані файли у папку на комп'ютері.

Для того, щоб встановити даний сервіс потрібно:

- Зареєструватись на сайті: www.dropbox.com.
- Після цього завантажити програму. Dropbox підтримується на даний момент для таких операційних систем: Windows, Linux, Mac і телефонів та планшетів – iPhone, iPad, Android, Blackberry – тобто майже з усіх відомих на цей час пристроїв можна користуватись цим сервісом.
- Спочатку, відразу після встановлення сервісу, користувачу дається 2 Гб вільного користування – більший об'єм – платний. Але такий сервіс має реферальну систему. На вкладці *«Get free space!»* а пропонується збільшити дисковий простір за допомогою запрошення нових користувачів. За кожного нового учасника системи дають **додаткові 250 Мб**. Максимально можна збільшити свій простір до 8 Гб.

Що можна робити з Dropbox:

- Можна зберігати свої робочі папки та файли.
- Можна створювати нові папки безпосередньо на сайті і надати доступ до цих папок іншим користувачам: на вкладці *«Sharing»* потрібно натиснути кнопку *«Share a folder»*. Далі там пропонується на вибір два варіанти: створити нову папку і зробити її публічною або вибрати папку з існуючих і зробити її публічною.
- Неважливо де ви знаходитесь – вдома, на роботі, в поїзді – у вас завжди буде доступ до ваших файлів. Для мобільного телефону програма встановлюється так само. Всі файли, які знаходяться на цьому сервісі зберігаються локально.

Недоліки даного сервісу:

- Як на мою думку, одним з важливих недоліків сервісу є те, що його користувацький інтерфейс має тільки чотири мови. Переважна більшість користувачів працює з англійською версією. НА українську та російську мову він

не перекладений. Тому користування даним сервісом значно ускладнюється, якщо людина не володіє на достатньому рівні іноземною мовою.

- Також недоліком даного сервісу можна вважати неможливість створення та редагування документів. Це лише хмарне середовище для зберігання даних.

Ще одним з таких хмарних середовищ для зберігання даних є Диск Google.

Диск Google – єдиний простір для зберігання файлів і *роботи* з ними. Він дозволяє працювати над документами одночасно з іншими користувачами – наприклад, готувати спільний проект з колегою, планувати будь-які події або вести облік певних даних, так само як і за допомогою Microsoft Excel. За допомогою цього сервісу можна завантажити потрібну інформацію до «хмари» і мати постійний доступ до будь-яких файлів, у тому числі відеороликів, фотографій, PDF, текстових документів та інших файлів (дозволяє зберігати та обробляти близько 30 типів файлів).

Огляд переваг Диску Google:

Створення файлів і спільна робота над ними. Раніше Google дозволяв створювати різні документи, робота з якими тепер стала частиною Google Диска. Основна перевага такого сервісу не тільки створення документів, а і редагування файлів, які знаходяться на диску разом з іншими користувачами. До Диску додано функцію створення та редагування презентацій і таблиць в режимі реального часу. Крім того, відтепер можна залишати коментарі і відповідати на них стосовно файлів будь-якого типу (PDF, зображення, відео, тощо). Якщо інші користувачі коментують загальний документ, користувач, що є власником даної інформації отримує про це повідомлення.

Захист файлів і забезпечення доступу до них звідусіль, у тому числі з мобільного пристрою. Всі потрібні файли будь-якого формату будуть завжди під рукою – вдома, в офісі або на відпочинку, незалежно від того, з якого пристрою працює користувач. Google Диск можна встановити на комп'ютер зареєструвавшись перед цим на сайті: drive.google.com/start, а для мобільних пристроїв на базі Android можна завантажити додаток Google Диск. Даний сервіс так само, як і Dropbox створює на комп'ютері свою папку, в яку можна додавати файли і редагувати їх. Однією з переваг сервісу є те, що слабозорі і незрячі користувачі можуть працювати з Google Диском за допомогою спеціальної програми, що перетворює текст на мову.

В Google Диску можна безкоштовно зберігати до 5 ГБ даних і завантажувати файли розміром до 10 ГБ. Цього достатньо для зберігання та завантаження фотографій, необхідних для роботи документів, презентацій та HD-відео.

Також однією з особливостей даного сервісу є створення макетів сайтів. Це дуже зручно. Використання такої можливості дуже зручне для багатьох професій. Наприклад, для вчителя інформатики створення робочого сайту є дуже простим, тому що інтерфейс для сайту залишається майже таким самим, якби він просто працював і текстовому редакторі. Всі потрібні елементи знаходяться на панелі інструментів, де їх можна з легкістю додавати та видаляти. Редагування такого сайту теж просте: натискуванням однієї клавіші можна з легкістю оперувати інформацією на сайті.

Коли макет сайту створено, це дає можливість розробляти та викладати на нього електронні версії розробок уроків, створювати тестову систему, проводити оцінювання учнів, де це оцінювання відразу ж нотувати в електронному журналі, який можна також створити за допомогою Діску.

Підготовка до уроку стає значно швидшою і якіснішою, а головне, дає можливість урізноманітнювати викладення інформації учням, що є значно ефективнішим, особливо, на уроках інформатики.

Для учня переваги таких уроків теж значні. Оскільки переважна більшість школярів має ПК вдома і доступ до Інтернету, це означає, що вона може в будь-який час переглянути та засвоїти потрібну для неї інформацію. Це усуває труднощі роботи вчителя з дітьми, які з певних причин пропустили частину уроків, адже дитина може навчатися вдома і не відставати від однокласників.

Даний сервіс тестується мною та моїми учнями і є досить ефективним засобом навчання.

Недоліки сервісу:

- Одним з вагомих недоліків диску Google є неможливість копіювання графічних зображень з текстових документів. Тобто, коли ми хочемо додати якусь інформацію, яка містить графічні зображення – ми повинні спочатку їх зберегти окремо у форматі jpg. І за допомогою спеціальної вставки додати їх до документу Діску Google. Та ж проблема виникає в при копіюванні таких елементів текстової інформації, як формули. Їх теж потрібно створювати безпосередньо в редакторі Діску Google.

- При створенні тих чи інших документів користувач повинен розуміти, що яким би не був зручним такий спосіб створення та редагування інформації, він все одно не має всіх можливостей текстового реактора Word чи Excel.

- Також є певні незручності при створенні таблиць. Перед створенням таблиці потрібно встановити курсор миші в тому положенні, куди ви б хотіли нашу таблицю додати, тому що вирівнювання таблиці неможливе.

- Коли ми додаємо картинку до документу, не можна виконувати її обробки.

Дослідження та застосування різних сервісів, які підвищують ефективність освітнього процесу є досить актуальним. У даній статті було розглянуто кілька сервісів, які є досить зручними для користування та для безпосередньої роботи вчителя. Дані програмні продукти застосовуються під час навчання і є досить простими у використанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інтернет в образовании: Путеводитель. – М:МЭСИ. – 70 с.
2. Путеводитель по использованию интернет ресурсов в образовании. – Бишкек, 2010. – 53 с.
3. Информационно-коммуникационные технологии в образовании. Версия 1.0 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: Электрон. учеб. пособие / А. Г. Суковатый, И. Е. Суковатая, К. Н. Захарьин, В. А. Кратасюк. – Красноярск: ИПК СФУ, 2008.

Т. М. Чернявська,
учитель хімії Ладижинської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Уманської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ НА УРОКАХ ХІМІЇ

Сучасні інформаційно-комунікативні технології входять в усі сфери життєдіяльності людини, і в освіту зокрема. Сучасність вимагає нових підходів до навчального процесу, нових методів, форм подання навчальної інформації. Зокрема, нові підходи потрібні і у викладанні хімії та природничих дисциплін в цілому. Одним із таких підходів є використання інформаційно-комунікативних технологій (далі - ІКТ) під час навчального процесу. Використання ІКТ у викладанні хімії дозволяє інтенсифікувати освітній процес, прискорити передачу знань і досвіду, а також підвищити якість навчання й освіти.

Останнім часом помітно зростає кількість досліджень, предметом яких стало використання ІКТ у навчальному процесі. Цій темі в Україні присвячені дослідження таких науковців, як: О.М. Бондаренко, В.Ф. Заболотний, Г.О. Козлакова, О.А. Міщенко та інші. Розробкою і впровадженням у навчальний процес нових інформаційних технологій активно займаються такі дослідники як: Дмитреєва Е.И., Новиков С.У., Полілов Т.А. та багато інших.

Питання використання ІКТ для навчання хімії вже розглядалося різними вченими. Так, В.Ф. Заболотний, обґрунтовуючи необхідність використання ІКТ в освітньому процесі, зазначив, що дидактичні можливості певних технічних засобів співвідносні з певними бажаними характеристиками [1]. І.А. Смольянікова зазначає, що «сучасний фахівець в будь-якій галузі повинен володіти навичками використання інформаційних та комунікаційних технологій у професійному контексті» [6]. Сучасний рівень розвитку суспільства вимагає від тих, хто навчається досвіду існування в інформаційному просторі. В контексті шкільної освіти це веде до розгляду можливостей ІКТ стосовно створення технологічного навчального середовища (тобто навчального середовища, в якому поряд із традиційними матеріалами та видами роботи використовуються можливості ресурсів ІКТ та навчальні матеріали нового покоління).

Як бачимо, використання ІКТ в процесі викладання хімії дає досить широкі можливості для підвищення якості цього процесу.

Впровадження інформаційно-комунікативних технологій у навчальний процес характеризується:

- поступовим нарощуванням темпу;
- зміною кількісних та якісних характеристик засобів;
- збільшенням обсягу інформаційних потоків, зміною технологій викладання;
- трансформацією систем взаємостосунків у системах «учитель – учень», «учитель – група учнів», «учень – група учнів» [8, с.162].

Окрім того, впровадження ІКТ у навчальний процес вимагає розробки та практичного використання науково-методичного забезпечення, створення й ефективного застосування інструментальних засобів і систем комп'ютерного навчання й контролю знань, системної інтеграції цих технологій в існуючі навчальні процеси та організаційні структури.

Таким чином, відмічаємо таке протиріччя: сучасність вимагає введення ІКТ в освітній процес, але методика впровадження ІКТ в процес навчання ще не достатньо розроблена.

Визначення сучасного етапу розвитку суспільства, інтенсивний розвиток сучасних інформаційно-комунікативних технологій, визнання необхідності освіти протягом всього життя людини - все це визначає необхідність широкого використання інформаційних технологій в системі освіти в цілому та при викладанні природничих дисциплін зокрема.

Сучасні інформаційні технології – це форми і методи передачі інформації при допомозі новітніх засобів та пристроїв зв'язку (телебачення, комп'ютеризація, Інтернет та мобільна мережа зв'язку).

Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності [4, с.29].

На думку доктора технічних наук, професора, академіка НАПНУ В.Ю.Бикова «на основі поєднання традиційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій навчання вдається значно ефективніше розвинути і примножити природні задатки і здібності людини. Використання цих технологій у процесі навчання створює додаткові умови і спричинює появу нових цілей та оновлення змісту освіти, дає змогу досягти значно більших результатів навчальної діяльності, забезпечити для кожного учня формування і розвиток їхньої власної освітньої траєкторії» [2].

Розглядаючи проблему інтеграції ІКТ у освітньому процесі, варто зазначити, що на сучасному етапі значна увага приділяється матеріально-технічному, програмному, методичному забезпеченню щодо використання ІКТ у навчально-виховному процесі. Проведення моніторингових, аналітичних та інших досліджень на рівні держави, участь у міжнародних проектах, сприяє виробленню стратегічних підходів до впровадження ІКТ у навчальний процес, що значною мірою сприяє виявленню тенденцій та аналізу проблем і просуває їх розв'язання. Сьогодні в Україні на державному рівні робляться певні кроки для впровадження ІКТ у освітній процес.

Інформатизація суспільства пов'язана, насамперед, з розвитком комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, глобальних мереж (Інтернет) та мультимедійних технологій.

Мультимедійні засоби навчання займають важливе місце у розвитку інформаційного суспільства. Мультимедійні засоби навчання за С.У. Гончаренко – це комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні, природні для себе

середовища: графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео. Мультимедійні системи надають користувачеві персонального комп'ютера такі види інформації: текст; зображення; анімаційні картини; аудіо коментарі; цифрове відео. Технології, які дозволяють з допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти і водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну інформацією, називаються мультимедійними [3, с.298].

Нові мультимедійні засоби, в яких використовується аудіо-візуальний формат, надають такі можливості, які традиційні підручники надати не можуть.

В. Ставицька пропонує різні способи застосування засобів мультимедіа в навчальному процесі, серед яких:

- використання електронних лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій;
- розробка ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту;
- моделювання процесів і явищ;
- забезпечення дистанційної форми навчання;
- проведення інтерактивних освітніх телеконференцій;
- побудова систем контролю й перевірки знань і умінь студентів (використання контролюючих програм-тестів);
- створення і підтримка сайтів навчальних закладів;
- створення презентацій навчального матеріалу;
- здійснення проєктивної і дослідницької діяльності студентів тощо [1].

Мультимедійні засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створюючи «віртуальну реальність» справжнього спілкування. Доведено, що застосування мультимедійних матеріалів та комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків [7,с.137].

Без сумніву, корисною можливістю, яку надає використання комп'ютера під час викладання іноземних мов – це моделювання умов комунікативної діяльності та їх реалізація у різноманітних вправах.

Великі можливості у підвищенні ефективності процесу викладання хімії є використання мережі Інтернет. Зазвичай, найпростіше застосування Інтернету у навчанні хімії – це використання його як джерела додаткових матеріалів. Однак, найповніше можливості Інтернету розкриваються при використанні його у навчальній аудиторії: це можуть бути спеціальні тренувальні вправи для дистанційного навчання, творча діяльність цілих колективів [5,с.119].

Існують певні проблеми щодо застосування ІКТ, які є загальними для багатьох освітніх закладах України. Це, насамперед, недостатня матеріально-технічна база, яка не дозволяє широко використовувати ПК для вивчення хімії, недостатнє програмне забезпечення, відсутність відповідних науково-методичних засобів, необхідних для організації самостійної роботи студентів [7, с.2], обмеженість доступу до Інтернету. Однак комп'ютеризація навчання почалася і успішно розвивається.

Надзвичайно важливою у використанні ІКТ на заняттях та поза ними є роль учителя. Необхідно, щоб кожен учитель зрозумів: комп'ютер у навчальному процесі – не механічний педагог, чи заступник/аналог учителя, а засіб навчання, що підсилює і розширює можливості його навчальної діяльності. Те, що учитель бажає одержати в результаті використання машини, у неї необхідно запрограмувати. Тому учитель має бути інформаційно та інформативно компетентним.

Інформатизація істотно вплинула на процес придбання знань. Нові технології навчання на основі інформаційно-комунікативних дозволяють збільшити швидкість сприймання, розуміння та глибину засвоєння величезних масивів знань.

Отже, використання ІКТ у процесі викладання хімії:

- значно розширює та урізноманітнює програму вивчення хімії у школах;
- надає доступ до різноманітних автентичних матеріалів;
- зацікавлює учнів до вивчення хімії;
- сприяє індивідуальному вивченню матеріалу учнями.

Нові засоби навчання і нові інформаційні технології вимагають високого ступеня підготовленості, навченості і готовності учителів застосовувати різні досягнення інформаційних технологій у процесі навчання. Вчителям слід усвідомити, що без удосконалення і розширення своїх знань і навичок у сфері використання інформаційних технологій вони можуть відстати від своїх учнів і тим самим втратити авторитет вчителя.

Сучасний учитель – це генератор ідей, організатор, режисер, який визначає ролі і процес навчання, поєднуючи традиційні і новітні методики, прийоми і засоби. Він повинен знайти мотивацію для студента і побудувати його діяльність так, щоб в останнього виникло бажання пізнавати і відкривати нове.

Оскільки впровадження ІКТ в освітній процес відбувається досить інтенсивно, доцільним вбачаємо визначення пріоритетних положень у цій галузі та чітке виокремлення психолого-педагогічних та дидактичних принципів створення і використання нових педагогічних технологій. Також, актуальною до подальшого розгляду і вивчення є оптимізація взаємодії педагога з комп'ютером.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алборова С.З. Телекомунікації як средство розвитку познавального інтереса учащихся: автореферат дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / С.З. Алборова – Владикавказ, 1999. – 14 с.
2. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В.Ю. Биков. – К.: Атака, 2008. – 684 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене і виправлене – Рівне: Волинські обереги, 2011. - 522 с.
4. Носенко Е.Л. Методичні прийоми забезпечення ефективності запам'ятовування інформації у дистанційному навчальному курсі / Е.Л. Носенко, С.В. Чернишенко. – Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2003. – 127 с.
5. Основні положення доповіді Міністра освіти і науки України Василя Кременя // Освіта. – 3–4 березня 2004. – №11. – С. 2.

6. Смольяникова И.А. Конгресс конференций «Информационные технологии в образовании» [Электронный ресурс] / И. А. Смольяникова, Ресурсы ИКТ как технологическая составляющая учебной среды для формирования иноязычной компетенции. – Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2003/II/2/II-2-2196.html> (21.12.12).

7. Ставицька І.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103> (21.12.12). – Назва з екрану.

Ю.В. Нестеренко,
учитель історії Думанецької загальноосвітньої
школи I-III ступенів Черкаської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ НА УРОКАХ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасний період розвитку світової цивілізації окреслюється як так званий перехід від індустріального до інформаційного суспільства, появу якого пов'язують з інформаційною революцією, розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які змінюють суспільне життя кожної людини, а особливо сучасних школярів.

Спостерігаючи за розвитком сучасної освіти, довелося ознайомитися із національною доктриною розвитку освіти в Україні, саме в ній йдеться про те, що пріоритетом розвитку сучасної освіти є впровадження ІКТ, що забезпечує подальше удосконалення навчально-виховного процесу. Доктрина наголошує, що доступність та ефективність освіти забезпечує високоякісну підготовку молодого покоління до життя та роботи в сучасному інформаційному суспільстві [4, с.35-36].

Сучасні школярі із величезною цікавістю сприймають матеріал уроку, коли учитель застосовує ІКТ – такий урок набуває високої ефективності і полегшує сприймання для учнів. Основною метою використання ІКТ на уроці історії є досягнення поглибленого розуміння та осмислення навчального історичного матеріалу, образне сприйняття, посилення емоційного впливу історії на особистість учня, його перенесення у період вивчення. Все це відбувається за рахунок карт, схем, навчальних картин, відео- та аудіокоментарів, історичних фільмів, презентацій до уроку, які представлені в електронному варіанті.

Науковцями виділено такі форми організації роботи з використанням ІКТ на уроках суспільствознавчих дисциплін [5, с.3-7]:

1) вивчення теми уроку учнями самостійно або в парах із допомогою певного програмного забезпечення. Це ж стосується і виконання певного завдання. Роль учителя при цьому – спрямування роботи, корекція діяльності учнів. Складність цього напряму полягає у тому, що не завжди вчителі-предметники мають вільний доступ до комп'ютерної техніки для одночасної роботи, принаймні, половини учнів класу;

2) використання на уроці мультимедійних можливостей комп'ютера, що слугує наочним посібником. Це найпоширеніша форма організації навчання із

застосуванням комп'ютера на уроці історії. Ефективність і доступність цього напряму полягає у тому, що для оптимізації процесу навчання достатньо мати предметний кабінет, який обладнано комп'ютером і додатковим демонстраційним монітором;

3) використання Інтернету, компакт-дисків для виконання лабораторно-практичної роботи, проекту, написання реферату, виконання будь-якого творчого завдання;

4) проведення різноманітних опитувань, тестувань, тематичного оцінювання.

Програмного забезпечення, придатного для систематичного використання у процесі навчання предметам гуманітарного циклу, в Україні недостатньо. Необхідно відзначити, що комп'ютерна підтримка підручника, як засобу посилення функціональності змісту і забезпечення мотивації навчання, є вкрай необхідною на сьогоднішній день.

Електронний підручник, чи посібник, виконує такі ж дидактичні завдання, як і традиційний. Але, водночас, він має низку переваг. Головною з них є застосування мультимедіа, що дає можливість відтворювати візуальну та аудіоінформацію (кінохроніку, уривки з художніх та документальних кінофільмів, анімаційні діаграми, карти та схеми, інтерактивні таблиці, а також музику, будь-який звуковий супровід). Зрозуміло, що такий навчальний матеріал учень сприймає з більшим зацікавленням, що активізує навчальний процес, заохочує школярів до поглиблення знань і набуття нових умінь.

Електронний посібник призначений для самостійного вивчення теоретичного матеріалу курсу й оснований на гіпертекстовій основі, що дозволяє працювати за індивідуальною освітньою траєкторією [1,с.5-7]. Комп'ютерний посібник містить ретельно структурований навчальний матеріал у вигляді послідовності інтерактивних кадрів, що включають не тільки текст, але й мультимедійні додатки. Гіпертекстова структура дозволяє визначити не тільки оптимальну траєкторію вивчення матеріалу, але й зручний темп роботи й спосіб викладу матеріалу, що відповідає психофізіологічним особливостям його сприйняття. В електронному посібнику може бути передбачена можливість протоколювання дій користувача для їхнього подальшого аналізу викладачем.

Електронний довідник дозволяє користувачу у будь-який час оперативно одержати необхідну довідкову інформацію в компактній формі. В електронний довідник включається інформація, яка як дублює, так і доповнює матеріал посібника [2, с.1-13].

Водночас варто зазначити, що існує проблема у використанні таких посібників: відео- та фотодокументи, розміщені у таких електронних підручниках, часто неможливо використовувати на уроках у предметних кабінетах, обладнаних одним комп'ютером та декількома демонстраційними моніторами, оскільки вони мають малий формат, а система захисту не дозволяє вилучити їх з електронного носія для збільшення на весь екран. Саме це є проблемним моментом у систематичному використанні ІКТ на уроках суспільних дисциплін. Тому є доречним звернути увагу фахівців на створення не просто електронних підручників з історії, а електронних посібників з історії з невеликою кількістю теоретичного

матеріалу і можливістю демонстрації фото- та відеодокументів на весь екран [3, с.255-261].

Хоча в Україні вже є перші спроби створення електронних підручників, можливості їх використання в навчально-виховному процесі школи досить обмежені, оскільки вони виконують лише інформативну функцію (діють за принципом звичайного електронного довідника).

Прикладом сучасного електронного підручника з історії є продукція фірм «Дієз-продукт» («Всесвітня історія. 11 клас»; «Історія України. 11 клас»; «Історія України, 9 клас»), АВТ («Всесвітня історія. 10 клас.») та ін., рекомендовані Міністерством освіти і науки України [6, с.21-25].

Сучасний педагогічний програмний засіб (ППЗ) розроблений як веб- додаток, що містить певний набір програмних модулів для повноцінної організації навчального процесу та надає всім учасникам навчального процесу можливість брати участь у створенні та модифікації навчального контенту.

Щоб ефективніше використовувати час уроку, можна звернутися до електронної презентації, яка істотно полегшує роботу вчителя, адже у презентації можна використати різноманітні карти, схеми, невеличкі відеоролики та аудіокоментарі. Як учні п'ятого, так і одинадцятого класу люблять уроки з використанням ІКТ. Наприклад, одинадцятикласники були під помітним враженням, коли вивчали тему «Друга світова війна» і на першому уроці почули голос Юрія Левітана, який оголосив сповіщення по радіо про напад Німеччини на Радянський Союз. Учні ніби перенеслися в той період і стали учасниками подій війни, кожен із них так глибоко пройнявся цією темою, неначе і справді побував у далекому 1941 році. А от, наприклад, шостий клас полюбає вивчати історію на кінофільмах. Вивчивши тему, вони вдало порівнюють достовірність історичних фактів та художнього фільму. На мою думку, саме фільми допомагають школярам зобразити в уяві різних історичних персонажів та події. Вивчаючи походи Олександра Македонського, учні мали можливість переглянути історичний фільм «Олександр» режисера Олівера Стоуна.

Десятикласники, які вже давно знайомі з ІКТ та з Інтернетом, допомагають створювати презентації до уроків, найбільше вони полюбають створювати презентації до уроків, де вивчають про життя різних історичних постатей.

Учителі нашої школи мають можливість застосовувати ІКТ на практиці, у кабінеті інформатики, використовуючи мультимедійну дошку, зробивши таким чином урок набагато цікавішим та ефективнішим.

Готуючись до кожного уроку використовую не лише друковані розробки, а й можливості Інтернету, наприклад часто звертаюся до матеріалів, що розміщені на сайтах вчителів історії та правознавства. Змістовними є розробки нестандартних уроків на сайті Афанасьєвої С.С., вчителя історії та правознавства Коблівської ЗОШ І-ІІІ ст. Березанської районної ради Миколаївської області <https://sites.google.com/site/istoriaiaa/>. Дуже мені подобаються розробки уроків, та і взагалі наповнюваність сайту Методпортал <http://metodportal.net/> де можна знайти все до уроку. Часто користуюся розробками та матеріалами сайту Історія в школі <http://schoolhistory.at.ua/>, де можна ознайомитися із цікавими книгами.

Кожен учитель повинен пам'ятати, що будь-який навчальний процес базується на використанні педагогічних технологій, тому ІКТ мають набути педагогічного змісту. Саме внаслідок використання ІКТ на уроках історії у кожного педагога збільшується можливість використання наочних матеріалів, також підвищується ефективність роботи учителя і учня. Не треба забувати, що під час використання ІКТ стає можливою організація проектної діяльності учнів під керівництвом учителя, спрямована на створення електронних навчальних продуктів, а ще змінюється ставлення до комп'ютера, учні починають сприймати його як інструмент для роботи, а не як цікаву іграшку. Саме під час підготовки до нового уроку учитель має визначитися, чи потрібно використовувати комп'ютер на даному уроці, на якому саме етапі уроку використання комп'ютера буде найбільш ефективним. Хоча комп'ютер можна використовуватися на всіх етапах навчального процесу: при поясненні нового матеріалу, узагальненні повторенні, перевірці та корекції знань, умінь та навичок школярів – але завжди потрібно пам'ятати про доцільність використання.

Із безлічі позитивних моментів використання ІКТ можна знайти і мінуси, тому що комп'ютер ніколи не зможе повністю замінити учителя. Адже саме учитель може зацікавити учнів, викликати у них допитливість, завоювати довіру, тільки учитель може спрямувати увагу дітей на ті або інші важливі аспекти періоду, що вивчають учні, і лише тільки справжній педагог зможе відзначити старанність та знайти підхід до кожного учня індивідуально, а не до усіх загалом.

Отже, завдяки поєднанню традиційних педагогічних технологій та ІКТ вдається зробити урок більш насиченим та цікавим, донести більше інформації до кожного учня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барладін О. Історичний атлас у комп'ютерному класі / О. Барладін, Д. Ісаєв, Л. Даценко // Історія в школах України, 2005. – № 5. – С. 5-7.

2. Бирка М.Ф. Інноваційні засоби навчання / М.Ф. Бирка // Освіта Буковини. – № 19 (91). – 20 травня 2011 р. – (вкладка: наукова діяльність). – С. 1-13.

3. Гриценчук О.О. Електронний посібник і його роль у процесі інформатизації освіти // Інформаційні технології і засоби навчання: Зб. наук. праць / За ред. В.Ю. Бикова, Ю.О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2005. – С. 255-261.

4. Ладиченко Т. Електронний педагогічний програмний засіб з історії – новий крок в оволодінні навчальним матеріалом // Історія в школах України. – 2005. – №4. – С.35-36.

5. Мокрогуз О. ПК як універсальна складова оптимізації роботи вчителя (З практики запровадження комп'ютерних технологій на уроці історії) / О. Мокрогуз // Історія в школах України. – 2005. – №1. – С. 3.

6. Фоменко А. Деякі підходи до розробки і створення навчальних комп'ютерних програм (комп'ютерних посібників) з історії / А. Фоменко // Історія в школах України. – 2003. – №1. – С.21-25.

Н. В. Тренак,
учитель математики
Лисянської загальноосвітньої
школи I-III ступенів №2
Лисянської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Розвиток сучасного суспільства, його глобальна інформатизація і трансформація, зміна форм господарювання, впровадження сучасних інтенсивних методів виробництва потребують розробки принципово нових і адекватних часу підходів до підготовки майбутнього фахівця, починаючи ще з шкільного віку. Такі підходи тісно пов'язані з інформаційно-комунікаційними технологіями та використанням у навчанні всесвітньої мережі Internet.

Обраний Україною курс на загальноєвропейську інтеграцію зумовив необхідність реформування всієї системи освіти, впровадження культурно-освітніх, науково-технічних норм і стандартів, спільних для країн, метою яких є побудова Європейського простору вищої освіти.

Проголошення в Національній доктрині [2] розвитку освіти України особистісної орієнтації як одного з пріоритетів державної політики в розвитку освіти вимагає великої роботи з формування змісту освіти, адекватного меті, та виявлення способів його засвоєння з урахуванням унікальності й неповторності кожної особистості. Проблеми необхідності подання великого обсягу нового матеріалу на уроках, організації самостійної роботи учнів в умовах особистісно-орієнтованого навчання є актуальною в напрямках побудови якісно нової системи шкільної освіти. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми та підвищення якості засвоєння навчального матеріалу є широке та систематичне використання інформаційно-комунікаційних технологій [6].

Під інформаційно-комунікаційними технологіями розуміють сукупність методів та технічних засобів, які використовуються для збирання, створення, організації, зберігання, опрацювання, передавання, подання й використання інформації.

Проблема впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес досліджувалась у працях Ю. Горошка, М. Жалдака, Т. Зайцевої, В. Ключка, Н. Кульчицької, Н. Морзе, А. Олійника та інших учених [3]. Від негативних наслідків необґрунтованого ігнорування методів, організаційних форм і засобів навчання в рамках традиційної методики викладання математики та надмірної, методично невиправданої, комп'ютеризації навчального процесу застерігає З. Слєпкань, яка наголошує, що запровадження нових інформаційних технологій навчання не повинно бути самоціллю. Воно має бути педагогічно виправданим, розглядатись передусім з погляду педагогічних переваг, які воно може забезпечити порівняно з традиційною методикою навчання. [5].

Систематичне і педагогічно доцільне використання мультимедійних засобів на уроках розвиває зорову і слухову чутливість учнів, формує вміння сприймати, розвиває спостережливість. Поряд із цим використання інформаційно-комунікаційних технологій та Internet сприяє розвитку перцептивної уваги. Окремі властивості зорових і слухових подразників та їх комплексний вплив на психіку людини обумовлюють виникнення мимовільної уваги, її стійкості та зосередженості. Використання комп'ютерних засобів навчання дозволяє збільшити обсяг аудіовізуальної інформації для засвоєння учнями, що у свою чергу сприяє розвитку їхнього мислення, формує систему розумових дій, здатність до самостійної творчої роботи.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі виступає своєрідним каталізатором, який призводить до якісних змін системи освіти в цілому, у тому числі і в змісті навчання. Однак, використання ІКТ не потрібно протиставляти традиційному навчанню, а доповнювати існуючі методики новими технологіями.

У «Всесвітній доповіді з освіти» ЮНЕСКО було виділено три цілі використання комп'ютерів у різних системах освіти:

- перша (традиційна) – як засіб забезпечення набуття учнями мінімального рівня комп'ютерної грамотності;
- друга – як засіб підтримки та збагачення навчального плану;
- третя – як середовище для взаємодії між учителями та учнями [1].

Науковці у своїх працях щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі [3, с.4] виділяють низку вимог до таких технологій: 1) комплексність та універсальність; 2) простий, люб'язний україномовний інтерфейс; 3) адекватність математичного програмного забезпечення змісту та специфіці підготовки учнів; 4) простота і надійність у використанні, сумісність із периферійними пристроями з метою надання звукового супроводу, можливості друку тощо; 5) програмний продукт має містити увесь спектр понять, операцій і функцій, вільне оперування якими передбачено змістом навчальної дисципліни; 6) використання програмного продукту не повинне передбачати наявності у користувача ґрунтовних знань з програмування та володіння ним термінологією, не характерною для педагогічної сфери діяльності людини.

Впровадження комп'ютера у навчальний процес навчального закладу не повинне спрямовуватись на поступове обмеження впливу й ролі вчителя, його місця і значення у підготовці школярів. Педагог був і залишається ключовою ланкою навчально-педагогічного процесу, і останній завжди буде йому підпорядкований і керований ним.

За допомогою комп'ютера вчитель математики має можливість матеріалізувати деякі абстрактні властивості реальних об'єктів, чим сприяє підвищенню доступності навчального матеріалу для засвоєння учнями. За допомогою комп'ютера вдається зробити доступним багато з того, що протягом тривалого часу вважалося недоступним внаслідок своєї абстрактності. Наприклад, завдяки наочності учень має можливість дослідити самостійно графік функції в

залежності від значень коефіцієнтів її рівняння, зобразити геометричні фігури, їх перетини тощо.

На сучасному етапі у багатьох сферах людської діяльності все частіше використовується мультимедійний проектор – пристрій, який передає зображення з екрана монітора персонального комп'ютера чи ноутбука на великий демонстраційний екран. Це дає можливість вчителю значно розширити доступ учнів до інформаційних ресурсів. Широке використання мультимедійної презентації поряд з традиційними ілюстративними засобами, такими як кіно-, відео-кліп, фотографії та малюнки, схеми, таблиці та ілюстрації дозволяють вчителю значно підвищити якість уроку. Крім того проектор, як засіб ілюстрування та демонстрації, може широко використовуватись не тільки вчителями і не тільки на уроках. Презентація роботи гуртка чи об'єднання учнів перед батьками, робота зі спонсорами, використання на батьківських зборах, педрадах, під час проведення виховних заходів – ось незначний перелік сфер застосування мультимедійного проектора у школі. Але для підвищення ефективності їх використання необхідні підготовлені учителі та учні, цифрові фото та відеокамери і переносний комп'ютер (ноутбук), який дав би можливість використовувати проектор у будь-якій аудиторії.

Використання мультимедійного проектора у навчанні учнів відкриває нові можливості для вирішення проблеми ефективності навчання, зокрема сприяє підвищенню якості засвоєння знань учнями, удосконаленню організації самостійної роботи, активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, дозволяє більш раціонально використовувати аудиторний навчальний час тощо.

У процесі вивчення математики, учням часто доводиться свіввідносити рівняння, нерівності, системи рівнянь з геометричними об'єктами, їх властивостями. Тому викладання математики, особливо геометрії, потребує постійної опори на зображення. Учні необхідно вчити як аналізувати готові зображення фігур (задачі за готовими рисунками, ілюстрації фігур тощо), так і поступово наповнювати зображення (таке наповнення часто відбувається під час доведення теорем та розв'язування задач).

Тому на слайди доцільно виносити матеріал, який доповнює відомості, що розгортає вчитель на уроці, а також той, що виступає носієм навчальної інформації. Досвід експериментального дослідження показує, що на слайди, які демонструються на уроці, доцільно виносити: план уроку; схеми зв'язків між поняттями теми з іншими темами; порівняльний аналіз схем можливого розгортання матеріалу; матеріал, до якого на уроці потрібно звертатися неодноразово (відомості з попереднього матеріалу, рисунок, формула, які часто використовуються); різні способи доведення теорем; різні означення одного об'єкту; систематизаційні та класифікаційні таблиці з теми; зображення фігур, які є складними та забарними для виконання на дошці з алгоритмом їх побудови; динамічні зображення фігур (систему слайдів, у якій покроково демонструється побудова фігури). На мою думку, за допомогою проектора не доцільно демонструвати слайди, які містять багато тексту, наприклад, повні доведення теорем. Проте ефективним є синхронне подання відомостей з теми на слайдах і на дошці. Наприклад, на слайд можна нанести план (схему) доведення теореми, а на дошці – фіксувати повне її доведення.

У залежності від особливостей теми, яка вивчається учнями, мультимедійний проектор можна використовувати як протягом всього заняття, так і під час його певних етапів.

Мультимедійна дошка поєднує в собі всі переваги мультимедійного проектора та комп'ютера. По суті – це великий монітор із сенсорною системою керування, який дозволяє вчителю виконувати різноманітні операції із зображенням на екрані простим доторком руки. Але, робота з такими технічними засобами вимагає від учителя певної підготовки, вміння нестандартно підходити до конструювання та проведення уроку.

Завдяки можливості зберігати та сумісно використовувати великий обсяг текстового, звукового та візуального матеріалу, комп'ютерна техніка стала потужним і зручним засобом підтримки та збагачення існуючих навчальних планів. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, глобальної мережі Internet дали можливість доступу до гігантських об'ємів інформації. Цей потенціал сьогодні активно реалізується у системах дистанційної освіти. Дистанційна освіта у наш час – це форма навчання, що реалізується, в основному, шляхом опосередкованого активного спілкування вчителів з учнями чи викладачів зі студентами з використанням всесвітньої мережі Internet.

Сучасні освітні комп'ютерні програми (електронні підручники, комп'ютерні задачки, навчальні посібники, гіпертекстові інформаційно-довідкові системи – архіви, каталоги, довідники, енциклопедії, тестуючі та моделюючі програми-тренажери тощо) розробляються на основі мультимедійних технологій, які виникли на стику багатьох галузей знання. На нових витках прогресу відстань між новими технічними розробками та освітою скорочується. Швидкість зміни інформації у сучасному світі висока, тому гостро постає питання формування в дитини оптимальних комплексів знань і способів діяльності, формування інформаційної компетентності, що забезпечить універсальність її освіти. У розв'язанні цих проблем важливе місце займає комп'ютерне програмне забезпечення освітнього процесу. Інформаційні технології та їх вплив на зміст освіти, методика та організація навчання залишаються актуальною темою педагогічних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Всемирный доклад по образованию, 1998 г.: Учителя, педагогическая деятельность и новые технологии / ЮНЕСКО. – Париж: ЮНЕСКО, 1998. – 175 с
- 2.Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: Проект// Освіта. – 2001. – № 60-62. – 24-31 жовтня.
- 3.Жалдак М.І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики: Посібник для вчителів /М.І.Жалдак, В.В. Лапінський, М.І. Шут // Вкладка газети «Інформатика». – 2004. – С. 41-48 (281-288).
- 3.Ключко В.І. Застосування новітніх інформаційних технологій при вивченні вищої математики у технічному вузі: навчально-методичний посібник. – Вінниця. ВДТУ, 1997. – 300с.
- 4.Слепкань З.І. Методика навчання математики: Підруч. для студ.мат. спеціальностей пед.навч. закладів.– К.: Зодіак-ЕКО, 2000. – 512 с.

5.Триус Ю.В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математики: монографія. – Черкаси: Брама-Україна, 2005. – 400с.

Н. В.Костенко,
учитель іноземної мови
Бужанської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів
Лисянської районної ради,

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Визначення сучасного етапу розвитку суспільства як постіндустріального, інтенсивний розвиток сучасних інформаційно-комунікативних технологій, перехід від *знаннєвої* парадигми освіти до *компетентнісної*, визнання необхідності освіти протягом всього життя людини – все це визначає необхідність широкого використання інформаційних технологій в системі освіти в цілому та при викладанні окремих навчальних предметів зокрема.

Ряд сучасних вітчизняних наукових досліджень присвячено вивченню особливостей використання інформаційно-комунікативних технологій в освіті. Наукові праці Олійника В.В. присвячені теоретико-методологічним основам дистанційної освіти дорослих, Кухаренка В.М. – теоретичним та методичним засадам дистанційного навчання у ВНЗ та ЗНЗ. Розробці, впровадженню та аналізу ефективності сучасних програмних педагогічних засобів присвячено праці Редько В. Активно досліджують можливості використання мережі Інтернет при підготовці та проведенні уроків Вовковінська Н., Калиндрузь Л. (спілкування в мережі Інтернет), Анака В. (електронна пошта), Войченко О., Солопов А. (пошук у мережі Інтернет), Базурін В., Закомірний І. (створення веб-сайтів), Іштуків В.В. (ефективне використання локальної мережі в навчальному процесі), Данилова О., Манак В., Манак Д. (створення та використання мультимедіа).

Разом з тим в науково-методичній літературі недостатньо уваги приділяється питанням, що стосуються критеріїв визначення доцільності використання інформаційно-комунікативних технологій для вирішення дидактичних завдань уроку іноземної мови в цілому, окремих його етапів, впливу використання ІКТ на підвищення інтересу до вивчення англійської мови, мотивації навчальної діяльності. Основним підґрунтям для використання комп'ютерних технологій у викладанні іноземної мови для нас стали ідеї провідного вченого-методиста Є.А. Пасічника, який стверджує, що «наочність у навчанні може забезпечити успіх лише тоді, коли вона диктується логікою навчального процесу, коли наочні образи (образи-картини, що з'являються перед учнями на дисплеї комп'ютера) на уроках розумно поєднуються із словом учителя» [2, с.355].

На підставі вищевикладеного у процесі застосування КТ на уроках іноземної мови, було враховано ряд положень і застережень педагогічної науки:

- надмірність у використанні наочності веде до певних диспропорцій у розвитку конкретного і абстрактного мислення учнів;

- робота з комп'ютером не повинна сприйматися як розважальна "вставка" у процес вивчення іноземної мови, а має розглядатися як органічна активізуюча складова частина пізнавального процесу;

- КТ можуть застосовуватись на всіх етапах вивчення мови, під час розгляду всіх тем і розділів шкільної програми.

Пріоритетними у галузі впровадження КТ ми вважаємо також такі положення:

- вчителі залишаються головними особами в організації пізнавальної діяльності учнів; комп'ютери є лише допоміжними інструментами їх педагогічної діяльності;

- застосування комп'ютерів має відбуватися з урахуванням педагогічних і ергономічних вимог навчання;

- найважливішою властивістю КТ є постійний зворотний зв'язок, тобто кожний визначений програмою момент повинен не тільки видавати інформацію про стан навчального об'єкта та його потреби, але і вносити необхідні корективи у навчально-виховний процес;

- КТ застосовуються для раціоналізації та інтенсифікації навчальної діяльності учнів при виконанні дослідницьких і самостійних робіт;

- КТ сприяють інтенсифікації роботи учасників навчально-виховного процесу.

Серед пріоритетних напрямків застосування КТ з іноземної мови ми обираємо такі, де КТ застосуються для:

- пошуку та отримання додаткової інформації;

- розширення та поглиблення знань з використанням системи Інтернет, зокрема для реалізації варіативного компонента навчальних програм, більш повного задоволення особистісно орієнтованих запитів учнів;

- користування базами даних, необхідних для функціонування навчально-виховного процесу і здобуття певного рівня освіти;

- формування та закріплення навичок, прийомів, способів, умінь їх застосування;

- комплексного застосування КТ з іншими видами дидактичних засобів.

З огляду на це застосування КТ для вивчення іноземної мови знайшло свою реалізацію в наступних напрямках:

- 1) використання Інтернету, компакт-дисків для виконання практичної роботи, проекту, написання реферату, виконання будь-якого творчого завдання;

- 2) використання на уроці мультимедійних можливостей комп'ютера, що слугує наочним посібником. Це найпоширеніша форма організації навчання із застосуванням комп'ютера на уроці. Ефективність і доступність цього напрямку полягає у тому, що для оптимізації процесу навчання достатньо мати предметний кабінет, який обладнано комп'ютером і додатковим демонстраційним монітором.

Організація самостійної роботи з допомогою інформаційних технологій має низку переваг:

- забезпечує оптимальну для кожного конкретного учня послідовність, швидкість сприйняття матеріалу, можливість самостійної організації роботи;
- формує навички аналітичної і дослідницької діяльності;
- забезпечує можливість самоконтролю якості здобутих знань і навичок;
- заощаджує час студента, необхідний для вивчення курсу.

Дослідження показують, що необмежені об'єми інформації, які представлені в мережі Інтернет, цікаві форми роботи з текстом, запропоновані в формі вправ та завдань, сприяють формуванню комунікативної (граматичної, країнознавчої, лінгвістичної) та інтелектуальної компетенції учнів.

Дидактичні можливості мультимедійних засобів навчання, що використовуються на уроках іноземної мови, можна стисло визначити так:

- посилення мотивації навчання;
- активізація навчальної діяльності учнів, посилення їх ролі як суб'єкта навчання діяльності (можливість обирати послідовність вивчення матеріалу, визначення міри і характеру допомоги та ін.);
- індивідуалізація процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, розширення меж самостійної діяльності школярів;
- урізноманітнення форм подання інформації;
- урізноманітнення типів навчальних завдань;
- створення навчального середовища, яке забезпечує "занурення" учня в уявний світ, у певні соціальні і культурні ситуації;
- постійне застосування ігрових прийомів;
- забезпечення негайного зворотного зв'язку, можливість рефлексії;
- можливість відтворення фрагмента учбової діяльності.

Використання ІКТ сприяє тому, що за короткий час особистість спроможна засвоїти та переробити великий обсяг інформації. Фактичне сприйняття демонстраційних матеріалів є в 60 тисяч разів швидшим, аніж тексту, який читаємо.

Таким чином, використання мультимедії сприяє кращому вивченню навчальної інформації на уроках.

У практичній діяльності безпосередньо використовуються інформаційно-комунікативні технології на різних етапах підготовки та проведення уроку англійської мови. В узагальненому вигляді дані щодо використання ППЗ, надбудов для використання в Microsoft Word (макросів), тестових оболонок подано у таблиці 1.

Таблиця 1. Використання програм, надбудов (макросів) та ППЗ при підготовці та проведенні уроків англійської мови.

№ з/п	Засіб	Етап уроку, мета використання
1	Презентація Power Point	Активізація ЛО по темі Фонетична зарядка Введення нових ЛО або граматичного матеріалу
2.	Відео та аудіофайл	Мотивація навчальної діяльності учнів; Розвиток навичок аудіювання, усного мовлення, письма

3.	Документ Word: - з використанням форм - використання надбудов (макросів)	Тести для перевірки рівня засвоєння фактичних знань, рівня сформованості вмінь, засвоєння лексичного матеріалу тощо з подальшим друком на мережевому принтері Створення роздаткових друкованих матеріалів (тексти з пропусками різних типів; кросворди, sudoku, сканворди тощо)
4.	Тестові оболонки (Test-W, Test-W2, Drugba)	Тренування та перевірка засвоєння лексичного, граматичного матеріалу з використанням тексту, зображень, відео- та аудіо файлів; створення бази тестових завдань
5.	Hot Potatoes	тренування у використанні лексико-граматичного матеріалу, перевірка рівня засвоєння у різних формах (тесту з множинним вибором, співставлення, тексти з пропусками з можливістю вибору відповіді з запропонованих та визначення власної відповіді з встановленням обмеження у часі та без нього тощо)
6.	ППЗ	Створення цілісної структури уроку з запропонованих модулів

Як видно з представленої таблиці, використання інформаційно-комунікативних технологій можливе на будь-якому етапі уроку. Вибір конкретного засобу залежить щонайменше від таких факторів:

- технічне забезпечення навчально-виховного процесу в конкретному закладі освіти;
- рівень підготовки вчителя і учнів до використання ІКТ;
- стабільність роботи програми / ППЗ, надійність збереження результатів діяльності учнів та вчителя;
- забезпечення програмними засобами з дотриманням ліцензійних угод відповідно до чинного законодавства.

Зрозуміло, що уроки з використанням мультимедійних технологій потребують значної підготовчої діяльності педагога. Учитель повинен вміти користуватися різноманітними програмами: графічними, flesh – анімації, web – редактора, програмами для створення презентацій, програмами для роботи зі звуком та відео тощо. Це уможливило подання інформації у формі відео, презентації, web-сторінки з різноманітними роликами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гевал П.А. Загальні принципи використання комп'ютера на уроках різних типів / П.А. Гевал // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2000. – №3. – С.13.

2. Пасічник Є.А. Методика викладання літератури в середніх навчальних закладах. Навчальний посібник / Є.А. Пасічник. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.

3. Войцех Р.М. Використання ТЗН та комп'ютерної техніки. – Освітянський вісник, смт Чорнобай, 2010. – № 7. – с.15.

О. П. Безпалый,
учитель історії та правознавства
Кривоколінського навчально-виховного
комплексу «дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа I-III ступенів»
Тальнівської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Сучасний процес навчання історії характеризується все більш широким застосуванням у ньому комп'ютерних технологій.

Під комп'ютерними технологіями навчання розуміють сукупність методів, форм і засобів навчання, які базуються на використанні сучасних комп'ютерних засобів і спрямованих на ефективне досягнення поставлених цілей навчання в даній предметній області.

Поєднуючи в собі вартості багатьох традиційних інформаційних технологій, комп'ютерні технології дозволяють істотно оптимізувати процес навчання історії. Він може стати більш цікавим, емоційно насиченим, динамічним і наочним; комп'ютерна технологія також здатна індивідуалізувати і диференціювати навчальний процес; реалізувати його творчий характер, організувати гнучке управління навчальною діяльністю [1, с.23].

Крім цього, комп'ютерні технології дають можливість на якісно новому рівні вивчати різні курси історії. Вони надають інформацію в зручній для учнів формі – у вигляді графіків, таблиць, діаграм, екранних картинок, а також для статичної оцінки історичних фактів і проведення порівняння різних об'єктів за якимось параметром. Виконуючи функцію інформативного супроводу історії, комп'ютер здатний істотно полегшити процес оволодіння учнями як репродуктивними вміннями, так і загальнологічними (систематизацією, класифікацією, аналізом і синтезом), а також рефлексивними (умінням опрацювати статистичні дані, здійснювати збір, упорядкування і аналіз інформації).

Комп'ютер відкриває широкі можливості і для побудови моделей історичних процесів.

Історія як наука характерна тим, що в ній переважають методи прямого спостереження, реєстрації і класифікації фактів. Проте та статична і фрагментарна інформація, яка отримується в результаті використання таких методів, не дозволяє в повній мірі відновити, реконструювати певний фрагмент історичного процесу. А це у свою чергу, не дає можливості відділити випадкове від закономірного, суб'єктивне від об'єктивного в ході розвитку того історичного явища, яке вивчається [1, с.34-35].

Імітаційна комп'ютерна модель (яка, наприклад, імітує суспільно-економічні процеси або військові дії) дозволяє:

1. Реконструювати, уточнити числовий матеріал досліджуваного фрагменту історичного процесу.
2. Провести динамічний аналіз історичної інформації, яка відноситься до досліджуваного періоду.
3. Зімітувати розвиток історичного процесу по роках. Підрахувати коефіцієнти (доходи, видатки, запаси), які характеризують економічне положення кожної верстви населення протягом досліджуваного фрагменту історичного процесу.
4. Глибше зрозуміти смисл і значення деяких політичних подій.
5. Спрогнозувати події економічного і політичного характеру.

Одним із найбільш ефективних методів удосконалення загальноосвітнього процесу у контексті викладання історії в школі є використання навчальних мультимедіапродуктів, а також доступ до інформації завдяки використанню глобальних комп'ютерних мереж, і, в першу чергу, мережі INTERNET.

У поєднанні з традиційними і різноманітними інноваційними методами навчання глобальні комп'ютерні мережі і телекомунікації сприяють реалізації принципу розвиваючого навчання, оскільки застосування їх у загальноосвітньому процесі спрямоване на:

1. Широке спілкування і зближення учасників телекомунікаційних проєктів.
2. Контакти з іншими культурами.
3. Використання дослідницьких методів, індивідуальних, парних, групових, самостійних видів діяльності.
4. Розвиток гуманітарної освіти.

Місце комп'ютера в навчальному процесі в цілому визначається типом комп'ютерної програми. Такі програми доцільно використовувати після засвоєння певного теоретичного матеріалу в рамках традиційної системи навчання [2, с.23].

Інші програми зорієнтовані переважно на засвоєння нових понять в режимі, близькому до програмованого навчання. Такі програми, як правило, містять фіксований набір навчаючих впливів і не передбачають розгорнутого діалогу з учнями. Тому дидактичні можливості у них відносно обмежені.

Значно більшими можливостями володіють програми, які реалізують проблемне навчання. Вони дозволяють не лише здійснювати рефлексивне управління навчальною діяльністю, але й роблять її оперативно контрольованою. В них можуть враховуватися такі параметри, як послідовність понять, які вивчаються, а також час проходження навчального матеріалу за розділами, методи викладення і складність завдань і питань, типи підказок і пояснень тощо.

Окремо слід відокремити програми, навчання за якими будується у вигляді ігор. За мірою впливу на учня дидактичні комп'ютерні ігри можна поділити на наступні види: навчальні, закріплюючі, контролюючі і розвиваючі [3, с.43].

В залежності від того, до якого виду відноситься гра, можна визначити, на якому з етапів уроку – етапі актуалізації опорних знань і способів дій, етапі формування нових понять і способів дій, етапі застосування знань і формування умінь – її ефективніше застосовувати.

На етапі актуалізації опорних знань і способів дій вирішення ігрових завдань у процесі застосування комп'ютерних ігор допомагає учням відтворити отримані раніше знання і способи дій. На етапі формування понять і способів дій надана комп'ютером можливість глибокої концентрації на ігровому матеріалі сприяє формуванню нових понять. На етапі застосування знань і формування умінь комп'ютерна гра дозволяє учню застосовувати і розвивати отримані знання, вміння і навички.

Процес використання комп'ютерних ігор на всіх етапах уроку має поліфункціональний характер: під час розв'язання ігрової навчальної проблеми формуються не тільки знання, але й розвиваються різноманітні інтелектуальні якості, мотивація і воля, стимулюється ініціатива і творче мислення, тобто відбувається розвиток особистості [3, с. 45].

Реалізуючи основні принципи дидактики, комп'ютерні технології вносять у навчання і деякі нові закономірності.

По-перше, всі елементи навчального процесу повинні бути орієнтовані на індивідуальні інформаційні можливості й особливості учня, тобто вони повинні володіти адаптованістю до індивідуальних особливостей учня за формою, об'ємом і темпом надання інформації. Способи застосування комп'ютерних технологій у навчанні повинні визначатися віковими, фізіологічними і розумовими можливостями школярів.

По-друге, навчання повинно бути мультимедійним, тобто комплексним за змістом інформації і за формою організації. Об'єднання в комп'ютерних програмах візуальної і звукової форм надання навчальної інформації в значній мірі підвищує її наочність і виразність і тим самим дозволяє перетворити вивчення історії в цікавий і змістовний процес.

Усвідомлюючи високий дидактичний потенціал комп'ютерних технологій навчання, спеціалісти переконані в тому, що комп'ютери не повинні бути перешкодою у взаємовідносинах учителя і учнів. Організаційно будь-яка, в тому числі і комп'ютерна технологія навчання обов'язково повинна містити і традиційні форми взаємодії вчителя і школярів [4, с.52].

У сучасній школі використання комп'ютера частіше всього пов'язане з уроками інформатики. Впроваджувати інформаційні технології на інших уроках дуже складно. Причин тут є кілька:

1. Не вистачає комп'ютерної техніки (у школах, як правило, є лише один комп'ютерний клас).
2. Багато вчителів не досконало володіють комп'ютером.
3. Відсутня програмна база (практично не існує програм, які можна використовувати на уроках).

Разом з тим, якщо заглядати у майбутнє, комп'ютер на уроках історії може відігравати велику роль:

- швидко перевіряти знання учнів за допомогою тестів;
- показувати відеофрагменти з метою подальшого обговорення, систематизації і узагальнення отриманої навчальної інформації;

- показувати графічне зображення карти з подальшою мультимедійною обробкою інформації, яка дає змогу учневі вільно орієнтуватися в просторі історичних подій, об'єднувати текстову, фото-, відео- та іншу інформацію.

Існуючі на сьогоднішній день навчальні комп'ютерні програми з історії можна поділити на такі групи:

- мультимедійні енциклопедії («Кирило та Мефодій», «Архітектура», «Олександр та Наполеон» та ін.);
- internet-сторінки (наприклад, «Історія»);
- тестувальні програми;
- пояснювальні програми.

Усі програми об'єднані єдиним меню, але кожна з них може використовуватись самостійно. Пакет програм розрахований для використання в DOS і Windows і працює на комп'ютерах вироблених в Україні («Пошук –1», «Пошук-2», «Електроніка МС» та ін.), та на інших IBM-сумісних комп'ютерах.

Розглянемо програму «Походи Олександра Македонського» як типову для цього блоку. Вона застосовується при вивченні теми «Східний похід А.Македонського та утворення його імперії» і складається з таких розділів:

Повторення – перевірка готовності учнів до уроку за допомогою тестів (20 тестів з 4 варіантами відповідей).

Підготовка до походу – пояснення нового матеріалу за допомогою таблиці. Порівнюється Македонія і Персія, розповідається (в текстовій формі) про причини походу на Персію: порівнюються території двох держав [5, с. 23].

Походи Олександра Македонського. На карті за допомогою кольорових цяточок показується шлях македонської армії (кожному року відповідає свій колір). Коли він наближається до Тіру, Єгипту, Вавилону, території Персії, Середньої Азії, Індії, з'являється текст із поясненням подій, які відбулися в цьому місці, або розповідь про битви біля Граника, Ісс, Гавгамел (зображення за допомогою мультиплікації рухомих схем основних битв – розташування перед битвою, рух військ – з коментарем кожної події). Наприкінці на екрані виникає карта всіх походів А.Македонського.

Розпад держави А.Македонського – з'являється карта держави А.Македонського та текст, де йдеться про його смерть, а також про розподіл його держави між діалогами (з графічним зображенням царств діадохів – кожне має свій колір).

Закріплення – тестування з контролем часу для перевірки рівня засвоєння нового матеріалу.

У кінці програмою виставляються кожному учневі дві оцінки за урок (домашнє завдання і засвоєння нового матеріалу). Програма «Олександр Македонський» розрахована на синхронну роботу класу на протязі 40 хвилин. Пояснює новий матеріал учитель (перехід від однієї події до іншої на моніторах відбувається за його командою). Водночас ця програма може використовуватись для самостійної підготовки, а в разі відсутності певної кількості комп'ютерів для всього класу для групової роботи (по 2-3 учні на один комп'ютер) [5, с.24].

Таким чином, використання комп'ютера у навчальному процесі значно підвищує його ефективність, тому можна використовувати не лише на уроках, а й позаурочний час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Берельковский И.В. История. Методика преподавания./ И.В.Берельковский, Л.С. Павлов. – М., 2001. – С.32.
2. Ванина Э.В. Диагностика результатов обучения истории в школе / Э.В. Ванина // Преподавание истории и обществоведения в школе. – 2001. – №4. – С.22–27.
3. Вихрев В.В. Компакт-диск по истории древнего мира / В.В. Вихрев // Преподавание истории и обществоведения в школе. – 2001. – №6. – С.43-45.
4. Рыжкова Н.Г. Использование компьютерного учебника на занятиях по истории / Н.Г. Рыжкова // Преподавание истории и обществоведения в школе. – 2000. – №3. – С.52.
5. Охредько О. Комп'ютери на уроках історії / О. Охредько // Історія в школах України. – 2001. – №4. – С.23-26.

С. І. Дзеціна,

учитель іноземної мови

Лисянського навчально – виховного комплексу
«загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1-гімназія»

Лисянської районної ради

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Значного прогресу у галузі освіти можна досягти з упровадженням відповідних інформаційних комп'ютерних технологій, що зможуть зробити процес здобуття освіти більш гнучким, індивідуалізованим. Комп'ютерні навчальні програми надають нових можливостей щодо розвитку здібностей дитини, активно включають її у навчальний процес, підвищують зацікавленість, сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу, створюють позитивне емоційне ставлення учнів до діяльності, опосередкованої комп'ютером [2].

Основний зміст діяльності з навчання іноземної мови зосереджений на пріоритеті комунікативної мети, збалансованому навчанні усних (говоріння, аудіювання) і писемних (читання, письмо) форм спілкування, використання автентичних матеріалів. Реалізації основного змісту навчання сприяє навчально-методичний комплекс (НМК) у всій повноті його компонентів: підручника, книжки для вчителя, комп'ютерних програм, аудіо- і відеокасет тощо. Національним підручникам, на жаль, бракує комп'ютерних програм, які повинні бути складовою НМК, що не сприяє ефективності навчально-виховного процесу і не дозволяє індивідуалізувати та диференціювати навчальну діяльність учнів відповідно до їх особистісних рис, здібностей та рівнів навченості. Вчитель стикається з великою

кількістю неліцензованих комп'ютерних програм, які порушують основні дидактичні та методологічні принципи [3], а саме:

1) **принцип свідомості навчання**, який передбачає не тільки усвідомлене використання мовних одиниць відповідно до їх значення, форми і особливостей вживання у мовленні, але й до ситуацій спілкування та сфери мовленнєвих функцій кожної мовленнєвої одиниці;

2) **принципи ситуативності та тематичної організації навчального матеріалу**, які створюють умови для адекватного здійснення ідеї комунікативності. За змістом оволодіння мовою відбувається у межах тем, визначених програмою, а основною формою організації спілкування вважається мовленнєва ситуація;

3) **принцип взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності**, який враховує спільні психологічні механізми, спирається на використання максимуму відповідних аналізаторів для досягнення належного рівня сформованості умінь і навичок, не суперечить ідеї усного випередження, оскільки мовлення, насамперед, існує в усній формі [2].

Вплив технологій на результати навчально-виховного процесу – *актуальна тема* для науковців. В сучасних умовах головною задачею освіти є не лише отримання учнями певної суми знань, але і формування в них вмінь та навичок самостійного набування знань. Справжнім творчим стимулом є створення *уроків-презентацій*, які є невід'ємною частиною освітньої діяльності. Є такі уроки, де необхідно на дошці креслити велику кількість схем і опорних сигналів, а для цього потрібно багато часу та місця. Така задача успішно вирішується за допомогою комп'ютера та екрана. Презентації допомагають задовольнити творчі амбіції вчителів та поповнюють базу методичних розробок уроків [4].

Проте є і особливі труднощі. До труднощів організаційного порядку відноситься проблема концентрації уваги учнів. Деякі діти (незалежно від віку) не можуть в силу свого темпераменту більш 10-15 хвилин сприймати інформацію з екрану комп'ютера. Один із засобів вирішення цієї проблеми – живе спілкування з учителем, що дає можливість поєднувати різні види діяльності на уроках. Жоден комп'ютер не замінить живого спілкування з учителем. Більш розумним є використання комп'ютера на занятті як фрагмента уроку.

Сучасні ІКТ є основою процесу інформатизації освіти, реалізація якого дозволяє підвищити рівень навчання за допомогою більш повного використання доступної інформації. Важливим є те, що використання ІКТ допомагає підвищити мотивацію учнів до навчання, більш раціонально будувати процес навчання і, таким чином, досягати гарантованих результатів педагогічної діяльності.

Безпосередньо на уроках німецької мови можна використовувати ІКТ при вивченні нового лексичного матеріалу (особливо в 5-6 класах), коли можна не тільки пояснити значення того чи іншого слова, а й проілюструвати його значення. Такі елементи проектної технології доцільно використовувати майже кожного уроку. Потрібно працювати творчо, розуміти проблеми своїх учнів, сприяти розвитку їх пізнавальних навичок, умінню орієнтуватися в інформаційному просторі, формувати незалежну точку зору та сприяти розвитку послідовного творчого мислення, комунікативних навичок, тобто формувати соціалізовану

людину, яка не лише пристосована до сучасних умов життя, але здатна змінювати світ на краще [1].

Використання комп'ютерних технологій робить урок привабливим та сучасним; таким, на якому відбувається індивідуалізація навчання, розвивається пізнавальна діяльність учнів, а саме інтелектуальна активність, логічне мислення, увага, пам'ять, мова, уява, інтерес до навчання та таким, на якому з'являються нові можливості для розвитку гармонічної індивідуальності, здібної до колективної співпраці.

Спираючись на комп'ютерні технології, вчителі іноземної мови розширюють можливості навчального процесу за допомогою використання **мультимедійних презентацій** у навчальному процесі. Таким чином учні вчать:

- читати з метою вибіркового отримання інформації;
- точно записувати необхідну інформацію;
- оформляти короткі повідомлення;
- точно і стисло викладати думку;
- визначати тему та основні ідеї тексту і записувати їх;
- формулювати своє ставлення до прочитаного;
- оформляти пункти плану;
- користуватися словником і довідковою літературою [4].

Робота над створенням мультимедійної презентації сприяє розвитку навичок та вмінь писемного мовлення, що спонукає учнів до усного мовлення. Практичне володіння іноземною мовою не може бути повноцінним, якщо воно не включає обидві основні форми комунікації (усну і писемну) у тісному взаємозв'язку. Писемне мовлення має багато якостей, необхідних для усного мовлення. Воно має потребу у досконалішому обдумуванні, щоб забезпечити вимоги правильності, чіткості викладу думки. Поступово оволодіваючи особливостями писемного мовлення, учні переносять їх у певній мірі на усну мову, від чого усна мова стає досконалішою, а сам учень відчуває себе впевненіше.

Використання мультимедійної презентації на уроці допомагає вчителю:

- змінити форму навчання з авторитарної на комунікативну, інтерактивну, заглиблену в спілкування;
- навчити мову не аналітично, а критично (формувати здатність висловлюватися, виражати думки за рахунок умінь слухати, читати, говорити і писати іноземною мовою);
- підтримувати ефективну мотивацію та зв'язок з реальним життям для набуття практичних умінь;
- викликати інтерес до отримання інформаційних повідомлень та відтворення власних (так звана інформаційна прогалина – невід'ємна складова інтерактивного обміну інформацією);
- виховувати та розвивати особистість учнів одночасно з процесом засвоєння нових знань [3].

Публікації у програмі Publisher допомагають вчителю розробити та створити наочний матеріал:

- Плакатів та постерів,
- Стін газет,

- Листівок і багато іншого.

Таким чином можна створити наочність з будь-якої теми, для будь-якого уроку. Працюючи в команді вчитель та учні розкривають свій творчий потенціал, вони разом працюють, шукають необхідний матеріал, яскраві картинки і разом працюють над оформленням. Така робота якнайкраще розриває учня, як особистість, дає змогу висловити свою точку зору з певної теми, а також проявити свою творчість. Учні і вчитель можуть створювати самостійно плакати, наочність з будь-якої теми та оформити клас, оформити тематичний урок, тощо. До презентації з теми можна створити плакат до свята, а також залучити учнів до подальшої співпраці.

Презентації у програмі Power Point — це найкраща можливість зробити урок цікавим та захоплюючим. Як вчитель може приготувати цікавий матеріал з теми, так і учні можуть зробити звичайне монологічне мовлення у вигляді презентації, з картинками та ключовими словами та питаннями для однокласників. Такий вид роботи є не тільки цікавим, але й корисним, адже учні вчаться підбирати влучний матеріал, правильно його оформлювати та презентувати для однокласників.

Презентацію також можна використати для підготовки для тематичного свята. Таким чином залучення новітніх технологій до процесу вивчення іноземної мови підвищує інтерес до вивчення іноземної мови та культури, заохочує учня до індивідуальної та творчої роботи, а також мотивує учнів конкурувати у групі і презентувати свої власні розробки та презентації [1].

Кожен вчитель, який має доступ до Інтернету, може використовувати універсальні сайти, що сприятиме його професійному зростанню.

В останні роки одне з провідних місць у педагогічній практиці починають займати **електронні підручники**. Увага до них небезпідставна, оскільки в них комплексно акумульовані різноманітні функції, окремо притаманні іншим засобам навчання. Варто зазначити, що в зарубіжній практиці вже тривалий час ці засоби активно використовуються, у тому числі й для навчання іноземних мов. У вітчизняній педагогічній науці також з'являються дослідження, пов'язані з використанням електронних навчальних матеріалів. Проте, зазвичай, вони стосуються лише окремих аспектів навчального процесу або окремих тем навчальних курсів [3].

На сьогоднішній день багато учнів мають комп'ютери та використовують їх як засіб навчальної діяльності. Сучасний комп'ютер приваблює учнів тим, що він є універсальною іграшкою, рівноправним партнером, терплячим товаришем, мудрим наставником. Учителям комп'ютер допомагає краще оцінити здібності і знання учнів, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми та методи навчання. Комп'ютер відкриває нові можливості для творчого розвитку як учнів, так і вчителів, дозволяє звільнитися від одноманітності традиційного курсу навчання, розробити нові ідеї та вирішити більш цікаві та складні проблеми.

Комп'ютер є потужним засобом підвищення ефективності навчання. Він значно розширив можливості подачі навчальної інформації за допомогою кольору, графіки, звуку, цифрової відеотехніки. Значно зростає мотивація учня до навчання. Новизна роботи з комп'ютером підвищує інтерес до оволодіння знаннями, а також подання

навчальних завдань за ступенем складності. Комп'ютер дозволяє позбутися однієї з головних причин негативного ставлення до навчання – відсутності успіху. Працюючи на комп'ютері учень має можливість довести до кінця вирішення завдання [3].

Комп'ютер сприяє формуванню в учнів рефлексії своєї діяльності, дозволяє учням побачити результат своїх дій. Контроль здійснюється об'єктивно та своєчасно.

Використання комп'ютерної техніки робить урок привабливим та сучасним. Урок, на якому відбувається індивідуалізація навчання, розвивається пізнавальна діяльність учнів, а саме інтелектуальна активність, логічне мислення, увага, пам'ять, мова, уява, інтерес до навчання. Урок, на якому з'являються нові можливості для розвитку гармонічної індивідуальності, здібної до колективної співпраці.

Діапазон використання комп'ютера в навчально-виховному процесі дуже великий: навчання, тестування, гра. Комп'ютер може бути як об'єктом вивчення, так і засобом навчання. Учні, які користуються комп'ютером, повинні оволодіти основами комп'ютерних знань. Вони повинні навчитися запам'ятовувати файли, знати клавіатуру, знати правила користування дисками, та інше. Учні опановують комп'ютерну термінологію англійською мовою, вивчають значну кількість лексичних одиниць, опрацьовують велику кількість текстів і діалогів. Вони вчаться виконувати на комп'ютері наступні операції:

- набирати, запам'ятовувати та друкувати текстові файли в програмі Word;
- сканувати малюнок, обробляти його комп'ютерну версію в програмі Ulead Photo та друкувати;
- писати, відправляти та отримувати електронне повідомлення в програмі Outlook Express або за допомогою поштової скриньки на вебсайті ukr.net;
- знаходити необхідний вебсайт і закачувати інформацію;
- виконувати тестові завдання в режимі on-line;
- робити фотознімки цифровою камерою і переносити їх в комп'ютер для подальшого використання;
- користуватися електронною енциклопедією Encarta;
- знаходити, копіювати та використовувати необхідний текстовий та ілюстративний матеріал;
- працювати в навчальних комп'ютерних програмах для вивчення іноземних мов;
- створювати мультимедійну презентацію в програмі Microsoft Power Point [3].

Успішна реалізація використання ІКТ у навчально-виховному процесі сприятиме удосконаленню системи шкільної іншомовної освіти у контексті соціально-педагогічних трансформацій освітнього простору України. Доведено, що використання інформаційних технологій на заняттях є одним із сучасних засобів розвитку особистості молодшого школяра, формування його інформаційної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зайцева А.Ю. Використання ІКТ на уроках німецької мови [Електронний ресурс]/ А.Ю. Зайцева – Режим доступу до статті: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/vikoristannya-ikt-na-urokakh-nimetskoyi-movi.html>

2. Котко О.М. Досвід використання ІКТ та можливостей мережі Інтернет у вихованні дітей та учнівської молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=82060>

3. Пахомова Т.Г. Методичні рекомендації щодо використання ІКТ під час викладання іноземних мов / [Електронний ресурс] Т.Г. Пахомова, Г.І. Савицька – Режим доступу до статті: <http://www.umniki.com.ua/?q=node/202>

4. Харченко Ю.Ю. Використання ІКТ на уроках іноземної мови / [Електронний ресурс] Ю.Ю. Харченко. – Режим доступу до статті: http://englishgerman75zp.blogspot.com/p/blog-page_9.html

РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Н. В. Демиденко,
учитель біології Смілянської загальноосвітньої
школи I-III ступенів № 1 Смілянської міської ради

ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ АВТОРСЬКИХ ШКІЛ

Професійний саморозвиток вчителя – це одна із головних складових осучаснення навчально-виховного процесу. Найчастіше ця проблема постає перед молодим вчителем, який прагне знайти свій власний шлях на нелегкій вчительській ниві. Йому часто бракує досвіду, подекуди і знань, однак звернення до багатющої педагогічної спадщини видатних українських педагогів може стати одним із джерел саморозвитку і самоорганізації вчителя. Для професійного саморозвитку, розвитку особистості необхідно відвідувати педагогічні читання, та ще краще, бути їх активним учасником. Педагогічні читання, наради педагогів, що періодично проводяться, – вчителів, діячів педагогічної науки і ін. працівників народної освіти, представників громадськості, узагальнення, що мають на меті, поширення перспективного педагогічного досвіду.

Адже з перших кроків своєї педагогічної діяльності, зрозуміла, яке велике завдання покладене на вчителя – допомогти дитині знайти стежку, по якій вона піде першою і утвердить себе в конкретній справі. За 4 роки роботи переконалася, допоможе мені, молодому вчителю і моїм колегам у роботі, практичний досвід О.Захаренка, людини з великої літери, людини, на яку будуть рівнятися покоління, досвід якого є абеткою для кожного вчителя.

Ім'я засновника авторської школи – знаменитої «школи над Россю» – творця унікальної системи виховання О.А. Захаренка відоме і шановане у всіх педагогічних колах України, від Академії педагогічних наук до сільського учительства. Більше

того феномен «Школи над Россю» вивчають, аналізують беруть на озброєння науковці Європи і близького зарубіжжя. І це не данина моді «прислухатися до голосу народу», а усвідомлення справжньої ціни таланту, що породив золоте зерно ідей, які живуть і працюють подібно вічним механізмам мудрої природи.

О.Захаренко писав: «Якщо хочеш змінити світ на краще, зберегти його чисту красу, незайману святість, починай це робити з себе! І не завтра, а сьогодні, з цієї хвилини!» Ці слова видатного педагога є девізом молодих учителів нашого міста, які об'єдналися у клуб «Суцвіття».

Мене, як і моїх колег вражає те, що за своїм характером Олександр Антонович був простою і скромною людиною – це при всіх масштабах його таланту та енергії. Без жодної тіні фальші, дволикості.

А основою своєї виховної системи він обрав не ідеологічні постулати, а вічні людські цінності: родину, красу природи, милосердя, працьовитість, любов до землі, до рідного краю.

Для нас, молодих, вважаю, цінністю є кожне слово педагога, а насамперед, творчі таємниці вчителя, що їх виділив О.А. Захаренко.

Вислів великого педагога *«сірі заходи безслідно зникають, а яскраві залишаються в пам'яті учнів»* вчить нас планувати та організовувати заходи, які залишають позитивний слід у душі і серці кожного вихованця.

Вираз *«Діти завжди в пошуках ідеалу»* спонукає знайти правильне рішення. Працюючи в школі переконалася, що позитивний приклад для дітей перш за все повинен показувати вчитель. Щоб бути зразком, треба проводити з учнями більше часу, ніж вимагають службові обов'язки. Тож нам, молодим, слід намагатися якомога більше бути з учнями, робити їхнє життя цікавим і змістовним. Тому екскурсії до музеїв, на природу (в ліс, в парк), на підприємства – повинні стати для кожного з нас нормою життя.

«До знань – через захопленість» – девіз Сахнівської школи. Переконана, що слід різноманітними формами та методами намагатись зацікавити учнів своїм предметом.

Олександр Антонович Захаренко твердив, що *«Гуртки допомагають навчанню. Якщо урок вважати теорією, то гурток – його практична матеріалізація»*. Тож на своїх уроках слід давати учням ґрунтовні знання. Та все ж урок має певні рамки. Тому поглибити знання дітей можна під час занять гуртка. А для цього потрібне лише наше з вами бажання.

Мудрий досвід Захаренка можна використовувати і в роботі з батьками. Адже заповіді, твердження будуть корисними для кожного батька, щоб виховати скромними, толерантними, порядними, культурними, здоровими своїх дітей.

Ми, молоді педагоги міста Сміли, вивчаємо педагогічну спадщину О.А. Захаренка. Нашими настільними книгами стали *«Академік із Сахнівки»*, *«Авторська школа О.Захаренка»* тощо. Цьому сприяють також педагогічні читання, науково-практичні конференції, методичні форми роботи.

Червоною ниткою питання гуманізму, а значить і творчості О.А.Захаренка, пройде з цього навчального року по педагогічній стежині кожного освітянина, адже науково-методична проблема, над реалізацією якої працює освіта міста є:

«Підвищення результативності і якості навчально-виховного процесу, вдосконалення професійної майстерності педкадрів шляхом впровадження гуманної педагогіки, інноваційних технологій навчання і виховання школярів».

Сьогодні О.А. Захаренко для нас молодих є найяскравішою Зіркою на педагогічному небосхилі. Його педагогічний таланти не лише зігриває, надихає, а й дає реальне відчуття важливості праці вчителя, запалює вогнем безперервної творчості.

О.А. Захаренко зазначав: *«Кожна людина повинна написати хоча б одну книгу – книгу власного життя. Успіхів вам!»*. Отож і я хочу кожному із нас побажати написати свою книгу життя – у когось – схожу на бурхливу повноводну річку, у когось – на тихе безкрає море, але у кожній – використати ідеї великого вчителя, гуманіста О.А.Захаренка. У того, хто її читатиме, нехай на обличчі з'явиться добра, щира посмішка вдячності, бо життя прекрасне, і неповторне.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Захаренко О.А. Академік із Сахнівки. /Під редакцією професора Кузьмінського А.І. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – 448 с.
2. Шамрай О.Г. Олександр Антонович Захаренко / О.Г. Шамрай, О.Г. Гончарик, 2012. – 48с.
3. Захаренко О.А. Школа над Россю /О.А. Захаренко, С.М. Мазурик – К. : Радянська школа, 1979.– 70с.
4. Захаренко О.А. Поради колезі / О.А. Захаренко // Педагогічний вісник. – 2002.– №3.– С.11– 13.
5. Захаренко О.А. Слово до нащадків / О.А.Захаренко – Черкаси, 2004. –77с

К. П. Мусідрай,

учитель української мови
Ватутінської загальноосвітньої школи
I-III ступенів №2 ім. М.Ф.Ватутіна
Ватутінської міської ради

ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ О.А. ЗАХАРЕНКА

В українській педагогіці багато непересічних постатей, роль і значення яких у становленні державності, відродженні національної школи, у зародженні величї душі та стійкості духу важко переоцінити. Серед таких постатей почесне місце належить Олександру Антоновичу Захаренку - творцеві Авторської Сахнівської школи, авторові гуманної педагогіки, яка покликала формувати в дитини людське начало: доброту, милосердя, споконвічні народні ідеали, громадянську насагу. Олександр Антонович любив дітей ,щедро віддавав їм тепло свого серця, особистим прикладом, власним життям і здоров'ям творив школу майбутнього.

У наш нелегкий і неспокійний час, ми, молоді педагоги, шукаємо порад у нашій нелегкій професії. Такі поради потрібно черпати з праць О.А. Захаренка.

Мудрий педагог – Василь Олександрович Сухомлинський свідчив: «Молоді вчителі, які ще не вміють і багато чого не знають на педагогічній ниві, але завдяки своїй наполегливості можуть стати хорошими педагогами». Підтвердженням цих слів є життєвий шлях та досвід педагогічної діяльності нашого земляка Олександра Антоновича Захаренка – народного учителя, ентузіаста, новатора.

Навчально-виховна діяльність Ватутінської загальноосвітньої школи I-III ст. №2 ім. М.Ф. Ватутіна, що знаходиться неподалік святих для кожного українця місць, пов'язаних з особистістю Т.Г. Шевченка, спрямована на реалізацію науково-методичної проблеми «Особистісно - зорієнтований підхід до розвитку, виховання і навчання учнів через впровадження нових інноваційних технологій». Тому наш педагогічний колектив також вивчає і впроваджує досвід цього видатного українського педагога.

Олександр Антонович важливу роль відводив учителю і зазначав, що: «Без творчого вчителя не може бути ні нової школи, ні нового суспільства, ні вільної України», а також «Майбутня школа – це щоденна приємна втома від творчої праці», і наш творчий колектив втілює ці заповіді в життя, наслідуює і збагачує у цьому напрямку.

Доля подарувала мені щастя працювати у цій школі, де мене одразу прийняли до шкільної родини. Тут працюють талановиті вчителі, добрі, чесні, енергійні Люди. А особливо мій наставник – Сергій Васильович Кущенко. Я пишаюся і задоволена тим, що він допоміг мені розвивати творчий потенціал, удосконалювала майстерність володіти новітніми знаннями, методикою та технологією навчання. Також Тамара Олександрівна Черкасова і Таміла Василівна Кущенко – це колеги, які завжди порадять, допоможуть, підтримають. Повірте, це необхідна і безцінна допомога, яка сприяє швидшому становленню, і мене, як молодого спеціаліста.

Керівництво школи зуміло оточити себе однодумцями і впровадити успішно реалізуючи психологічні та педагогічні засади створення іміджу закладу нового типу. Я теж приєдналась до втілення цієї мети.

Ось уже другий рік наполегливо працюю, черпаючи ідеї із педагогічної спадщини О.А. Захаренка. У своїй невеличкій вчительській практиці маю чимало цікавих форм співпраці з учнями, в яких творчо використовую теоретичний і практичний досвід Олександра Антоновича.

На уроках розвитку зв'язного мовлення використовую методи спостереження, аналізу, порівняння й робота з ілюстраціями. Учні висловлюють свої думки і починають творити. Звичайно, не завжди твір виходить у деяких учнів, але дитина працює, старається, і мене це тішить. Бо як говорив Олександр Антонович: «Не завжди ми ставимо старанність попереду знань, а треба було б, щоб трійка старанного учня цінувалася вище четвірки здібного ледаря. І щоб усі про це знали».

В основі педагогіки Захаренка лежить геометричний принцип - «принцип трикутника»: «дитина» - «батьки» - «вчитель». Тому я зі своїми колегами-філологами ініціювали проведення пошукової акції «Збережемо спадок батьків», і завдяки успішній роботі школярів, батьків та вчителів було засновано музей народознавства. Тут не однократно проводила виховні заходи, присвячені творчості Шевченка, де учні проявляли свої творчі здібності, а саме: розігрування

інсценізацій. Вони змогли відчутти атмосферу, проїнятися проблемами тих часів і успішно засвоїти матеріал.

Завдяки настановам мудрого педагога, завдання якого полягає у вихованні Людини, я неодноразово використовую на виховній годині зі своїми дітьми, де прищеплюю повагу до батьків, вчителів, ровесників, любов до рідного краю, рідного слова. Бо як стверджував О.А. Захаренко: «Колего! Бійся бруду в мові! Зроби все, аби твої вихованці не лише її розвивали, а й зберегли для нащадків». Отож я роблю все можливе, аби донести цю істину до серця кожного школяра.

Взявши приклад від Олександра Антоновича роботи з батьками, також впроваджую в своїй практиці. Проводжу тематичні лінійки, організовую родинні свята, в яких беруть участь батьки і діти з великим задоволенням. Раз у три місяці у нашому класі проходить свято «День іменинника». Діти з великим задоволенням влаштовують невеличкий концерт, вітають одне одного це їх дуже зближує. А ще хочу запровадити, щоб на батьківських зборах не тільки учителі, а й діти звітували про свою роботу. Може, тоді діти зрозуміють свою місію у школі, тобто у присутності батьків і вчителів розкажуть про свої успіхи у навчанні та активному шкільному житті.

Для себе я відкрила багато нового. Я пишаюся тим, що працюю у такій школі, де наслідують модель виховання учнів, започаткованої в школі над Россю. Намагатимусь набувати ще більше досвіду, щоб зробити свій внесок у педагогічну діяльність нашої країни.

На останок хочу побажати усім освітянам, колегам і молодим спеціалістам, ретельно вивчати, впроваджувати у практику роботу, вдосконалювати ідеї Олександра Антоновича Захаренка. Керуватись його порадами, настановами, створювати свої виховні системи на його ідеях.

«Шановні друзі-колеги! Успіхів Вам, хай Вас вдячно любить кожен учень. У цьому Ваше і моє щастя!» – як казав О.А.Захаренко.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Захаренко О.А. Енциклопедія шкільного роду (автобіографічні дані, спогади, роздуми). – С.Сахнівка Корсунь-Шевченківського району, 2000. – Т.2.
2. Захаренко О.А. Поспішаймо робити добро. / О.А. Захаренко. – Черкаси, 1997. – С.28
3. Захаренко О.А.Школа над Россю. /О.А. Захаренко, С.М. Мазурик. – К.: Радянська школа, 1979.– С.149.
4. Поспішаймо робити добро: роздуми педагога - академіка про долю освіти і дитини, вчителя і людини, краю і Батьківщини / О. Захаренко. – Черкаси, 1997. – С.28
- 5.Поради колезі, народжені в школі над Россю / О. А.Захаренко. - Черкаси : Агрополіс, 2002. –С. 93 .

О. П. Бондар,
учитель української мови та літератури
Чорнокам'янської загальноосвітньої
школи I-III ступенів Маньківської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасне життя розвивається бурхливими темпами, тому відбулися вагомі зміни у системі освіти. Учитель уже не може бути єдиним джерелом інформації. Традиційне навчання з його авторитаризмом, орієнтацією на середнього учня, перевагою репродуктивної діяльності над пошуковою не відповідає вимогам часу. Тому настала необхідність переходу від «передачі знань» до «навчання вчитися», «навчати жити». На мою думку, сприяти вирішенню поставлених перед освітою завдань мають інноваційні технології навчання.

Створення інновацій – творчий процес, що відповідає умовам пошуку нового, оригінального, оптимального. У результаті здійснення пошуку не завжди виникає і не завжди повинно виникати нове, тому цей процес некоректно називати інновацією. Скоріше інновація є продуктом процесу творчого пошуку, результатом остаточної розробки нової ідеї. Процес можна назвати інноваційним тоді, коли йдеться про опанування, поширення інновації в педагогічній практиці. Таким чином, педагогічна інновація це не тільки сама ідея, а й певне її оформлення. Використання інтерактивних технологій – не самоціль. Це лише спосіб створення атмосфери в класі, котра найліпшим чином сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості, дає змогу по-справжньому реалізувати особистісно-орієнтоване навчання.

Реалізація інноваційного підходу до навчання учнів дозволяє підняти на якісно новий рівень педагогічний процес, підвищити рівень навчальних досягнень, забезпечує психолого - емоційну комфортність і подальшу соціальну адаптованість школярів, готовність реалізувати особисті якості в індивідуальній чи колективній діяльності (в системі «учитель - учень», «учень - учень»).

У процес застосування сучасних інноваційних технологій навчання включаються всі суспільно-обумовлені і індивідуальні фактори, які характеризують кожного учня – його особистий фонд знань, індивідуальні властивості, а головне педагогічне завдання спрямовано на формування в учнів уміння проникнути в сутність історичних процесів, вміння знайти об'єктивні причини соціальних явищ, вміння використовувати всю ту різноманітну інформацію, яка закладена в процесі навчання. Необхідно, щоб предмет вивчення зацікавив дітей і разом з тим не ставив перед ними дуже важких на даному етапі завдань, тому що це може відвернути увагу від основного змісту заняття.

На першому етапі вчитель сам повинен проводити цікаві бесіди, які активізують пошукову діяльність учня. Наступні етапи роботи набувають більш творчого характеру. Учні вже пропонується вирішити проблему самостійно. Це виховує звичку вдумливого, уважного відношення до джерел, а також активізує

творчу діяльність учня, розширює його кругозір, сприяє набуттю ним свободи при роботі над виконанням завдань, крім того, виховується вміння грамотно і логічно висловлювати свої думки. Під час використання таких форм роботи відбувається розвиток гнучкості мислення, зростання навичок, якими повинен оволодіти учень. Послідовний і всебічний аналіз і застосування інноваційних технологій навчання в процесі їх підготовки загалом сприяють формуванню як загальних критеріїв оцінки так і сприяють творчому розвитку особистості.

Нові форми суспільних відносин вимагають від системи загальної середньої освіти корінного поліпшення якості підготовки учнів. У пошуках оптимальних стратегій організації роботи зі школярами сучасна педагогіка повинна спиратися на науково-обґрунтований підхід, що звертає увагу на особистість учня, його духовний розвиток, ініціативність, самодіяльність, засвоєння моральних норм..

Залучаючи до процесу навчання усіх учнів класу, урок будується на основі діалогу, забезпечуючи тим самим простір для осмислення школярами не тільки свого, але й чужого досвіду, надаю можливість учневі самому моделювати ситуацію в нових умовах; продуктивні творчі суперечки приводять учнів не тільки до адекватного розуміння суті матеріалу, але й мають колосальний виховний ефект, роблять кожного учасника заняття активним шукачем шляхів і засобів вирішення тієї чи іншої проблеми.

На всіх етапах уроку використовую інтерактивні методики, які поєдную з традиційними (особливо на першому етапі запровадження інновацій) для забезпечення «зони психологічного комфорту» (О.Пометун), а також для запобігання зниження уваги протягом уроку, недопущення зниження інтересу до навчального матеріалу, для подолання дискомфорту через недосконале володіння інструментарієм інтерактивного навчання та враховуючи рівень навчальної підготовки учнів.

Роботу в парах, у малих групах, використання інтерактивних прийомів «Коло ідей», «Акваріум», «Асоціація», «Мікрофон», «Навчаючи - навчаюсь», «Мозковий штурм», «Незакінчені речення», різних варіантів дискусійного навчання (дискусія, диспут, дебати) та вправ «Лови помилку», «Передай крейду», «Свої приклади», «Дружня порада», «Створи символ» поєдную з традиційними формами роботи та з творчою діяльністю нестандартного спрямування: інтерв'ю з письменником чи героєм, «створення» фільму, вернісаж ілюстрацій до твору, вернісаж ідей, рольова гра, літературна гра та ін.

Велике зацікавлення старшокласників викликає застосування відносно нової в педагогічній практиці форми отримання інформації – активної лекції (О.Пометун), яка, на відміну від традиційної, створює умови для виникнення сумнівів і запитань у слухачів.

Алгоритм інтерактивного навчання передбачає використання таких активних методів навчання як аналіз конкретних ситуацій, уведення в досліджувану проблему, визначення задачі, групова робота над ситуацією, групова дискусія, підсумкова бесіда, рефлексія. Вважаю важливим поступове введення елементів інтерактивного навчання (як і будь-якої інновації), скрупульозне вивчення інструментарію як учителем, так і учнем, адже невпевненість чи неправильна

установка на початку роботи у такій ситуації не дасть бажаного результату та призведе до марного витрачання робочого часу на уроці.

Використовую «Метод проектів» на заключних (підсумкових) уроках. Метод проектування допомагає учневі бути не пасивним реципієнтом готових знань, а суб'єктом навчання, який активно включається у спільну діяльність, відчуває себе рівноправним учасником діалогу, співтворцем. Це саме той вид діяльності, який наочно демонструє практичне застосування набутих знань.

Особливо популярними є ігрові проекти, де вчитель може задіяти артистично обдарованих дітей. Ступінь творчості учнів у цьому випадку дуже високий, проте домінуючим видом діяльності все-таки є гра.

Одним із важливих видів діяльності, вважаю проблемне навчання, яке активізує самостійну роботу учнів, що веде до ґрунтовного засвоєння і закріплення наукових знань, розвиває творче мислення, здатність до самостійного вирішення поставленого завдання. Тому елементи такого навчання застосовую на окремих етапах вивчення програмового матеріалу та на відповідних етапах уроку: постановка проблемного завдання на початку вивчення розділу (теми) та повернення до його вирішення на підсумкових уроках; формулювання проблемного питання на початку уроку (найчастіше – в епіграфі) з подальшим його розв'язанням на підсумковому етапі.

Однією з технологій, що допомагає учню не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє розвитку його особистісних якостей є технологія формування та розвитку критичного мислення, яка є процесом, коли ставиться проблема, продовжується пошук і осмислення інформації і приймається рішення щодо розв'язання поставленої проблеми. Треба пам'ятати, що критично мислити учень може у будь-якому віці, але навчитися мислити критично не можна протягом одного уроку. Для цього необхідне систематичне застосування прийомів і методів, які б навчили учнів мислити критично та вдосконалювали і розвивали ці вміння.

Урок критичного мислення має певну структуру та складається з 5-ти основних етапів:

1. Розминка («Розминка», «Сенкан», «Асоціативний куш», «Есе», «Ключові слова»)
2. Обґрунтування навчання («Метод прес», «Есе»)
3. Актуалізація («Обери позицію», «Сюрприз», «Асоціативний куш», «Ключові слова»)
4. Усвідомлення змісту («Дискусія», «Критичне читання тексту в парах»)
5. Рефлексія («Обери позицію», «Самооцінка», «Сюрприз», «Сенкан», «Асоціативний куш», «Есе», «Ключові слова»).

Застосування активних та інтерактивних технологій навчання сприяє розвитку навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів учнів.

На уроках, де використовуються ці технології, діти почувають себе впевнено, вільно висловлюють свої думки і спокійно сприймають зауваження, адже вони є активними учасниками навчального процесу.

Необхідно врахувати й те, що критичне мислення завжди діалогічне, тобто передбачає дискусії передовсім між тими, хто навчається. У процесі обговорення висуваються критерії мислення, ідентифікуються й обговорюються життєві контексти, а мисленнєвий процес у цілому піддається оцінюванню. Під час бесід немає правильних (неправильних) відповідей, є різні позиції, різні точки зору. Відбувається своєрідний обмін знаннями, колективний відбір змісту. Але завдання учителя - переконати учнів прийняти той зміст, який він пропонує з позиції наукового знання.

В атмосфері довіри та взаємодопомоги легко робити відкриття, усвідомлювати важливість здобутих знань.

Саме за таких умов можливе виховання особистості, підготовленої до майбутнього, у якому необхідно розв'язувати проблеми та приймати конкретні рішення.

Процес інформатизації суспільства зумовлює й інформатизацію освіти: використання нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічної мети навчання і виховання. Готуючи уроки з використанням комп'ютерних технологій, ставлю перед собою завдання підвищити їх ефективність, створити умови для високоякісного засвоєння навчального матеріалу, розвивати інтелектуальні, творчі здібності учня, виховувати гармонійну особистість, готувати учнів до життя у розвиненому інформаційному середовищі. Завдяки мультимедіа (презентацій, добору ілюстрацій, використання кіно- чи відеофрагментів) навіть сухий теоретичний матеріал оживає, стає цікавим, наочним.

Отже, практичні навички, отримані на уроках літератури переносяться на усі сфери життя дітей та забезпечують їм розширення зони як навчальної, так і соціальної компетентності.

Використання на уроках інноваційних методів навчання, які більш затратні в часовому вимірі, ніж традиційні, вимагає особливого підходу і до оцінювання знань учнів. Тому найчастіше у якості форм поточного оцінювання використовую тести, експрес-опитування, самооцінку. Введення самооцінки у педагогічний процес потребує достатньо тривалої роботи, проте знання колективу класу, знання індивідуальних особливостей конкретних учнів дозволяє користуватися таким досить складним прийомом: учні не тільки виставляють собі оцінки в балах, але й проводять змістовний самооцінювальний аналіз своєї діяльності на уроці (етап рефлексії). З метою активізації самооцінювальної діяльності учнів застосовую прийоми «уявний мікрофон», «незакінчене речення» та (обов'язкова умова!) чітко сформульовані критерії оцінювання участі учня у кожному виді навчальної діяльності протягом уроку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід: Методичний посібник. / Авт.-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. – 2007.
- 2.Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К, 2000.

3.Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. - К.: А.С.К., 2004.

4.Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті: Навчальний посібник / За заг. ред. С.П. Бондар. – Рівне, Редакційно-видавничий центр «Тетіс» Міжнародного університету «РЕГІ», 2003. – 200с.

5.Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. / О.І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 192 с.

6.Фасоля А.М. Урок в умовах особистісно-зорієнтованого навчання / А.М. Фасоля // Українська мова і література. – 2003.– № 46. – С.23.

Ю. І. Миронович,
учитель історії Почапинського
навчально-виховного комплексу
"Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів"
Лисянської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Те, що я чую, я забуваю,
Те, що я бачу, я пам'ятаю,
Те, що я роблю, я розумію.
Конфуцій

Навчання – один з основних видів людської діяльності, і, як будь який з них, воно потребує вагомій мотивації, як засобу зацікавлення і усвідомлення людиною знань, які вона отримала.

Це розуміє кожний учитель, проте зазвичай під час уроку, на жаль, найменше уваги приділяється мотивації учнів. Практика ж засвідчує, що недооцінювання мотиваційного чинника на прикладі інтерактивного методу у викладанні історії в школі призводить до погіршення його результатів.

Сучасна методична наука вимагає пошуку нових шляхів для удосконалення навчального процесу. Учитель історії мусить постійно перебувати у такому пошуці, експериментувати, щоб досягти важливої мети – навчити учнів із задоволенням вивчати історичний матеріал і практично застосовувати його в реальному житті. Одним зі способів досягнення цієї мети є використання інтерактивного методу на уроках історії.

Слово «інтерактив» залучене з англійської мови від слова «interact», де «inter» – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, «інтерактивний» – здатний до взаємодії, діалогу [4].

Інтерактивний метод це – перш за все діалогове навчання, у ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови активної взаємодії всіх учнів у

процесі співнавчання та взаємонавчання, де учні розуміють, що вони роблять і для чого [1].

Інтерактивне навчання передбачає:

- постійну, активну взаємодію, взаєморозуміння учителя та всіх учнів класу – учасників процесу навчання;

- вирішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань і проблем;

- рівноправність учителя й учнів як суб'єктів навчального процесу.

Інтерактивне навчання має на меті:

- створення умов для залучення всіх учнів класу до процесу пізнання;

- формування у школярів як предметних, так і загальнонавчальних умінь та навичок;

- вироблення життєвих цінностей;

- створення атмосфери співпраці, взаємодії;

- розвиток комунікативних якостей і здібностей;

- створення комфортних умов навчання, які б викликали у кожного учня відчуття своєї успішності, інтелектуальної спроможності, захищеності, неповторності, значущості.

Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес здійснюється за умови постійної, активної взаємодії усіх його членів. Аналізуючи свої дії та дії інших учнів, учасники навчального процесу змінюють свою модель поведінки, більш усвідомлено засвоюють знання та вміння, тому інтерактивні методи є засобом покращення навчання [2].

За даними американських вчених, під час розповіді учень засвоює всього лиш 5% матеріалу, під час читання – 10%, роботи з відео/аудіоматеріалами – 20%, під час демонстрації – 30%, під час дискусії – 50%, під час практики – 75%, а коли учень навчає інших чи відразу застосовує знання – 90%. [1]. Як бачимо, відносно пасивні методи навчання (коли учень лише засвоює та відтворює інформацію) мають набагато нижчу ефективність, ніж активні та інтерактивні.

Під час інтерактивного навчання учень стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку, що є особливим для дітей 6 класу в силу їхнього віку та зацікавленості. Це забезпечує внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності.

Інтерактивна взаємодія потребує певної зміни в організації роботи учнівського класу, а також значної кількості часу для підготовки як учням, так і вчителям. Потрібно починати з поступового «включення» елементів цієї моделі, виділяти час на психологічну адаптацію учнів до неї [3].

Спочатку слід використовувати прості інтерактивні методи – роботу в парах, робота в трійках, змінювані трійки, роботу в малих групах, «мозковий штурм» поступово доповнюючи цей спектр іншими більш складними методами. Набагато ефективніше старанно підготувати декілька інтерактивних занять у навчальному році, ніж часто проводити нашвидкоруч підготовлені ігри. Коли з'явиться досвід подібної роботи, такі заняття будуть проходити набагато ефективніше, а підготовка не потребуватиме багато часу. Одним із прикладів де необхідно застосувати інтерактивні методи проведення уроку є тема : «Падіння Західної Римської імперії»

у 6 класі. Під час проведення уроку були застосовані методики роботи в парі та методики роботи в мікрогрупах. Робота в парах була застосована при вивченні теоретичного матеріалу з теми, де учні переповідали прочитану інформацію один одному і таким шляхом підвищували і свій рівень знань з теми і допомагали в засвоєнні знань другому учню в парі. Потім учні мінялися місцями і той учень, що слухав переповідав ту інформацію яку він прочитав. Наступним етапом стала робота в мікрогрупах. Клас був розділений на 3 мікрогрупи відповідно до отриманих ними завдань: 1 група – внутрішні причини падіння Західної Римської імперії; 2 група – зовнішні причини падіння Західної Римської імперії; 3 група – наслідки падіння Західної Римської імперії для тогочасного світу. Кожна група презентувала отримане завдання у формі тез. Під час презентації отриманого завдання відбувалося обговорення та доповнення написаного матеріалу. Закінченням уроку стало спільне обговорення причин та наслідків падіння Західної Римської імперії.

Інтерактивна форма навчання є інноваційним методом підвищення рівня засвоєння знань учнями. Інноваційні форми проведення уроків є результативним способом стимуляції учнів до навчання, на відміну від традиційних форм навчального процесу: пасивного та активного.

Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів при правильній їх організації зростає цікавість до процесу навчання. Особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що учні навчаються ефективній роботі в колективі і підвищують свій рівень комунікативних можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інтерактивні методи навчання: теорія і практика впровадження [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-103F1AF92B958>.
2. Інтерактивні методи навчання [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/33404/
3. Корисність інтерактивних методів навчання [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/technol/6564/>
4. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

А. М. Левченко,
учитель фізичної культури
Смілянської загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 1
Смілянської міської ради

ОПРАЦЮВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасна школа, як складова частина освіти, з відходом від уніфікованої системи навчання, відзначає появу шкіл нового типу (спеціалізованих шкіл, гімназій, колегіумів, ліцеїв тощо), варіативних модернізацій структури навчально-виховних

освітніх установ (школи-комплекси), різних форм власності закладів освіти (державна, приватна). Тепер кожна середня загальноосвітня школа характеризується певними організаційними, змістовними, технологічними та матеріально-технічними нововведеннями у своїй діяльності. Відношення до фізичного виховання в різних навчальних закладах має свої особливості, які залежать, в першу чергу, від матеріально-технічної бази закладу, в другу, від організації навчально-виховного процесу, при якому формуються сприятливі для здоров'я дітей умови протягом уроку, перерви, у позакласній роботі.

У роботі з учнями застосовують різноманітні засоби, але головними (традиційними) з них є вправи основної гімнастики, акробатичні вправи, ходьба і біг у різних варіантах з подоланням перешкод, човниковий біг, вправи з м'ячами, танцювальні рухи, рухливі ігри, плавання, пересування на лижах.

Ми повинні пам'ятати, що урок у школі в силу своїх організаційних та дидактичних особливостей не забезпечує учням потрібний тренувальний ефект і, в кращому випадку, може допомогти у навчанні окремим видам рухів. Також існуюча в школі система позакласного фізичного виховання настільки слабка в організаційно-методичному та матеріально-технічному відношенні, що не в змозі самостійно вирішити це завдання. Тому перед нами, а саме вчителів фізичного виховання, актуальною є проблема пошуку форм збільшення фізичної активності дітей. Заохочувати учнів, до занять в позаурочний час, нетрадиційні для уроків засоби, а саме: „класики,” скакалки, ігри з м'ячами, катання на велосипедах і самокатах тощо. Сучасні умови проведення шкільного уроку фізичної культури вимагають використовувати такі фізичні вправи, проведення яких передбачало б: регульовану в часі тривалість, велику моторну щільність, як значну, так і незначну інтенсивність, в залежності від завдань уроку; обмежене місце проведення; велику кількість учасників. Однак питання, що стосуються широкого втілення в процес фізичного виховання інноваційних засобів фізичної культури, залишаються поза увагою.

Для нас, шановні колеги, залишається тільки проаналізувати сучасні умови проведення шкільного уроку фізичної культури та постійно поновлювати форми збільшення рухової активності за рахунок впровадження інноваційних засобів фізичної культури в процес фізичного виховання дітей.

В дослідженнях багатьох авторів відображаються дані про вплив народних ігор на організм школярів. Визначається позитивний вплив народних рухливих ігор на виховання психічних якостей, на формування зацікавленості до систематичних занять фізичною культурою. Вони є дієвим чинником позакласної роботи, чинником підвищення розумової працездатності дітей.

Дослідники вказують на те, що у зв'язку з посиленою руховою діяльністю і впливом позитивних емоцій підвищуються всі фізіологічні процеси в організмі, покращується робота всіх органів і систем. Цінність рухливих ігор: розвивають рухи дітей, спонукають бути активним, діяльним, міркувати, досягати успіху, зміцнюють нервову систему, поліпшують апетит, стає глибоке дихання, розвивають психічні та моральні якості – колективізм, дисциплінованість, сміливість, винахідливість, рішучість, чесність, повагу.

Рухливі ігри є чудовим виховним засобом і успішне проведення їх у значній мірі залежить від знань раціональної методики і творчого використання її педагогом. У рухливій грі вдосконалюються якість і швидкість рухових дій, гнучкість рухових навичок, ефективність їх застосування, цьому сприяє наявність певних факторів у рухливій грі, а саме: самостійне розв'язання рухових завдань із урахуванням ігрової ситуації; відсутність часу для підготовки до виконання основного руху; швидке переключення з одного руху на інший; емоційна насиченість; узгодження своїх рухів із діями ведучого та інших дітей.

Вирішення проблеми інтенсифікації, підвищення навантаження навчально-виховного процесу доцільно пов'язувати з формуванням нового – спортивного стилю життя школярів. Актуальним стає визначення таких методів рухової діяльності, які допоможуть кожній дитині відчувати особистий успіх і стимулюватимуть до подальшого докладання певних зусиль щодо активізації своїх здібностей. Можна запропонувати такі засоби рухової діяльності:

- рухово-пізнавальні ігри для сприяння розумовому розвитку;
- фізичні вправи для розвитку пружкості, сили, витривалості, та гнучкості;
- дихальна гімнастика, вправи для профілактики порушень постави, зору;
- різноманітні рухливі ігри для тренування емоційної сфери;
- туристські подорожі, змагання і свята для формування соціально значущих якостей особистості.

Таким чином, спортивний стиль життя розкриває та актуалізує внутрішні резерви здоров'я; передбачає ставлення до дитини як до свідомого суб'єкта діяльності, здатного створити особисту систему цінностей; реалізуватися через діяльність. Систематичні тренування сприяють зміцненню у школярів здоров'я і захисних сил організму, покращенню антропометричних показників, функціонального стану серцево-судинної і дихальної систем та нервово-м'язового апарату. Протягом занять в учнів виховуються такі цінні для життя морально-вольові якості, як комунікабельність і цілеспрямованість, витримка і самовладання, дисциплінованість і сміливість.

Використання вправ з аеробіки і стретчинга на уроках фізкультури показують, що вони сприяють більш швидкому розвитку фізичних якостей, а також формуванню правильної постави. Виконання танцювально-гімнастичних аеробних вправ під музикальний супровід сприяє підвищенню інтересу та активності на заняттях фізкультурою.

Фахівці в галузі фізичного виховання переконані в тому, що використання музичного супроводу на уроці фізичної культури несе певне естетичне і духовне навантаження, сприяючи формуванню особистої фізичної культури. Використана музика різниться за характером впливу на організм, а саме: на мобілізуючу, структурно-сюжетну, фонову та заспокійливу музику. Мобілізуюча музика ефективна після одноманітної напруженої розумової діяльності, створює бадьорий життєрадісний настрій, підвищує увагу та працездатність і тому використовується, як правило, в підготовчій частині уроку. Структурно-сюжетна – визначає ритм, характер змісту фізичних вправ і комбінацій; фонову музику непов'язана конкретно з виконанням вправ, але вона формує емоційний фон і настрої, використовується в

основній частині уроку. Заспокійлива музика знімає напруження, емоційну збудженість і використовується у заключній частині уроку.

Ще одним інноваційним засобом рухової активності, що викликає зацікавленість, є роуп-скіппінг – який представляє традиційні стрибки на скакалці, складні комбінації стрибків, танцювальних елементів з однією чи двома скакалками, акробатичних елементів, що виконуються індивідуально чи в групах. Але авторські програми з цього виду рухової активності для дітей на жаль відсутні.

Перед дітьми в галузі фізичного виховання все ще актуальною є проблема пошуку форм збільшення фізичної активності дітей шкільного віку. Однією з таких форм є організація самостійних занять фізичними вправами. При складанні системи самостійних занять фізичними вправами оздоровчої спрямованості дітей дослідники радять дотримуватися таких правил:

- вправи повинні виконуватися лише в рекомендованій послідовності;
- до одного комплексу включати не більше десяти вправ;
- поступово підвищувати дозування та складність вправ;
- мобілізувати увагу та забезпечити оптимальний емоційний стан учнів шляхом змін сюжетів і вправ кожні три тижні;
- підвищувати інтересу учнів до виконання вправ.

У школі великого значення набуває збагачення рухового досвіду дітей та вдосконалення їх психомоторних здібностей, що полегшує процес опанування складних вправ у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко М.М. Методика фізичного виховання учнів початкових класів./ М.М. Борисенко, С.Ф. Цвек. – К.: ДМП «Полімея», 1997. – С. 68.
2. Ведмеденко Б.Ф. Теорія і методика виховання інтересу в учнів до занять фізичною культурою: автореферат дис. ...докт. пед. наук: 13.00.08/ Б.Ф. Ведмеденко. – К., АПН України, 2005. – 701 с.
3. Віндюк А.В. Основи технології самостійних занять фізичними вправами учнів молодших класів: автореф. дис. ...кандидата наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / А.В. Віндюк – Запоріжжя. ГУ:2002. – 24 с.
4. Діхтяренко З. Формування наполегливості молодших школярів засобами рухливих ігор (духовно-моральна цінність українського народу) у позакласній роботі // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ: ДДІФКС, 2004. – № 6. – С. 14-17.
5. Когут И.А. Двигательный режим и физическое состояние детей 6-7 лет, обучающихся в школах различного типа: автореф...дис...канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / И.А. Когут – К.: НУФВСУ, 2006. – 186 с.
6. Кругляк О.Я. Рухливі ігри та естафети в школі / Методичний посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 80 с
7. Круцевич Т.Ю. Модельно-целевые характеристики физического состояния в системе программирования физкультурно-оздоровительных занятий с подростками // Наука в олимпийском спорте.– К.: НУФВСУ, 2002. – № 1.–С.23-29.

8. Попов А. Урок футболу – веління часу // Фізичне виховання в школі, 2000. – № 2. – С. 2.

9. Сембрат С.В. Ігрове спрямування фізичної підготовки дітей молодшого шкільного віку: автореф...дис...кандидат наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / С.В. Сембрат. – Львів: ЛДІФК, 2003. – 18 с

10. Теория и методика физического воспитания: Учебник для высших учебных заведений физического воспитания и спорта / Под ред. Т.Ю. Круцевич. – Т.2. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 392 с.

Я. І. Костяна,
вчитель англійської мови
Черкаської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів № 19
Черкаської міської ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ФОРМ РОБОТИ У НАВЧАННІ ПАСИВНОГО ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Проблемі формування лексичної компетенції на старшому ступені загальноосвітньої школи приділяється багато уваги. У полі зору таких дослідників як С.Ю. Ніколаєва, Р.П. Мільруд, Є.І. Пасов, Л. Голуб та інших дослідників завжди були питання ефективної активізації лексичного матеріалу у продуктивному мовленні тих, хто вивчає іноземну мову.

Проте, проблема роботи над пасивним та потенційним словниковим запасом, можливість значного збільшення обсягу лексики учнів за рахунок ознайомлення з алгоритмом дій із пасивною та потенційною лексикою із застосуванням ігрових форм роботи знаходиться поза увагою методистів. Важливість такої роботи та відсутність відповідних досліджень обумовлюють актуальність цієї статті.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні методики навчання пасивної та потенційної лексики із застосуванням ігрових форм роботи. У нашому дослідженні ми приділили особливу увагу пасивному та потенційному лексичному матеріалу, а також ігровим формам роботи при навчанні такої лексики. Для початку охарактеризуємо пасивний лексичний матеріал.

Пасивний лексичний мінімум – це та лексика, яку учні повинні лише розуміти при сприйманні чужих думок в усній формі (при аудіюванні) та письмовій формі (при читанні).

Одиницею навчання лексичного матеріалу є лексична одиниця (ЛО), яка може бути не лише словом, а й сталим словосполученням і навіть так званім «готовим» реченням, тобто таким, що не змінюється у мовленні.

Активний і пасивний словниковий запас утворюють так звані наявний або реальний словник, який слугує основою для формування потенціального словника. На відміну від наявного словника, що включає знайомі ЛО, які учні вживають для вираження своїх думок або для сприймання і розуміння думок інших людей, потенціальный словник складають ті незнайомі слова, про значення яких читач /

слухач може здогадатися, зустрівшись з ними при читанні або аудіюванні. До потенціального словника відносяться: 1) інтернаціональні слова, подібні за звучанням і/або написанням та за значенням до слів рідної мови; 2) похідні та складні слова, що складаються з відомих учням компонентів; 3) конвертовані слова; 4) нові значення відомих багатозначних слів; 5) слова, про значення яких учні можуть здогадатися за контекстом. За даними деяких досліджень словник, що забезпечує розуміння при читанні та аудіюванні, за рахунок потенціального словника може збільшитися у 5-6 разів.

Для автоматизації дій учнів з лексичними одиницями пасивного й потенціального словників застосовуються переважно некомунікативні (рецептивні та рецептивно-репродуктивні) вправи, тому що учень зустрічається насамперед з формою ЛО, а її значення він має зрозуміти, виконавши певні дії та операції, а саме:

У заповнення пропусків у тексті при читанні, що розвиває здатність до прогнозування;

у співвіднесення багатозначного слова у даному контексті з його еквівалентами в рідній мові;

у вибір значення багатозначного слова, наявного у контексті, з кількох даних значень;

у вибір з тексту слів на основі їх семантичної або тематичної спільності;

у вибір ключових слів у реченні, абзаці, тексті;

у знаходження у тексті незнайомих слів, що передають додаткову інформацію;

Оскільки години для навчання іноземної мови у школі лімітовано, то вчителі намагаються більше уваги приділяти автоматизації дій учнів з активним лексичним матеріалом, проте, для того, щоб використати мінімум часу ми вирішили скористатися ігровими формами роботи, які з одного боку зацікавляють та вмотивують роботу учнів, а з іншого – зекономлять час.

Ігрові форми роботи на уроці – цінний засіб навчання іноземної мови, оскільки стимулює процес мислення і спонукає до творчості, допомагає учням розвивати та застосовувати на практиці мовленнєві вміння, формує мотивацію до навчання. Гра підвищує інтерес учнів до занять, а головне – робить навчання цікавим, змістовним і творчим.

Така форма навчання не виснажує нервову систему та організм дитини, а реалізується головним чином за рахунок мимовільних процесів сприйняття і пам'яті. Оскільки гра, що включає елемент змагання, мотивує мовленнєву діяльність, а мотиви – це чинники активізації психічних процесів, вона позитивно впливає на психічний розвиток дитини. Гра сприяє розвитку сприйняття, довільної уваги і пам'яті, а також мови, формуванню вміння спілкуватися, інтелектуальному зростанню. Використання ігрових форм роботи під час навчання іноземної мови сприяє мимовільному запам'ятовуванню мовного і мовленнєвого матеріалу та формуванню міцних навичок усного мовлення. Інші методисти зазначають, що вони, з одного боку, сприяють активізації емоцій та емоційної пам'яті, з іншого – містять необхідні для навчання одиниці монологічного та діалогічного мовлення. Ігрові форми можуть бути гарним матеріалом для введення, первинної та подальшої активізації дій учнів з навчальним матеріалом.

У сучасній методиці є багато різноманітних форм і методів, які допомагають реалізувати основне наше завдання – практичне застосування учнями набутих навичок у комунікативній ситуації, спираючись на власний досвід, особисту думку, попередні знання та уяву, моделюючи свою поведінку згідно із заданою ситуацією.

Отже, добираючи тексти, вправи і завдання, необхідно враховувати інтереси, досвід, попередні знання і вікові особливості учнів. Проте, виконання лексичних вправ не завжди є цікавим для старшокласників, тому їм можна запропонувати різноманітні ігрові форми роботи.

Навчання пасивного лексичного матеріалу – це складний процес, який потребує особливої уваги та уважної роботи. Пасивний та активний лексичний мінімуми повинні відповідати цілям і змісту навчання, проте, це відбувається не завжди, так як навчання пасивного лексичного матеріалу відводиться дуже мало часу. У роботі над лексикою іноземної мови необхідно розрізнити ознайомлення зі словом або словосполученням і процес його засвоєння. Ознайомлення передбачає одночасну подачу форми лексичної одиниці та її значення, що зумовлює появу у свідомості учня потрібних асоціацій між матеріальним і смисловим планами слова або словосполучення.

Оскільки питома вага ігрової діяльності у старшокласників значно менша, ніж у школярів молодших класів, важливо знайти ту «золоту середину», яка забезпечила б дотримання потрібної пропорції в навчанні гри, пам'ятаючи при цьому, що гра повинна підкорятися конкретним навчальним завданням.

Комплекс вправ для навчання пасивного лексичного матеріалу із застосуванням ігрових форм роботи

Під комплексом вправ розуміють організацію взаємопов'язаних дій, розташованих у порядку зростання мовленнєвих труднощів, з урахуванням послідовності становлення мовленнєвих навичок і вмінь у різних видах мовленнєвої діяльності. Відповідно до етапів навчання пасивного лексичного матеріалу на першому етапі відбувається ознайомлення з новими ЛО (блоком) з їх поясненням і прикладами. Після пояснення чи тлумачення ЛО, що відносяться до пасивного та потенційного словника – інтернаціональних, конвертованих, похідних, багатозначних тощо – учні виконують вправи із цими ЛО на рівні словоформи або словосполучення. Ігрові форми роботи мотивують автоматизацію дій учнів з ЛО та допомагають зекономити час на виконанні завдань. Наприклад:

Exercise 1. Task: Match English words with their Ukrainian equivalents. Children are suggested playing a game. They are split in two teams. The team which copes with the task first wins.

For example: sociology – соціологія; 1. – с).

Вправу можна виконувати спочатку письмово, а потім давати усний коментар: Sociology means соціологія. Sociology studies how people live in society.

1. sociology	a) десятиріччя
2. philosopher	b) статистика
3. decade	c) соціологія
4. popular	d) прогресивний
5. statistics	e) популярний

6. academic	f) академічний
7. progressive	g) філософ

Використовується також вправа-тест. Наприклад:

Exercise 2. Task: Choose the appropriate variant of translation, paying attention to international words.

- 1) **accurate** a) точний, b) акуратний, c) чистий
 2) **billet** a) білет, b) ордер на арешт, c) ордер на пошти
 3) **data** a) дата, b) дані, c) даний
 4) **compositor** a) оповідач, b) укладач, c) композитор
 5) **decoration** a) відзнака, b) декорація, c) прапор

Exercise 3. Task: Mr. Carlson liked Richard's photographs very much, and he said that in different ways. In the box below, find four words and two phrases Mr. Carlson uses to praise Richard's work. One answer is given.

P	F	R	E	B	O	S	I	C	W	L
N	J	W	Z	U	M	E	R	G	O	Y
T	H	L	A	Y	B	N	K	O	N	O
F	A	B	U	L	O	S	M	O	D	I
L	W	O	D	B	I	A	J	D	E	M
J	I	Q	U	C	X	T	N	W	R	L
O	T	E	R	R	I	I	C	O	F	M
E	L	J	G	H	X	O	I	R	U	O
I	T	G	O	U	B	N	R	K	L	W
E	F	U	W	H	A	A	J	O	B	P
Y	I	F	A	E	N	L	P	H	J	S

Exercise 4. Task: Put the opposites of the adjectives below in one of the columns. Mark the positive and negative adjectives – (P), (N). For example:

un	dis	im	In
unattractive	disobedient	impatient	Insensitive

attractive	friendly	sensitive	loyal
experienced	caring	ambitious	adaptable
reliable	obedient	polite	tolerant
patient	selfish	decisive	faithful
romantic	lucky	fair	intelligent

Exercise 5. Task: Try to make words by using the twelve letters below. Use each hint and the number of letters in parentheses. Write each answer on the blank line.

N	A	C	O	T	U	C	A	T	N
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1. An animal (3 letters) __cat__
 2. Is able to (3 letters) _____

3. 2000 pounds (3 letters)_____
4. Movie stars do this (3 letters)_____
5. Your uncle's wife (4 letters)_____
6. Something to wear in the winter (4 letters)_____
7. Something to do with scissors (3 letters)_____
8. 1, 2, 3, 4, 5...(5 letters)_____
9. Harry Bennett's occupation (10 letters)_____

ANSWER KEY:

1) cat; 2) can; 3) ton; 4) act; 5) aunt; 6) coat; 7) cut; 8) count; 9) accountant.

Exercise 6. Task: How many sports can you make by using words from column 1 and column 2? *For example:* handball.

1	2
hand	polo
horse	skiing
water	ball
ice	racing
basket	hockey
motor	skating
net	
base	

Досвід показує, що без ігрових форм роботи, закріплення в пам'яті учня іноземної лексики відбувається менш ефективно і потребує надмірної розумової напруги, що небажано. Гра, введена до навчального процесу на заняттях з англійської мови, як один із прийомів навчання, має бути цікавою, нескладною і жвавою, сприяти накопиченню нового мовного матеріалу і закріпленню раніше отриманих знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемчук Г. Про сучасні підходи до вивчення і викладання іноземних мов / Г. Артемчук // Рідна школа. – 2003. – № 9. – С.47– 49.
2. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / С.Ю. Ніколаєва– К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
3. Пассов Е.И. Урок иностранного языка в средней школе. Игра – дело серьезное / Е.И. Пассов – М.: Просвещение, 1988. – 130 с.
4. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри / П.М. Щербань – К.: Вища школа, 1993. – 119 с.

Н. С. Негодуйко,
учитель історії
Паланської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів
Уманської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

*Інноваційна діяльність - це гарно організована,
раціональна і систематична робота*

П. Друкер

Особливістю сучасності є те, що людина, щоб реалізуватися в суспільстві, має вчитися практично все своє життя. Якість сучасної освіти, тобто відповідність вимогам суспільства, визначається не стільки кількістю того, що дитина знає і чого вона навчилася в школі, скільки вміннями здобувати нові знання та використовувати їх у нових умовах.

Наш час – це час суттєвих змін у науці, техніці, інформаційному середовищі, освіті. Тому у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження інноваційних технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання і дають суспільству людей, які здатні приймати нестандартні рішення, вміють об'єктивно та творчо мислити [3; с.21].

Освіта – одна із найважливіших сфер людської діяльності і визначальний фактор розвитку людства. Головною метою сучасної освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України. Тому пріоритетним напрямком державної політики в сучасній освіті є її особистісна орієнтація. У реалізації останньої важлива роль відводиться вчителю, який формує майбутній потенціал гуманного суспільства і спроможний до інноваційної професійної діяльності.

Термін «педагогічна технологія» з'явився в освіті порівняно недавно. Щодо навчального процесу його було вжито у 1886 році англійцем Джеймсом Саллі (1842 - 1923). Однак дискусія з того приводу, чи існує в природі педагогічна технологія як певний інструмент навчання і виховання, яким може оволодіти кожний педагог, триває дотепер.

Тим не менш з визнанням педагогічної технології важливим чинником навчально-виховного процесу не припинялися спроби з'ясування її сутності та особливостей. З одного боку, це спричинено поглибленням наукового і практичного інтересу до педагогічних технологій як засобу підвищення ефективності навчально-виховного процесу, з іншого – з розвитком конкретних педагогічних технологій, у процесі якого розкривалися нові їх універсальні сутнісні дані. [3; с.36]. Підходи

дослідників до визначення поняття «педагогічна технологія» різноманітні. Я більш схильна до такого: «Педагогічна технологія - це сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, що дозволяють успішно реалізовувати поставлені освітні цілі» [2; с.248].

Сучасний урок вимагає від педагога оптимального поєднання індивідуальної, парної, групової і колективної форм організації навчальної діяльності учнів.

Виховний та розвивальний характер навчально-пізнавальної діяльності на уроці поглиблюється за умови постійного включення учнів у ситуації, де вони мають:

- доводити власну думку, наводити на її захист аргументи, докази, користуватись здобутими знаннями;

- ставити запитання вчителю, товаришам, з'ясовувати незрозуміле, поглиблювати процес пізнання;

- ділитися своїми знаннями з іншими;

- допомагати товаришам, коли вони відчують утруднення, пояснювати незрозуміле;

- спонукати до знаходження не одного рішення, а декількох самостійно зроблених;

- вільно вибирати завдання, переважно пошукового і творчого характеру;

- урізноманітнювати діяльність, включати в пізнання елементи праці, гри та спілкування;

- виконувати завдання-максимум, розраховане на читання додаткової літератури, першоджерел, на тривалі спостереження [5; с.17].

Саме на це розраховані сучасні інноваційні педагогічні технології. Будь-яка педагогічна технологія буде мертвою, якщо реальні люди, котрі її втілюють не розглядатимуть дану проблему як цілісну систему в єдності компонентів і взаємозв'язків. Описати технологію – це одне, а реалізувати її на уроці – це зовсім інше.

Наведу декілька, на мою думку, вдалих методик проведення інноваційних технологій, які я застосовувала на уроках:

Метод “Займи позицію”

Цей метод допомагає проводити дискусію із суперечливої теми. Надає можливість висловлюватися кожному, продемонструвати різні думки з теми, обґрунтувати свою позицію в будь-який час, якщо його переконали та назвати більш переконливі аргументи.

Порядок проведення:

- учитель називає тему та пропонує висловити свою думку та пропонує висловити свою думку з досліджуваної теми;

- учню потрібно стати біля того плакату, який збігається з його точкою зору;

- учень готується до обґрунтування своєї позиції, чому саме її він обрав;

- якщо після обговорення дискусійного питання учень змінив точку зору, то може перейти до іншого плакату і пояснити причини свого переходу, а також назвати найбільш переконливу ідею або аргумент протилежної сторони [4; с.288].

Наприклад, у 6 класі при вивченні теми: «Рабство в Римі» ми розглядали таке дискусійне питання: «Яку мету ставив перед собою Спартак як ватажок повстання?»

Чого на вашу думку, йому не вистачило, щоб досягти успіху: союзників серед вільних громадян чи єдності в намірах серед повстанців»?

Звичайно, думки учнів розділились, але й були ті, які після обговорення дискусійного питання змінили свою точку зору. Найголовніше виявилось те, що за допомогою даного методу я надала їм змогу самостійно поміркувати, подискутувати, спробувати переконати своїх однокласників, донести їм свою думку, визнати та прийняти чиюсь точку зору. Таким чином в учнів розвивалися не лише мислинневі, але й комунікативні здібності, а саме вміння правильно вести дискусію, що так важливо у нашому житті.

Метод «Коло ідей»

Цей метод залучає всіх учнів до дискусії. Він добре спрацьовує, коли ставлять запитання або виступають доповідачі від малих груп.

Порядок проведення:

- Коли малі групи завершили своє завдання й готові представити свою інформацію, попросіть кожну групу по черзі представити лише один аспект, який вони обговорювали;

- Продовжуючи за колом, запитуйте кожну групу по черзі, поки не вичерпаються всі відповіді;

- Цей метод добре спрацьовує і для створення списку ідей. Попросіть кожного подавати по одній ідеї по черзі [4; с.285].

Наприклад, у 6 класі при вивченні теми: «Слов'яни напередодні Великого переселення народів» ми розглядаємо теорії походження слов'ян. Для розгляду цих теорій нам допоміг саме цей метод. Коли кожна група, по колу, представляла свою інформацію:

- по-перше, це дало змогу добре зекономити час на уроці;
- по-друге, це дало змогу вдало організувати роботу учнів на уроці;
- по-третє, це дало змогу кожній групі обмінятися всіма результатами своєї роботи, уникаючи ситуації, коли перша група, що виступає, подає всю інформацію.

Звичайно, після обговорення таких складних питань важливо зробити чіткі висновки. Для цього я також залучаю створені групи. Кожна група по черзі подає по одній ідеї, потім ми обговорюємо їх у класі і вносимо до спільного висновку.

Метод «Рольової гри»

Рольові ігри дозволяють учням зіграти роль у проблемній ситуації. Це дає їм можливість подивитись на проблему зсередини. Вони також полегшують участь у дискусії, коли учні соромляться відкрито виражати свою думку про ситуацію, але їм важливо обговорити її. Рольова гра може бути формальною і ретельно плануватися заздалегідь, а може бути неформальною і спонтанною. При застосуванні формального підходу учні знайомляться з темою чи проблемою, а потім їх просять розіграти ситуацію чи вирішити проблему з погляду призначеної ролі. Учні починають з письмового сценарію, а потім виконують ролі і доходять до власного логічного завершення. Для неформальних чи спонтанних рольових ігор учнів просять відреагувати на запитання без підготовки з погляду визначеної ролі. У такій

рольовій грі можуть брати участь два учні, які виконують «протилежні» ролі. Після їхнього короткого діалогу на запитання відповідає вся група 1; с.13].

Порядок проведення:

1. Якщо рольову гру використовують у навчальному процесі, то така драматична вправа потребує ретельної підготовки. Початкові вправи мають бути простими з наступним ускладненням.

2. Не чекайте відшліфованої гри з самого початку. Дайте учням можливість провести рольову гру та імітувати історичні й сучасні ситуації. Змінійте види діяльності.

3. У цих стратегічних діях є чотири основні елементи:

- а) попереднє планування й підготовка вчителя;
- б) підготовка і тренінг учнів;
- в) активна участь класу в проведенні вправи;
- г) ретельне обговорення й міркування з приводу вправи.

4. Такі вправи слід проводити в атмосфері довіри, щоб учні не почувалися ніяково. Учні мають розуміти, що реагувати можна по-різному. Практика допоможе їм більш упевнено почуватися під час проведення таких вправ.

5. Підведення підсумків: цей крок є невід'ємною частиною рольової гри. Учнім надається можливість обговорити свої відчуття від зіграних ролей, за якими вони спостерігають. Нарешті, вони мають поділитися своїми враженнями на подію і сценарій та розповісти, як роль змінила їхню первісну думку [4; с.264].

Під час рольової гри доцільно надати деяким учням можливість просто спостерігати і записувати свої спостереження.

Не слід забувати, що входячи в роль, ми приводимо в рух емоції, спогади, гальмування. Тому необхідно після проведення гри вивести дітей з ролей. Для цього проводять детальне обговорення ситуації. Необхідно пам'ятати про те, щоб кожен відповів на запитання:

- Як ви почувалися в тій чи іншій ролі?
- Що подобалося під час гри, а що — ні? [1; с.15]

Наприклад, у 7 класі при вивченні теми: «Галицько-Волинська держава за князя Данила Галицького» ми проводили рольову гру «Данило Романович відвідує Золоту Орду». Дійові особи: Батий та Данило Галицький. Гра проводилася за визначеним сценарієм. Після цього ми провели дискусію на тему: «Отримання князем Данилом ярлика – це вияв національної зради чи далекоглядність державного діяча?»

Слід зауважити, що цей метод сподобався всім учням як тим, що грали ролі, так і спостерігачам. Він допоміг учням відчутти дух тієї історичної епохи, допоміг замислитись про те, який вихід у цій ситуації знайшов Данило Галицький і як би вчинив кожен учень, тобто детально проаналізувати ситуацію.

Це, звісно, не всі методи які допомагають робити урок вдалим, якісним, різноманітним, організованим, інноваційним, ефективним.

Педагоги-інноватори доклали багато зусиль щоб розробити безліч таких методів. Наше завдання, як молодих педагогів, це опрацювати та вміти застосовувати їх на практиці. Адже, інноваційні технології – це нові прогресивні методи навчання, що спрямовані на розвиток здібностей учнів до спільної діяльності в нових ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вишковський І.В. Використання рольових ігор у викладанні громадянської освіти / І.В. Вишковський // Історія та правознавство.– № 16–18. – 2008. – С. 12–24.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Пометун О.І. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
5. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: АСК., 2006. – 192 с.

А. І.Ханько,
учитель іноземної мови
Черкаської спеціалізованої школи №33
ім. В. Симоненка Черкаської міської ради

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасні педагогічні технології направлені на зміну освітньої ситуації таким чином, щоб учитель із «беззаперечного авторитета» перетворився на більш уважного та зацікавленого співрозмовника і став учасником процесу навчання. Вивченням проблеми займалися такі дослідники, як: В.П. Беспалько, І.М. Дичківська, С.О. Сисоева.

У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Виходячи з цього, інноваційну педагогічну діяльність можна розглядати як процес створення і освоєння педагогічних інновацій із застосуванням інноваційних форм навчання [3].

Інноваційне навчання - зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості [1].

У такому контексті особливого значення набувають педагогічні технології навчання, під якими розуміють системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів, що використовуються для досягнення освітньої мети [8].

На думку С.О. Сисоевої, використання інноваційних педагогічних технологій в освіті має «забезпечувати особистісний і професійний розвиток особистості, її професійну та соціальну мобільність, конкурентоспроможність на ринку праці, адаптаційну гнучкість» [4].

Д.С. Мазоха та Н.І. Опанасенко зазначають, що «педагогічна професія вимагає особливої чутливості до постійно оновлюваних тенденцій суспільного буття, здатності до адекватного сприйняття потреб суспільства і відповідної корекції навчально-виховної діяльності» [2].

Якщо дивитися на перспективу, стає зрозуміло, що постійний розвиток та підвищення вимог до учнів, студентів та працівників потребує навчання людини не лише протягом періоду здобуття освіти, а протягом всього життя. Інноваційні технології дають змогу здобувати не лише знання у певній галузі, а й освоювати методики самостійної роботи, пошуку та обробки необхідної інформації, вміння мислити креативно, розвиватися всебічно.

Як молодий спеціаліст, впроваджую у процесі викладання іноземної мови учням молодших і старших класів наступні технології: «мозковий штурм», рольові ігри, презентації, метод проектів, гронування та інші.

На деяких з них хочу зупинитись більш детально.

«Мозковий штурм» - прийом швидкого некритичного висловлення думок, за допомогою яких можна швидко генерувати численні ідеї з певної проблеми або теми для подальшого обговорення [5].

На мою думку, цей метод найкраще використовувати на уроках введення або повторення теми. Наприклад, у 1 класі із поглибленим вивченням англійської мови, вивчаючи тему «Animals» («Тварини»), застосовували метод «Мозкового штурму». На дошці писали слово Animals, а навколо нього записували назви тварин, що учні називали самостійно. Коли всі назви було перераховано, учням необхідно було скласти запитання з одним із слів, вживаючи структуру «Have you got a ...?», і дати коротку відповідь на нього.

Такий метод стимулює учнів до мислення, швидкої реакції та кращому засвоєнню інформації.

Презентації на уроках іноземної мови дозволяють поєднувати у собі застосування мультимедіа та необхідного мовного матеріалу. Перевага презентацій у тому, що їх можна використовувати на будь-якому етапі вивчення теми. Зазвичай, презентації мають кращий результат в учнів молодших класів. Це можна пояснити саме віковими особливостями учнів, їх інтересом до нового та незвичайного.

Вивчаючи тему «School» («Школа») на уроці повторення, завдяки презентації учні могли комплексно повторити вивчений матеріал, виконуючи цікаві завдання та читаючи на екрані різноманітні слова похвали за виконання цих завдань.

Метод проектів у світовій педагогіці – не новий винахід, що «є практикою особистісно орієнтованого навчання, яке забезпечує всебічний розвиток особистості в процесі конкретної діяльності учня, на основі вільного вибору, з урахуванням його інтересів та можливостей» [7].

Він з'явився у 20-х роках минулого століття, дещо видозмінився і сьогодні є засобом ефективного навчання, виховання і розвитку особистості в різних ланках освіти. Засновником методу вважають американського педагога В. Кіпатріка.

Напевне, саме цей метод є, на мою думку, найцікавішим та мотиваційним. В основі проекту лежить певна проблема. Елемент творчості робить проектну роботу суто індивідуальною. Працюючи над проектом, учні виконують невелику

дослідницьку роботу: шукають та опрацьовують матеріал у підручниках та Інтернеті, виокремлюючи найголовніше, знаходять ілюстрації, готують проект до представлення на клас.

Наприклад, метод проектів використовували у 8 класі, вивчаючи тему «Ukraine» («Україна»). На початку вивчення теми учням було оголошено про створення проекту на тему «Cities of Ukraine. Sightseeing» («Міста України. Огляд визначних пам'яток») та можливість самостійно обрати будь-яке місто України. Таким чином, індивідуальна робота розпочалася ще на перших етапах створення проекту. Перед учнями поставили вимоги до змісту презентацій, а саме: загальні відомості про обране місто, деякі факти з історії, фото та опис визначних місць. Урок пройшов дуже цікаво, кожен з учнів мав змогу висловити власну думку та поділитися враженнями, адже дехто вже відвідав ці міста та їх визначні місця.

Одним із напрямів, що викликає зацікавлення педагогів, батьків та, власне, учнів, є метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення», націлений на те, щоб навчити людей управляти власним мисленням [6].

Існує шість капелюхів різних кольорів: білий, червоний, жовтий, чорний, зелений та блакитний, кожен з яких наділений характерними, притаманними лише йому рисами. Змінюючи капелюх, ми можемо надати нашим думкам необхідного напрямку, що буде відповідати певному типу мислення. У цьому методі мислення поділяється на шість різноманітних режимів, кожен з яких представлений капелюхом свого кольору [9].

Прикладів використання цього методу на уроках англійської мови багато. Найчастіше ми вдаємось до його застосування опрацьовуючи тексти, обговорюючи певну думку або представляючи усне повідомлення.

Досить часто на уроках іноземної мови вчителі зустрічаються з проблемою «мовчазних учнів». Вони, у свою чергу, боячись допустити помилку, виразити власні думки або показатись смішними, не бажають відповідати на уроках. Опрацьовуючи інформацію за цим методом, я спочатку нагадую учням правила, згадуємо риси, притаманні капелюхам різних кольорів. Коли починається обговорення, допомагаю зрозуміти учням, що кожна думка має право на існування, а тим паче, кожна точка зору є цінною, контролюю, аби обговорення не стало надто емоційним та некерованим. Завдяки цьому методу легко досягається концентрація уваги учнів на необхідній інформації, розвиток мислення, можливість погляду на проблему з різних кутів, а головне – вдосконалення мовленнєвих навичок, адже кожен учень бере участь в обговоренні.

На своїх уроках я часто наголошую учням, що метод «Шести капелюхів мислення» не лише можна, а й потрібно використовувати у повсякденному житті, вирішуючи питання, що вимагають особливої уваги. Він допомагає мисленню набути таких рис, як: чіткість, різнобічність та структурованість.

Основними характеристиками вказаних інноваційних педагогічних технологій у викладанні іноземної мови є: інтерактивність, креативність, інформативність та розвиток вміння критичного мислення.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання інноваційних педагогічних технологій сприяє зміні моделі поведінки між учителем та учнями,

допомагає розвивати навички мислення, здібності та можливості учнів, дозволяє застосовувати ці ж технології у повсякденному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Мазоха Д.С. Педагогіка: Навчальний посібник / Д.С. Мазоха, Н.І. Опанасенко . – К.: Центр початкової літератури, 2005. – 232с.
3. Полікарпова Ю.О. Інноваційні педагогічні технології у викладанні іноземних мов студентам магістратури [Електронний ресурс]. / Ю.О. Полікарпова. – Режим доступу: <http://www.academia.edu/1613464/>
4. Сисоєва С.О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С.О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Зб. наук. пр.// За ред. І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало. – у 2 ч. – Ч.1. – К., 2001. – С. 45-53.
5. Тімченко С.О. Критичне мислення: крок до комунікативної компетентності учня / С.О. Тімченко // Вивчаємо українську мову та літературу. – Липень 2011. – №19–21 (275– 277). – С 2– 9.
6. Тюрина А.В. Фестиваль педагогических идей «Шесть шляп мышления как интерактивная методика преподавания иностранных языков». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [sosh10.edusluda.ru /files/КОПИЛКА/FPI_Tur_6_shlap-11.doc](http://sosh10.edusluda.ru/files/КОПИЛКА/FPI_Tur_6_shlap-11.doc)
7. Упровадження інноваційних педагогічних технологій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: tpl.uzhgorod.ua/index /Innovacijni_tehn.doc
8. Фомина Т.Н. Инновационные технологии в преподавании иностранных языков в неязыковом ВУЗе / Т.Н. Фомина, Т.Г. Зеленова // Ярославский педагогический вестник. – 2003. - № 1 (34). – С. 36 – 42.
9. Э. Де Боно. Шесть шляп мышления. Основная концепция. [Електронний ресурс] /Э. Де Боно – Режим доступу: [http:// www.debono.ru/article/sixhats.htm](http://www.debono.ru/article/sixhats.htm)

Д. А. Холод,
учитель математики
Соколівоцької загальноосвітньої школи
I-III ступенів Тальнівської районної ради

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

На сучасному етапі пріоритетними напрямками вдосконалення навчально-виховного процесу є розвиток індивідуальних форм навчання, впровадження інтегрованих курсів, розвиток інформаційної бази навчального процесу, оптимальне насичення автоматизованими системами, дослідження на основі комп'ютерної техніки. Державна програма передбачає необхідність створення й упровадження

нових навчальних технологій, основним завдання якої є використання інформаційних технологій навчання [5].

Проблеми педагогічної інноватики постійно привертають увагу сучасних дослідників. Серед них О. Арламов, К. Ангеловські, І. Бех, М. Бургін, Ю. Гільбух, І. Дичківська, В. Журавльов, С. Поляков, М. Поташник, Г. Селевко, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін. Ними визначено та обґрунтовано основні методологічні й теоретичні положення інноваційної педагогічної діяльності [2].

Під інноваційними інформаційно-комунікаційними технологіями навчання розумітимемо нові, оригінальні технології (методи, засоби, способи) створення, передавання і збереження навчальних матеріалів, інших інформаційних ресурсів освітнього призначення, а також технології організації і супроводу навчального процесу (традиційного, електронного, дистанційного, мобільного) за допомогою телекомунікаційного зв'язку і комп'ютерних мереж, що цілеспрямовано, систематично й послідовно впроваджуються в освітню практику [3].

На сьогоднішній день у системі освіти особливо актуальним є впровадження інноваційних методів навчання, яке здійснюється за такими напрямками:

- демократизація навчального процесу;
- забезпечення автономії студентів у навчанні;
- суттєва зміна ролі викладача у навчальному процесі;
- впровадження так званого кооперативного навчання;
- індивідуалізація навчального процесу;
- інформатизації навчального процесу;
- інтенсифікація навчального процесу та максимальна активізація студентів у ньому;
- використання проблемного підходу до навчання;
- удосконалення системи контролю (в тому числі тестового контролю) знань, навичок та вмінь, набутих студентами.

Одним із таких методів, який набуває особливого поширення у загальноосвітніх закладах освіти є *метод навчальних проєктів* - самостійна діяльність учнів (індивідуальна, парна, групова), що передбачає сукупність певних дій, документів, текстів з метою розв'язання деякої проблеми з отриманням кінцевого результату практично важливого для учасників проєкту (якщо це теоретична проблема, то пропонується конкретне її розв'язання, якщо практична - конкретний результат, готовий до впровадження). Даний метод передбачає гуманізацію, демократизацію та реалізацію впровадження індивідуалізації навчального процесу; сприяє інтелектуальному розвитку учнів; виробленню дослідницьких, творчих, пізнавальних навичок; критичного мислення [4].

Як відомо, використання інноваційних технологій можна диференціювати за допомогою проблемного навчання.

Для успішного застосування проблемного навчання однією з важливих умов є володіння учнями головними евристичними методами науки: узагальненням, аналізом і синтезом, аналогією тощо. Узагальнення є результатом аналізу, який виділяє суть, і синтезу. Розв'язок всякої задачі робиться за допомогою аналізу її умов через співвідношення з її вимогами, тому потребує в якійсь мірі узагальнення

об'єктів, що входять в умову задачі за суттєвими ознаками. Перенесення розв'язку в нові умови є показником узагальнення розв'язку. Уміння використовувати узагальнення в процесі розв'язку задач підсилює ефективність заняття. Задача, яка отримала узагальнений розв'язок високого порядку, розв'язана не тільки для окремого випадку, а практично для всіх принципово однорідних випадків.

Значна кількість основних методичних інновацій у математиці пов'язана сьогодні із застосуванням інтерактивних методів навчання. Організація інтерактивного навчання передбачає досить часто використання наочних прикладів та демонстрації певних процесів, що практично не можливо (або займає багато часу підготовка – побудова на дошці фігури) без використання демонстраційного екрану. Саме демонстрація процесу вирішення задачі (процес побудови графіка, визначення екстремумів, перетин тривимірних фігур, анімаційне відображення процесів побудови) спростить сприйняття учнями матеріалу і призведе до кращого засвоєння, а також звільнить вчителя від рутинної роботи по побудові складних фігур, і т.д. (що потребує додаткового часу).

Інтерактивне навчання, при правильному застосуванні, робить можливим різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки запам'ятовування відбувається не лише через «зазубрювання» означень та формул а й в значній мірі завдяки зоровій пам'яті та використанні аналогій із оточуючими речами.

Однією з важливих функцій вчителя є ефективно керування процесом розвитку учнів. Щоб здійснювати таке керівництво, учитель повинен мати об'єктивну інформацію стосовно рівня навчальних досягнень учнів. Використання сучасних інформаційних технологій, зокрема персонального комп'ютера, дає можливість інтенсифікувати процес оцінювання знань учнів, зробити його більше систематичним, оперативним [5].

Для організації й застосування інформаційних технологій у навчанні необхідна наявність у навчальному закладі програмного забезпечення навчального призначення. На сьогоднішній день існує досить велика кількість програмного продукту, що може бути використаний вчителем у навчальній діяльності. Це такі засоби, наприклад, як:

- універсальне ППЗ, яку можна використати на лабораторному та практичному заняттях;
- програма генерації й проведення тестів;
- програма розробки презентацій GRAN;
- різноманітні пакети комп'ютерних програм для створення презентацій (Microsoft Power Point), пакет динамічної геометрії DG, контрольно-діагностичної системи Test-W.

Розглянемо використання комп'ютерних технологій під час вивчення теми у 7 класі «Задачі на побудову».

ЗАДАЧА Побудуйте трикутник за даною стороною, прилеглим до неї кутом і сумою двох інших сторін (мал. 1).

Розв'язання:

Аналіз.

Припустимо, що потрібний трикутник ABC побудовано. Його сторона c і кут $A = \alpha$ – дані. Дано також відрізок, який дорівнює сумі сторін a і b . За даними відрізками c і $a + b$ та кутом A між ними можна побудувати ΔABD . Вершиною C шуканого трикутника буде така точка відрізка AD , для якої $CD = CB$. Отже, точка C повинна лежати і на серединному перпендикулярі відрізка BD .

Побудова.

За двома даними відрізками і кутом між ними будуємо трикутник.

За допомогою кнопки «Паралельне перенесення об'єкту» відкладаємо відрізок, рівний AB (Вказуємо вихідний об'єкт – відрізок AB і вектор перенесення). Утворився відрізок HI .

На відрізку HI відкладаємо кут рівний даному. Для цього будуємо кола рівних радіусів із центрами E і H . Знаходимо точки перетину кола з кутом (точки J і L) і другого кола з відрізком HI (точка N). Далі будуємо третє коло з радіусом, що дорівнює JL і центром в точці N . Знаходимо точки перетину двох кіл (точки O і P). Проводимо промінь HO .

На промені HO відкладаємо відрізок, рівний CD . Для цього будуємо коло з радіусом CD і центром в точці H . Точка перетину кола і променя HO – точка R є третьою вершиною трикутника. Сполучимо ці точки.

Після цього проводимо серединний перпендикуляр відрізка RI . Для цього будуємо два кола однакового радіуса з центрами R і I . Знаходимо точки перетину цих кіл (точки S і T). Сполучимо ці точки. Пряма ST ділить сторону RI навпіл, причому під прямим кутом (переконаємося в цьому). Тобто, пряма ST і буде серединним перпендикуляром відрізка RI .

Знайдемо точку перетину прямої ST з відрізком HI (точку V). Проводимо відрізок RV . Трикутник HRV – той, який вимагалось побудувати.

За допомогою контрольно-діагностичної системи Test-W на уроках геометрії доцільним є проведення тестування.

Впровадження інноваційних методів не тільки важливий шлях нейтралізації перевантаження учнів, це і важливий аспект використання ще не розкритих, але потенційних внутрішніх ресурсів особистості, які виявляють себе у співпраці.

Всупереч народному прислів'ю «Можна привести коня до води, але не можна змусити його напиться», учитель повинен не тільки привести учня до джерела знань, а й організувати роботу так, щоб учень захотів сам узяти ці знання. А для цього вчитель повинен використовувати випереджувальний характер навчання, тобто бути націленим на майбутнє, на розв'язання проблем нового століття, розвиток творчих здібностей учнів, формування у них нових способів мислення та дій.

Як сказав відомий педагог К.Д.Ушинський: «Учитель живе до тих пір, поки вчиться сам, щойно він перестає вчитися, в ньому помирає учитель».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Хмель В.П. Упровадження інноваційних технологій у вивчення циклу математичних дисциплін [Електронний ресурс]/ В.П. Хмель. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2011_13_2/13.pdf

2.Примакова В.В. Інноваційні технології навчання в сучасній початковій школі [Електронний ресурс] / В.В. Примакова – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tvo/2011_4/003.pdf

3.Триус Ю.В.Інноваційні інформаційні технології у навчанні математичних дисциплін [Електронний ресурс]/ Ю.В. Триус – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/15095/1/15-Tryus-76-81.pdf>

4.Годованюк Т.Л. Метод навчальних проектів в курсі методики навчання математики [Електронний ресурс] / Т.Л. Годованюк. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pednauk/2010_2/295.pdf

5.Хмель В.П. Упровадження інноваційних технологій у вивчення циклу математичних дисциплін [Електронний ресурс] / В.П. Хмель. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2011_13_2/13.pdf

С.В. Денисенко,
учитель початкових класів
Леськівської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів
Черкаської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Процес реформування освіти в Україні є спробою застосування нових форм роботи в межах традиційної системи. Результативність у роботі досягається шляхом впровадження інноваційних технологій, пошуками відповіді на питання: «Як навчати, як створити сприятливі умови засвоєння нового матеріалу?».

Тому, на мою думку, будь-яка педагогічна технологія буде мертвою, якщо реальні люди, котрі її втілюють, не розглядатимуть дану проблему як цілісну систему в єдності компонентів і взаємозв'язків. Описати технологію – це одне, а реалізувати її на уроці – це зовсім інше. Адже відіграє велику роль відбиток особистості, інтелекту конкретного вчителя. Тому найсерйознішою проблемою реформування освіти є підготовка вчителів, які повинні усвідомити, що слід переходити «від передання знань» до «навчання жити». Розв'язання даного завдання безпосередньо пов'язане з навчально-виховним процесом.

Сучасний урок вимагає від педагога оптимального поєднання індивідуальної, парної, групової і колективної форм організації навчальної діяльності учнів.

Виховний та розвивальний характер навчально-пізнавальної діяльності на уроці поглиблюється за умови постійного включення учнів у ситуації, де вони мають:

- доводити власну думку, наводити на її захист аргументи, докази, користуватись здобутими знаннями;
- ставити запитання вчителю, товаришам, з'ясовувати незрозуміле, поглиблювати процес пізнання;
- рецензувати відповіді однокласників, інші творчі роботи, давати поради;

- ділитися своїми знаннями з іншими;
- допомагати товаришам, коли вони відчують утруднення, пояснювати незрозуміле;
- спонукати до знаходження не одного рішення, а декількох самостійно зроблених;
- вільно вибирати завдання, переважно пошукового і творчого характеру;
- урізноманітнювати діяльність, включати в пізнання елементи праці, гри та спілкування;
- виконувати завдання-максимум, розраховане на читання додаткової літератури, першоджерел, на тривалі спостереження.

Значна кількість основних методичних інновацій пов'язана сьогодні із застосуванням інтерактивних методів навчання. Тому, змінивши слова великого китайського педагога Конфуція «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію», можна сформулювати як кредо інтерактивного навчання.

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

Як бачимо, процес навчання потребує напруженої розумової роботи дитини і власної активності у цьому процесі. Мало пояснити, розповісти, продемонструвати. Справжнього результату можна досягти лише за допомогою інноваційного навчання.

Уміння і бажання навчатися – це той фундамент, який маю закласти я, як вчитель. Тому перед кожним уроком шукаю відповідь на «вічне» запитання: як побудувати навчальну роботу, щоб вона викликала емоційне піднесення у школярів, неодмінно позитивно впливала на їхні почуття і мислення, збагачувала їх досвідом самостійних пошуків та роздумів.

У своїй практиці я використовую різні інноваційні методи навчання. Прикладом може бути вправа «Ромашка», завдання якої полягає у створенні правильного речення, що стосуються даної теми. Наприклад: казка «Кривенька качечка». Дівчина: працьовита, лагідна, добра, жорстока, мовчазна, зла, горда. Вибравши правильні ознаки даного героя, учні складають його внутрішню характеристику. Ця вправа допомагає учням у відтворенні змісту тексту, запобігає зазубрюванню. Дитина намагається прочитати текст так, щоб на наступному уроці «зірвати» з ромашки правильні відповіді.

Добре спрацьовує вправа «Мозковий штурм», яка дає можливість повторити вивчене на попередніх уроках та узагальнити почуте. Ця вправа – міра швидкості думки та шкала виявлення рівня знань.

У дітей зник страх перед неправильною відповіддю. Самостійний пошук учнями відповіді на запитання «Чому?» приносить мені масу задоволення. Спираючись на власний досвід, учні самі пропонують завдання, ставлять запитання та шукають на них відповіді.

Найбільшою проблемою, з якою я зіткнулась на початку роботи, був байдужий дитячий погляд. Далеко не всі мої вихованці виявили бажання виконувати додаткові завдання. Починала працювати з невеликою групою дітей. Допомога батьків, результати роботи однокласників розширили коло наших однодумців. Я досягла того, що мої учні на уроці ставлять масу додаткових запитань, які виходять за рамки об'єму необхідних знань, зазначених у програмі.

Цю вправу я використовую при опрацюванні теми «Усна народна творчість». Наприклад, при вивченні казки «Кирило Кожум'яка» на етапі закріплення використовую вправу «Мозковий штурм»:

- Скільки було дочок у київського князя?
- Скільки виробляв кожухів за день Кирило Кожум'яка?
- Скільки попросив бочок смоли Кирило Кожум'яка?
- Скільки попросив возів конопель?
- Якої ваги була булава?
- Скільки голубів вигодовувала князівна?

Ця вправа може бути використана при складанні характеристики головного героя.

До кожної букви в імені героя казки доберіть слова, які характеризують даного персонажа.

К расивий	К расень
И	О бдарований
Р оботящий	Ж вавий
И	У мілий
Л агідний	М илосердний
О свічений	Я скравий
	К оректний
	А вторитетний

На своїх уроках я використовую вправу «Криголам», яка допомагає подолати відчуженість, згуртовує учнів, сприяє формуванню товариськості.

При вивченні твору Марка Беденка «Неслухняна кулькова ручка» роздаю всім учасникам різнокольорові смужки, на звороті яких записані слова з прислів'їв. Організуються групи за складеними прислів'ями.

1. Хто працює, той і достаток має.
2. Краса людських рук світом мандрує.
3. Наполегливість і труд до мети ведуть.

Один із учасників групи зачитує складене прислів'я і пояснює його.

Одним із ефективних методів навчання є технологія «Прес». При опрацюванні вірша Анатолія Костецького «У гостях» чотири пари працюють одночасно. Перед кожною стоїть завдання дати відповідь на поставлене запитання за поданим планом.

Запитання:

I група – «Я вважаю, що...».

II група – «... тому, що ...».

III група – «... таким чином ...».

IV група – «... отже ...».

V група – «Сестричка Віті повинна була...».

Здавна популярна, але трохи забута гра «Морський бій». Ця гра дає величезний заряд енергії. Оченята швидко стрибають то на букву, то на цифру. Це – прекрасна зарядка для очей та потужний поштовх мозку до праці.

Використання логічно-опорної схеми (далі ЛОС) – один із нестандартних способів навчання, в основі яких знаходяться ідеї видатного математика Шаталова В.Ф. (вивчення навчального матеріалу великими смисловими блоками у вигляді схем та схематичних малюнків). ЛОСи дають можливість навчити школярів відібрати головне з цілої теми. Це систематизує пам'ять, логічне мислення, підштовхує до висування власних гіпотез, побудови власних міркувань. Крім того, багаторазове повторення вивченого матеріалу безпосередньо на уроці дає можливість повністю його застосовувати і розвиває усі види пам'яті. Цей вид роботи проводиться фронтально. Наприклад,

ЛОС «Тварини»

Блок 1

Тварини

комахи   птахи   риби   земноводні   звірі   плазуни

Блок 2

Звірі

травоїдні   хижі   всеїдні

Блок 3

Птахи

Дикі птахи

дикі   свійські   перелітні   ті, що зимують

Блок 4

Риби

морські   прісноводні

На уроці я враховую те, як учень бере участь у навчальній діяльності, спосіб спілкування з однокласниками, готовність до співпраці і прийняття відповідальності, дотримання правил обміну думками та інших норм поведінки на уроках.

Використовуючи інноваційні методи навчання, переконалась, що учні краще почали аналізувати, зіставляти, виділяти головне, вміло застосовувати набуті знання на практиці, набули комунікативних навичок. Підвищується інтерес учнів до знань, зростає самоповага. Тому я впевнена: за активними методами навчання – майбутнє. Постійне впровадження їх у практику роботи робить процес навчання значущим, орієнтованим на особистість учня. І дає, врешті – решт, вагомі здобутки.

Отже, оскільки вчитель є організатором освітнього процесу то його основною метою є пробудити і підтримати прагнення дітей до пізнання, що спонукає педагогічний колектив шукати шляхи підвищення інтересу учнів до навчання, урізноманітнюючи його зміст, форми та прийоми через використання інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі / Л.І. Даниленко // Управління освітою. 2001. - № 3. - С. 18-24
2. Досяк І.М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. 1 – 4 класи. / І.М.Досяк. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.
3. Сиротинко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. / Г.О. Сиротинко. – Х.: Видавнича група «Основа», 2003.

В.В. Корнієнко,
учитель іноземної мови
Бужанської загальноосвітньої школи
I-III ступенів Лисянської районної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Педагогічні інновації пов'язані сьогодні із застосуванням інтерактивних методів у навчальній та виховній діяльності вчителя. Учні за період навчання пристосовуються, звикають до традиційних методів навчання, до інтер'єру класної кімнати, що не змінюється з року в рік, до постійних форм і способів власної діяльності й діяльності вчителя, їм знайомі «правила гри», усі «закони» звичайного навчального заняття, в якому все зрозуміло та передбачено і немає місця для чогось невідомого. Кожен учень таким чином створює в цій моделі навчального простору певну «зону комфорту», де відчуває себе у відносній безпеці. Вихід за рамки цієї зони породжує спочатку стан невпевненості, тривоги, почуття дискомфорту, бажання повернутися до звичного. Це вимагає від учителя певних дій, спрямованих на адаптацію учнів до ситуації, що змінилась. Після адаптації школярів до нових умов діяльності рамки їх «зони комфорту» розширюються і учні відчувають себе знов у психологічній безпеці та затишку.

Застосування педагогом інтерактивних технологій навчання також змінює звичну для учня ситуацію навчання, характер його діяльності, ставить його в іншу позицію: учень перестає бути «пасивним глечиком», в який «вливають чергову порцію знань», а стає активним учасником навчання.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, висловлювання своєї точки зору стосовно тієї чи іншої проблеми, спільне вирішення питання на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове), де учень і учитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Отже, впровадження інтерактивного навчання – одне з провідних напрямків сучасної школи.

Такий підхід до навчання не є новими для української школи. Ще в перші десятиріччя минулого сторіччя інтерактивні прийоми використовувалися і були поширені в практиці вчителів. Лабораторно-бригадний і проектний методи, які застосовували в ті часи, були передовим словом у світовій педагогіці.

Проблема використання інтерактивних методів навчання досліджувалась багатьма вченими і не є новою як для педагогіки, так і для методики. Методичний аспект інтерактивної технології частково досліджували Воронцов В.В., Казанцев І.М., Мельникова С.І., Пометун О., Селевко Г.К., Пироженко Л., Джонсон Д.В. У наукових роботах на основі системного підходу проаналізовано й класифіковано різні форми й прийоми інтерактивного навчання, визначено їх вплив на ефективність засвоєння нових знань і навичок учнів.

Національна Доктрина розвитку освіти в Україні наголошує на важливості опанування іноземної мови як засобу комунікації, що має на меті набуття учнями відповідних умінь і навичок. Одним з найважливіших принципів, на яких базуються нові Програми для середніх загальноосвітніх навчальних закладів з англійської мови є принцип інтерактивності. Проте не кожен вчитель здатен впроваджувати інтерактивне навчання під час своїх занять. Відомо, що використання інтерактивних прийомів дає можливість вчителю для фахового росту, для зміни себе, для навчання разом із учнями.

Сутність технології інтерактивного навчання

Розвиток системи освіти в Україні і її вихід на європейський рівень неможливі без підвищеної уваги до викладання іноземних мов, володіння однією з яких є неодмінним критерієм інтеграції України в європейське та світове співтовариство. Як відомо, учні починають уміти користуватися мовою, коли їхня увага зосереджується на передачі та отриманні інформації, що є цікавою як для розмовляючого, так і для слухача в ситуації, яка є важливою для обох. Це і є інтерактивність. Як казав Уелс, "Обмін є основною одиницею розмови... Лінгвістична інтерактивність є спільною діяльністю", що включає в себе "установлення трикутника відносин між відправником, одержувачем і ситуативним контекстом", де спілкування може бути усним чи письмовим (Wells, G. Et al. 1981, *Learning Through Interaction: The Study of Language Development*. Cambridge, CUP).

Співпраця такого типу повинна бути нормою з самого початку вивчення мови. На долю творчості вчителя припадає створення або стимуляція створення учнями таких типів ситуацій, в яких спілкування природно розквітає і в яких учні можуть вживати для реального спілкування те, що вони вивчають у більш формальній формі. Таким чином, вони залучаються до того самого центрального виду діяльності, для якого мова застосовується в людських відносинах. Чому інтерактивність має таке значення в ситуації вивчення іноземної мови? Учні можуть збагатити свій словниковий запас, працюючи з аутентичним мовним матеріалом, слухаючи або читаючи, або навіть від своїх однокласників у різноманітних дискусіях, інсценуваннях, спільних завданнях по розв'язуванню проблем. При інтерактивному спілкуванні учні можуть використовувати всі свої мовні надбання - все, що вони вивчили в класі або здобули випадково - в процесі обміну, близькому до реального життя, де висловлення своєї думки є насправді важливим для них. Вони, таким чином, набувають досвіду у мовленні, що базується на почутому матеріалі, і в створенні спілкування, що передає їхні наміри. Навіть на початковому рівні вони вчать таким чином використовувати гнучкість мови, ефективно використовувати той мінімум мовного матеріалу, яким вони володіють.

Оскільки інтерактивність вимагає учнівського бажання до участі і прояву ініціативи, вона потребує високого рівня непрямого, прихованого лідерства, одночасно із емоційною зрілістю, чутливістю та здатністю сприймати почуття інших. Коли вчитель демонструє ці якості сам, учні перестають побоюватись, ніяковіти і відчують сильне бажання проявити себе. Як тільки учні починають відчувати, що їх поважають і цінують, вони починають активно бажати продемонструвати те, на що вони здатні, висувати пропозиції і брати участь у різноманітних видах діяльності.

Принципи та умови інтерактивного навчання.

Педагогічні умови – категорія, визначається як система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, що об'єктивно склалися чи суб'єктивно створених, необхідних для досягнення конкретної педагогічної мети. З іншого боку, педагогічні умови виступають і формою педагогічної діяльності, метою якої є формування висококваліфікованого спеціаліста. Отже, педагогічні умови забезпечують виконання державного стандарту з освітньої діяльності. За принципом інтерактивності навчання має будуватись переважно на завданнях, які моделюють інтерактивний характер спілкування, а саме: 1) Активна участь всіх компонентів (вчителя та учнів) у процесі спілкування: комунікативне завдання має містити не тільки установку на продукування висловлювання, а також на ситуативно-зумовлене слухання з метою одержання інформації. 2) Ситуативна зумовленість навчального спілкування, яка передбачає: співвідношення мовленнєвих одиниць з системою стосунків співрозмовників; наявність мовленнєвої задачі у висловлюваннях; створення мовленнєвої діяльності; 3) Постійна новизна елементів навчального процесу, яка спрямована на інтенсифікацію розумової, мовленнєво - мисленнєвої творчої діяльності учнів шляхом постійного варіювання мовленнєвих ситуацій, мовленнєвого матеріалу і вправ, завдань, що використовуються. Застосовується прийом інформаційної прогалини, коли комуніканти володіють різним обсягом інформації, що спонукає учнів добувати інформацію один у одного.

Для того, щоб інтерактивність у процесі навчання була справжньою, треба щоб окремі особистості (вчителі, так само, як і учні) поважали унікальність інших особистостей, не вирішуючи за них, а заохочуючи їх і розвиваючи в них впевненість в собі і задоволення від того, що вони роблять.

Як тільки учні починають відчувати, що їх поважають і цінують, вони починають активно бажати продемонструвати те, на що вони здатні, висувати пропозиції і брати участь у різноманітних видах діяльності, стимулюючи тим самим свою творчість водночас із творчістю вчителя. «У наш час люди все в більшій мірі усвідомлюють, що саме творчість – одна з найважливіших складових професійного успіху», - Марко Фішер. Реалізація інтерактивного навчання потребує від учителя створення певних умов, що надають інші можливості для організації навчального процесу. До таких умов відносяться: багатосторонній тип комунікації, що відтворюється в навчальному процесі; сприятлива, позитивна психологічна атмосфера в класі під час уроку; норми спільної праці, що виробляються вчителем

разом із учнями спеціальне розташування меблів; обладнання навчальної аудиторії та роздавальний матеріал, які педагог і учні можуть використовувати під час занять.

Наявність багатостороннього типу комунікації – ще одна умова інтерактивного навчання, коли комунікаційні зв'язки виникають не лише між учителем і учнями, а й усіма школярами, де педагог стає рівноправним учасником навчальної діяльності. Під час такої комунікації з'являється можливість включити в процес навчання всіх учнів класу, а у школярів - поділитися своїми думками й почуттями в рамках певної теми, розповісти про свої висновки. Цієї ж думки дотримується дослідниця Дж. Шерман: «Учням треба частіше надавати можливість взаємодіяти один з одним і з більш досвідченими людьми, включаючи педагога». Психологи також зосереджують увагу на важливості взаємодії учнів, оскільки консультування, що проводиться самими учнями, або взаємонавчання є одним з найбільш ефективних способів засвоєння знань.

На ефективність навчальної діяльності впливають різні чинники, у тому числі і *емоційне благополуччя учнів та педагога*. Виявлення очікувань і побоювань є тільки початком роботи вчителя зі страхами і бажаннями учнів. Важливо постійно повертатися у своїй діяльності до даних, одержаних у ході виявлення очікувань, аналізуючи хід освітнього процесу і зачіпаючи такі *моменти*, як: чи відповідають стиль викладу та зміст того матеріалу, що вивчається, очікуванням і потребам учнів; чи відповідає зміст заняття на питання, задані учнями на початку заняття; чи не сприяють дії вчителя на занятті виникненню в учнів відчуття страху і недовіри. Подоланню деяких побоювань сприятиме встановлення правил поведінки чи норм роботи на уроці. Наприклад, деякі учні не висловлюються на занятті, оскільки відчувають страх перед критичними зауваженнями своїх товаришів. Цю проблему допоможе подолати визначення правил подачі зворотного зв'язку і норм сумісної діяльності. Найпростіші правила роботи для організації спільної діяльності учнів, створення атмосфери комфорту і безпеки не оцінювати висловів один одного; говорити тільки від себе; конструктивно ставитися до висловів інших.

Запитайте в учнів, навіщо необхідні правила в житті. Запропонуйте присутнім встановити правила для роботи на уроці. За допомогою мозкового штурму нехай учні запропонують перелік правил, які вони вважають необхідними.

Занотуйте кожне правило й запитуйте, як розуміють його учні, чи погоджуються вони з ним. Коли думки вичерпаються, ще раз зверніть увагу на перелік і запитайте, чи всі погоджуються працювати за цими правилами.

Правило перше. До роботи повинні бути залучені тією чи іншою мірою всі учасники (учні). З цією метою корисно використовувати технології, які дозволяють включати всіх учасників у процес обговорення.

Правило друге. Потрібно турбуватися про психологічну підготовку учасників. Справа в тому, що не всі учні психологічно готові до безпосередньої участі в тих чи тих формах роботи. Тому корисні розминки, постійне заохочення учнів за активну участь у роботі, надання їм можливості для самореалізації.

Правило третє. У роботі не повинні брати участь більш як 30 учнів. Тільки тоді можлива продуктивна робота в малих групах. Адже дуже важливо, щоб кожен учень був почутий, кожній групі була надана можливість виступати з проблемами.

Правило четверте. Потрібно вдало вибрати приміщення. Клас має бути підготовлений з таким розрахунком, щоб учасникам було легко пересідати для роботи в великих і малих групах. Потрібно створити для учнів фізичний комфорт.

Правило п'яте. Потрібно на початку роботи обговорити питання регламенту і намагатися не порушувати його. Корисно домовитися про те, що всі учні будуть виявляти терпіння до будь-якої точки зору, поважати право кожного на свободу слова, поважати його гідність.

Правило шосте. Поставтеся з розумінням до поділу учнів на групи. Спочатку його краще організувати на основі добровільності. Потім варто використовувати принцип випадкового вибору. Записуючи правила, можна нумерувати їх 1,2,3..., щоб у разі порушення можна було сказати: «Сергію, ти порушив правило №2».

Правила поведінки і роботи, вивішені в кабінеті, також є частиною педагогічних умов для реалізації моделі інтерактивного навчання. Усе, що знаходиться в учбовій аудиторії (обладнання, меблі тощо), може допомогти викладачу організувати простір для інтерактивної діяльності учнів. Педагог може створювати цей простір, використовуючи матеріально-технічне забезпечення кабінету, навчального закладу.

Уроки за інтерактивною технологією мають захоплювати учнів, пробуджувати в них інтерес та мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям. Від компетентності, уміння і стилю роботи конкретного вчителя залежить ефективність уроку, сила впливу на емоції і свідомість учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Електронний ресурс] – Режим доступа к документу: <http://www.vshu.ru/>
2. Багиев Г.Л. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода [Електронний ресурс] / В.Н.Наумов, Г.Л.Багиев. – Режим доступа к документу <http://www.marketing.spb.ru/>
3. Боровская О.Р. Использование интерактивных форм обучения в украинской школе / О.Р. Боровская // Преподавание истории в школе. – 2001. - №4. – С.70-71.
4. Гін А. Безкровна атака: технологія проведення навчального мозкового штурму: [Цікава і проста форма навчальної діяльності] / А.Гін // Завуч (Перше вересня). – 2000. - №8. – С.7-8.
5. Кларин М.В. Интерактивное обучение – инструмент обучения нового опыта / М.В.Кларин // Педагогика. – 2000. - №7. – С.12-18.
6. Крамаренко С.Г. Интерактивні техніки навчання, як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С.Г.Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5-6. – С.7-10.

М. Г. Щербина,
учитель біології Черкаської
загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 32
Черкаської міської ради

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

В час стрімкого та бурхливого розвитку суспільства, технологій, фінансів та культури, сучасна людина і сама повинна розвиватися швидше. Їй необхідно мати більше знань, умінь і навичок, які б допомогли розширювати світогляд та давали б можливість крокувати впевнено поряд з швидким потоком науково-технічного прогресу. Бурхливі зміни торкнулись і сфери освіти. Адже радянська освіта дала міцне підґрунтя, фундамент для сучасних інноваційних педагогічних технологій. Відомий грузинський педагог Ш.А. Амонашвілі у своїй книзі писав: «В современной советской школе все направлено на то, чтобы объединить учеников, а не разъединять их; в них воспитывается чувство солидарности, взаимной помощи и заботы друг о друге. Каждый умеет радоваться успехам товарищей. Всякое проявление чувства эгоизма, личной выгоды преодолевается с помощью совместной работы, объединенной высокой целью, чутких педагогических методов и личностного влияния педагога на воспитанников» [1]. Використання новітніх методик дає можливість навчити, розвинути та виховати особистість, яка не загубиться у новому, розвинутому світі, а, навпаки, буде керувати ним. Існує велика кількість сучасних педагогічних методик, які використовуються на уроках з різних навчальних дисциплін. Вивчення біології також потребує сучасного підходу, а саме використання новітніх технологій, які не тільки дають змогу учню зрозуміти та якісно відтворити матеріал, а й стимулюють до подальшого самостійного вивчення предмету.

За останні роки застосуванню нових методик на уроках приділялось багато уваги, було створено багато публікацій. Нижче приведемо аналіз деяких з них. Одним із інноваційних підходів до викладання біології в сучасній школі є використання логічно-опорних сигналів (ЛОС) та структурно-логічних схем (СЛС).

В результаті використання СЛС та ЛОС досягається:

- активізація учнів на уроці;
- підвищується інтерес до навчання;
- більша свобода в міркуваннях і доведеннях учнів;
- позбавлення від механічного зазубрювання;
- зняття скутості та страху перед помилкою.

СЛС – це висновки, які народжуються на очах у вигляді карток, таблиць, малюнків. СЛС – це плани - конспекти, де працюють різні аналізатори пам'яті, декілька органів чуття, мислення, збільшується сприйняття, осмислення, пропускна властивість мозку [2].

Крім того, автор виділяє методику «Бачено-небачено». В цій методиці вчитель вивіщує на дошці задалегідь виготовлені схеми, на яких різним шрифтом, у різних напрямках написані терміни. Через одну хвилину плакат знімається, а команди записують усі слова, що запам'яталися. Потім настає етап взаємоперевірки і самоперевірки знань [2].

До нетрадиційних методів відносять інтерактивні та дистанційні методи. В свою чергу до інтерактивних методів належать:

- метод проектів: вимагає рішення певної проблеми, що передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, з другого - інтегрування знань та вмій з різних галузей науки.

Наприклад, на уроках біології та основ екології, при вивченні теми «Критичні періоди онтогенезу» дається завдання для двох команд в групі такого типу: «Вам відомо, з попередніх уроків, як відбувається розвиток людського організму, і на основі цих знань, а також раніше набутих знань (анатомія людини 9 клас, хімія, валеологія, безпека життєдіяльності тощо), з'ясуйте, які періоди розвитку людини можна назвати критичними, відповідь обґрунтуйте» На це завдання дається 20 хв. В кожній команді є свій керівник та секретар, який занотовує все, про що говорять учасники проекту. Після обговорення відбувається виступ представників кожної команди, в якому обов'язково повинно бути обґрунтовано відповідь на проблемне запитання.

- метод навчання у співпраці: члени групи стають взаємопов'язаними і залежними один від одного, але при цьому достатньо самостійними в оволодінні навчальним матеріалом і розв'язанні поставлених завдань.

- ігровий метод: проведення уроків – конференцій, “асоціацій” (з рослинами, тваринами, біологічними процесами), уроків – змагань.

- метод роботи в парах тощо [3].

Певне місце в системі методів навчання має технологія ігрового навчання, що включає імітаційні ігри, які відтворюють реальну або гіпотетичну ситуацію. Поняття «імітаційна гра» охоплює і більш вузькі поняття: ділова гра, рольова гра, операційна гра, метод інсценування з використанням консультантів і педагогічних програмних засобів для персональних комп'ютерів [4].

Ця технологія сприяє підвищенню інтересу учнів до різних видів навчально-пізнавальної активності. Гру, як метод навчання, передавання досвіду старших поколінь молодшим, люди використовують здавна. На уроках біології ігрові технології повинні посідати своє чинне місце, оскільки введення дидактичних ігор є засобом створення на уроках таких ситуацій, що збуджують думку і стимулюють творчу ініціативу, а особливістю гри є створення умов, не властивих традиційному навчанню.

Надаючи учням свободу інтелектуальної діяльності, учитель спрямовує їх до створення проблемних ситуацій і пошуку шляхів розв'язання через уміло організовану пошуково-дослідницьку самостійну роботу. Окрім використання ігрових ситуацій, можна практикувати ще й такі нетрадиційні уроки, як: мандрівка, конференція, суд, ділова гра, КВК, семінар, диспут, брифінг тощо. Такі уроки доцільно планувати під час актуалізації знань, вивчення нового матеріалу, його

закріплення, повторення. Так, наприклад, біологічний КВК – форма змагання між 2–3 класами однієї паралелі. Завдання поділяються на домашні і класні. Основна мета – розвинути інтерес до предмета через гру, згуртувати колективи учнів, перевірити засвоєння матеріалу за певний проміжок часу [4].

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів: Використання педагогічних інноваційних методів і технологій у викладанні біології та екології дає можливість вчителю не тільки навчити учнів, а й зацікавити їх, стимулювати їх пізнавальну діяльність та прагнення самостійно вивчати природничі науки.

Метою будь-якої технології є досягнення більш високого рівня навчання і виховання. Для здійснення цього педагогічна технологія повинна задовольняти такі вимоги:

- науковість – усі педагогічні прийоми певної технології повинні мати наукове обґрунтування;
- системність – усі складові технології повинні бути взаємопов'язані та складати у сукупності єдине ціле;
- передбачуваність – етапи впровадження та очікувані результати технології повинні бути чітко сплановані;
- ефективність – застосування певної технології виправдовує витрати (часові, емоційні, матеріальні тощо) для отримання гарантованого результату;
- можливість відтворення – можливість використання, повторення технології іншими суб'єктами;
- оптимальність – певна технологія має низку переваг порівняно з іншими для отримання бажаного результату [5].

Під час проведення різних типів уроків з біології та екології доцільно використовувати наступні інноваційні технології: методи «Біологічна розминка», «Біологічний крос», «Так - ні», «Вірю – не вірю», «Чомучка», «Корова», «Шпаргалка», «Мікрофон», «Взаємоопитування», «Дивуй!», «Мозковий штурм», «Учитель-учень», «Конкурс запитань», «Прес-конференція», «Світлофор».

Метод «Біологічна розминка» полягає у роботі учнів у парах, під час якої вони ставлять один одному запитання з теми, яка вивчалася раніше. Даний метод допомагає налаштуватись на роботу та створити відповідний робочий настрій.

Метод «Біологічний крос» має за мету актуалізувати знання учнів з попередньо вивчених тем та виправити можливі помилки. Вчитель зачитує учням незавершені вислови та пропонує доповнити їх необхідними відомостями.

Приклад використання методу «Біологічний крос» при вивченні теми «Статеве розмноження» (9 клас):

Статеве розмноження спостерігається у представників усіх типів _____ і _____ світу. Воно пов'язане з утворенням особливих _____: жіночих — _____ і чоловічих — _____. Для статевих клітин (_____) характерне _____ число хромосом. Крім того, вони різняться за _____ (порівняно із соматичними). Чоловічі статеві клітини — зазвичай дуже _____.

Метод «Так – ні» полягає у тому, що учитель загадує поняття з теми, що вивчається, а учні намагаються знайти відповідь, ставлячи навідні питання, відповідати на які необхідно лише «Так» або «Ні».

Метод «Вірю – не вірю» використовується для актуалізації опорних знань або для закріплення знань після вивчення теми. Учні пропонуються відповісти на запитання, що починаються словами «Чи вірите ви в те, що ...»

Метод «Чомучка» полягає в тому, що учні заздалегідь готують запитання з теми та на уроці, під час перевірки домашнього завдання, обмінюються запитаннями і відповідають на них.

Метод «Корова» – це ігровий метод, який полягає у безсловесній демонстрації учнем біологічного поняття, яке потрібно визначити іншим учням.

Метод «Шпаргалка» – учні отримують завдання створити шпаргалку (опорний конспект відповіді), яка повинна задовольняти наступні вимоги: бути інформативною, лаконічною, схематичною, оригінальною. Після створення шпаргалки учні мають її захистити, тобто, використовуючи тільки її, дати відповіді на всі питання по темі, що вивчається.

Метод «Мікрофон» використовується під час мотивації навчальної діяльності учнів або для закріплення знань. Учитель пропонує учням висловити думку щодо поставленого запитання, використовуючи уявний мікрофон. Учень, що висловився, передає «мікрофон» далі.

Метод «Взаємоопитування» – учні працюють у парах та ставлять одне одному запитання за домашнім завданням.

Метод «Дивуй!» використовується під час мотивації навчальних знань учнів. Учитель наводить дивні цікаві факти про об'єкт, що вивчається.

Приклад використання методу «Дивуй!» під час вивчення теми «Науково-дослідні лабораторії і центри як об'єкти підвищеної небезпеки для довкілля» (Екологія 10 клас): *Великий адронний колайдер – найбільший у світі прискорювач елементарних частинок, який розташований поблизу Женеві (Швейцарія). Прискорювач пролягає у тунелі (у формі кола діаметром 27 км) на глибині до 175 метрів під землею. Він призначений для прискорювання адронів, зокрема протонів і важких іонів. Багато вчених подавали позови до суду, вимагаючи заборонити запуск Великого адронного колайдера. На їхню думку, запуск пристрою небезпечний для людства: колайдер може породити невелику чорну діру або й взагалі перетворить Землю на грудку «дивної матерії». За припущеннями деяких учених, результатом експерименту може стати винайдення машини часу. Унаслідок зіткнення протонів утвориться тунель, який дасть змогу долати великі відстані за лічені секунди. Тож стануть реальністю подорожі до інших галактик і сонячних систем, людству відкриється четвертий вимір Всесвіту [6].*

Метод «Мозковий штурм» використовується для формування позитивного наукового ставлення до теми, що вивчається. Учні отримують завдання напрацювати ідеї для розв'язання певної проблеми.

Метод «Учитель-учень» полягає в тому, що, працюючи в парах, учні вивчають різний навчальний матеріал, потім один стає «вчителем» та пояснює іншому прочитане, після чого вони міняються ролями. Даний метод доцільно

видозмінити: учні самостійно опрацювують матеріал, а потім учитель обирає одного учня, який виступає в ролі «учителя» і пояснює тему іншим. Тему краще поділити на декілька підтем та запросити декілька «вчителів», яким інші учні можуть ставити запитання.

Метод «Конкурс запитань» використовується під час самостійного вивчення матеріалу або вивчення у групах. Учні формують творчі проблемні запитання з щойно вивченої теми. Обмін запитаннями відбувається у вигляді конкурсу.

Метод «Прес-конференція» використовується для закріплення знань. Учні обговорюють, наскільки повно було виконано роботу, розкрито тему, в якому напрямку її можна вивчати далі.

Метод «Світлофор» використовується для перевірки розуміння нового матеріалу, для узагальнення знань. Учитель ставить запитання з вивченого матеріалу. Учні, замість відповіді, піднімають картку: якщо згідні з твердженням – зелену, якщо не згідні – червону.

Приклад використання методу «Світлофор» при викладанні екології у 10 класі (Тема «Військова справа та природокористування»):

- *Для потреб військових ведеться видобуток корисних копалин (зелена картка).*

- *Військова промисловість майже не має відходів (червона картка).*

- *Щороку на військову діяльність іде більше 1 трлн доларів (зелена картка).*

- *Під час війни в Іраку були величезні викиди нафти в навколишнє середовище (зелена картка).*

- *Екологічна зброя є безпечним видом зброї (червона картка).*

Таким чином, можемо зробити такі висновки:

а) Використання педагогічних інноваційних технологій на уроках біології та екології дає можливість покращити якість засвоєння та відтворення матеріалу.

б) Нові педагогічні методики та ігрові форми навчання зацікавлюють та стимулюють учнів до подальшого самостійного вивчення біології та екології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амонашвили Ш.А. Как живете, дети? : пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1986. – 176с.

2. Верещагіна Г.Д. Впровадження інноваційних технологій на уроках біології з використанням опорних конспектів (*методичний посібник*). - Харцизька українська гімназія з класами загальноосвітньої школи I ступеня, 2011 р. – 50с.

3. Максимов О.С. Методика викладання хімії : практикум : навч. посіб. / О. С. Максимов. – К. : Вища шк., 2004. – 167с.

4. Технологічні підходи до проектування уроку /І.І. Зайцева, Г.Д. Довгань, О.Є. Шматько, Н.О. Аніскіна, Л.М. Дементьєва, В.М. Андрєєва// Проектуємо урок разом. Ч.1. Урок 4. – 2006. – С. 17–29.

5. Большой адронный коллайдер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://ru.wikipedia.org/wiki/Большой_адронный_коллайдер. – Назва з екрана.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПОПП
Зам. № 1351 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1